

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ERKEKLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI İLE EVLİLİK
TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra YÜCEDAĞ

Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı
Sosyal Hizmet Programı

AĞUSTOS, 2023

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ERKEKLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI İLE EVLİLİK
TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra YÜCEDAĞ
(Y2016.061700)

Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı
Sosyal Hizmet Programı

Tez Danışmanı Öğr. Üyesi Dr. Hacer Duygu YEŞİLKAYALI

AĞUSTOS, 2023

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Evlilik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı tezin, proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (23.08.2023)

Büşra YÜCEDAĞ

ÖNSÖZ

Toplumsal cinsiyet alanında sosyal hizmet mesleğini icra ediyor olmam ve mesleki pratiğin literatürle desteklenmesi gerektiği bilgisiyle, büyük bir motivasyonla başladığım yüksek lisans eğitimimi büyük bir doyum ve tatminle tamamladım. Mesleki motivasyonumu ve mesleki yetkinliğimi arttıran eğitimimi, literatüre katkı sağlayarak tamamlamış bulunuyorum.

Sosyal Hizmet alanında bilginin, mesleki dayanışmanın, gelişmenin önemini öğreten, güzel geri bildirimleri ile beni motive eden tüm Yüksek Lisans hocalarıma çok teşekkür ederim.

Tez danışmanım, değerli hocam, Dr. Öğr. Üyesi Hacer Duygu YEŞİLKAYALI'ya desteği, anlayışı ve hoşgörüsü için çok teşekkür ederim. Değerli bölüm başkanımız Dr. Öğr. Üyesi Melek İPEK hocama destekleri, anlayışı, şefkati için çok teşekkür ederim. Toplumsal Cinsiyet, Araştırma Yöntemleri dersleriyle ufkumu açan değerli hocam Dr. Cemre ERCİYES'e çok teşekkür ederim.

Tezimle ilgili her sorumda, ihtiyaç duyduğum her an telefonun öbür ucunda yanımda olan, sonsuz sabrını ve desteğini veren değerli arkadaşım Öğr. Gör. Elif GÜRHAN DURAN'a çok teşekkür ederim. Engin akademik bilgileri ile daima destek veren canım dostum Halil KARABEY'e çok teşekkür ederim.

Hep yanımda olan canım arkadaşım Pelda KIZIL'a, desteğini esirgemeyen, yolumu açan canım mesai arkadaşım Sosyal Hizmet Uzmanı Esmâ Burcu YAKUT'a teşekkür ederim. Tez sürecinde nazımı çeken canım ev arkadaşım, kuzenim Mizgin ŞEKER'e çok teşekkür ederim.

Bana sevgileriyle daima güç veren aileme, canım yeğenlerime çok teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olan, her zorlukta potansiyelimi, gücümü hatırlatan, bana olan inancı ve sevgisiyle daima güç veren, canım, eşim Yunus YÜCEDAĞ'a sonsuz teşekkürler.

Ağustos, 2023

Büşra YÜCEDAĞ

ERKEKLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI İLE EVLİLİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu çalışmada erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ile evlilik tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Nicel araştırma modeli kullanılan çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada katılımcıların yaş, çalışma durumu, eğitim durumu, çocuk sahibi olma vb. sosyodemografik değişkenleri ile toplumsal cinsiyet algısı ile evlilik tutumları arasındaki ilişkiye de bakılmıştır. Araştırmanın evrenini, İzmir ili Karşıyaka ilçesinde yaşayan 25-35 yaş aralığında evli erkekler oluşturmuş olup araştırma kapsamında kolay ulaşılabılır örneklem yöntemi ile 265 evli erkeğe ulaşılmıştır. Çalışmanın konusu ile ilintili olarak katılımcılar ile Sosyodemografik Bilgi Formu, Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Öz Soysal ve arkadaşları (2016) tarafından geliştirilen Evlilik Tutum Ölçeği paylaşılmıştır.

Araştırmada katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ile evlilik tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların ve eşlerinin eğitim düzeyleri yükseldikçe toplumsal cinsiyet algılarının olumlu yönde değiştiği saptanmıştır. Bununla birlikte katılımcıların annelerinin eğitim düzeyleri ile toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Katılımcıların annelerinin eğitim düzeyleri arttıkça toplumsal cinsiyet algısının olumlu yönde arttığı, evlilik tutumlarının ise azaldığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet Algısı, Erkeklik, Evlilik Tutumu

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN MEN'S GENDER PERCEPTION AND THEIR ATTITUDES TO MARRIAGE

ABSTRACT

In this study, the relationship between men's perception of gender and their marriage attitudes was examined. The relational survey model, which is one of the quantitative research methods, was used in the study. In the study, the relationship between sociodemographic variables such as age, employment status, educational status, having children, etc., and the relationship between gender perception and marriage attitudes were also examined. The population of the research consisted of married men between the ages of 25-35 living in Karşıyaka, İzmir, and 265 married men were reached with the easily accessible sampling method within the scope of the research. Sociodemographic Information Form, Gender Perception Scale developed by Altınova and Duyan (2013), and Marriage Attitude Scale developed by Öz Soysal et al. (2016) were shared with the participants related to the subject of the study.

Correlation analysis was conducted to reveal the relationship between gender perception and marriage attitude. As a result of the analysis, a significant relationship was found between the variables. In other words, there is a negative and low-level significant relationship between the two variables. In the study, a significant effect was found between the gender perception of the participants and their marriage attitudes. In this context, gender has a negative effect on marriage attitude. As the gender perception mean score of the participants increased, the mean marriage attitude score decreased.

Keywords: Perception of Gender, Masculinity, Marriage Attitude

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
I. GİRİŞ.....	1
A. Araştırmanın Sorunsalı.....	5
B. Araştırmanın Amacı/ Önemi.....	6
C. Araştırmanın Varsayımları.....	7
D. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
E. Tanımlamalar.....	7
II. TOPLUMSAL CİNSİYET	9
A. Toplumsal Cinsiyet Algısı.....	9
B. Toplumsal Cinsiyet Algısını Etkileyen Faktörler.....	9
1. Aile.....	10
2. Sosyal Çevre/Arkadaşlar.....	10
3. Okul/ Eğitim Hayatı.....	11
4. İş Hayatı.....	12
5. Medya.....	13
III. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ	15
A. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Erkeklik.....	15
1. Erkeklik Tanımlamaları.....	17

2.	Erkeklik Çalışmaları Tarihi.....	18
3.	Hegemonik Erkeklik ve Raewyn Connell.....	19
IV.	TOPLUMSAL CİNSİYETLE İLGİLİ KURAMLAR.....	21
A.	Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramı.....	21
B.	Sosyal Öğrenme Kuramı.....	21
C.	Bilişsel Gelişim Kuramı.....	22
D.	Psikoanalitik Kuram.....	23
E.	Feminist Kuram.....	24
F.	Sosyal Hizmet ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi.....	25
V.	EVLİLİK.....	27
A.	Evlilik Tanımlamaları.....	27
B.	Evlilik Türleri.....	28
C.	Oluş Biçimlerine Göre Evlilikler.....	29
1.	Zorla veya Gönüllü Görücü Usulü Evlilik.....	29
2.	Sevgililik Sonrası Evlilik.....	29
D.	Eş Sayısına Göre Evlilik Türler.....	30
1.	Çok Eşli Evlilikler.....	30
2.	Tek Eşli Evlilikler.....	30
VI.	EVLİLİK NEDENLERİ VE BEKLENTİLERİ	31
A.	Toplumsal Statü/Baskı.....	31
B.	Ekonomik Beklenti.....	32
C.	Çocuk Sahibi Olma.....	33
D.	Düzenli Cinsel Hayat.....	34
E.	Yol Arkadaşlığı.....	35
VII.	EVLİLİKLE İLGİLİ YAKLAŞIMLAR	37
A.	Sistem Yaklaşımı.....	37
B.	Davranışçı Yaklaşım.....	38

C.	Bilişsel Yaklaşım.....	39
D.	İletişim Yaklaşımı.....	40
E.	Gelişimsel Yaklaşım.....	41
VIII.	TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI VE EVLİLİK TUTUMU	
	ARASINDAKİ İLİŞKİ	43
IX.	YÖNTEM	45
A.	Araştırmanın Modeli.....	45
B.	Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	45
C.	Araştırmanın Veri Toplama Araçları.....	45
1.	Sosyo-Demografik Bilgi Formu.....	46
2.	Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (TCAÖ)	46
3.	Evlilik Tutum Ölçeği (ETÖ)	46
X.	BULGULAR.....	49
A.	Verilerin Toplanması ve Analizi.....	49
1.	Demografik Değişkenler ve Ölçeklere İlişkin Bulgular.....	50
XI.	TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	65
A.	Tartışma.....	65
1.	Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Evlilik Tutumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Mevcut Bulgular ve Literatürdeki Yakın Çalışmalar.....	72
B.	Sonuç.....	74
C.	Öneriler.....	77
XII.	KAYNAKÇA	81
	EKLER.....	95
	ÖZGEÇMİŞ	107

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1. Katılımcılara İlişkin Bulgular	50
Çizelge 2. Katılımcıların Yaşları ve Ölçekler	53
Çizelge 3. Katılımcıların Eşlerinin Yaşı ve Ölçekler	54
Çizelge 4. Katılımcıların Öğrenim Durumları ve Ölçekler	55
Çizelge 5. Katılımcıların Eşlerinin Öğrenim Durumları ve Ölçekler	56
Çizelge 6. Katılımcıların Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yerleşim Birimi ve Ölçekler	57
Çizelge 7. Katılımcıların Çalışma Durumu ve Ölçekler	57
Çizelge 8. Katılımcıların Eşlerinin Çalışma Durumu ve Ölçekler	58
Çizelge 9. Katılımcıların Aylık Gelir Durumları ve Ölçekleri	58
Çizelge 10. Katılımcıların Annelerinin Öğrenim Durumları ve Ölçekler	59
Çizelge 11. Katılımcıların Babalarının Öğrenim Durumları ve Ölçekleri	60
Çizelge 12. Katılımcıların Ebeveynlerinin Medeni Durumları ve Ölçekler	61
Çizelge 13. Katılımcıların Evlilik Süreleri ve Ölçekler	61
Çizelge 14. Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumu ve Ölçekler	62
Çizelge 15. Katılımcıların Eşleriyle Evlenme Şekli ve Ölçekler	62
Çizelge 16. Ölçekler Arasındaki İlişki	63
Çizelge 17. Toplumsal Cinsiyet Algısının Evlilik Tutumu Üzerine Etkisi	63
Çizelge 18. Ölçek Güvenirlikleri	64

KISALTMALAR LİSTESİ

TCAÖ	: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği
ETÖ	: Evlilik Tutum Ölçeği
Vd	: Ve diğerleri
%	: Yüzde
KMO	: Kaiser Meyer Olkin
ANOVA	: Analysis of Variance

I. GİRİŞ

İnsanlar doğaları gereği, biyolojik cinsiyetleri eril ya da dişil olarak dünyaya gelmektedirler. Fiziksel ve biyolojik farklılıklardan ibaret olan bu ayırım toplumların, toplumsal cinsiyet atamalarıyla sosyal boyut kazanmaktadır. Toplum nezdinde toplumsal cinsiyet kimliği biyolojik cinsiyeti dişil olan kişiye kadın, biyolojik cinsiyeti eril olan kişiye ise erkek olarak atanmaktadır. Atanan toplumsal cinsiyetle birlikte kişinin doğumundan itibaren, toplumsal cinsiyetine uygun görülen rol, tutum ve davranışlar da atanmaktadır. Bu doğrultuda toplum kadınlardan kadınsı, erkeklerden ise erkeksi davranışlar beklemektedir. Bu durum kişilerin biyolojik cinsiyetleri referans alınarak oluşturulan toplumsal meselelerdir. Bu beklentiler topluluktan topluluğa değişkenlik gösterebilmektedir. Zamandan ve yerden bağımsız toplumların toplumsal cinsiyet algısı değişkenlik gösterebilmektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet normlarının, kültür, inanç, gelenek gibi normlar temelinde var edildiğini göstermektedir. Toplumsal cinsiyet normlarına bakış, dogmatik olup olmadığı konusunda da değişkenlik göstermektedir. Toplumsal cinsiyetin biyolojik cinsiyetlere refere edilerek doğuştan olduğu savunulsa da Delphy kişilerin toplumsal cinsiyetlerinin biyolojik cinsiyetleri ile ilişkilendirilmemesi gerektiğini, biyolojik unsurların eşitsizlik ve hiyerarşiyi var edemeyeceğini savunmaktadır (Bingöl, 2014).

Toplumsal cinsiyet algısı, doğduğumuz andan itibaren pratikte ve gözlemleyerek öğrenilen süreç olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal cinsiyet algısı kadından ve erkekten yaşamları boyunca beklenecek rol ve davranış kalıplarını da beraberinde getirmektedir. Bu kalıplar kadınlar için merhametli, duygusal, narin, zayıf tanımlamalarını yaparken erkek için ise güçlü, otorite, koruyan gibi tanımlamalar yapmaktadır. Doğumundan itibaren toplumsal bir varlık olan insan, cinsiyet kimliği ile toplumsallaşmaktadır. Kişi hayatın tüm alanında cinsiyet kimliği üzerinden varlığını sürdürmektedir. Çocukken seçilen kıyafetler, oyuncaklar, sevilen renkler, meslek edinirken yapılan tercihler gibi birçok alanda toplumsal cinsiyet normları etkisini göstermektedir. Bebeklikten itibaren tüm yaşamı boyunca bütün tercihlerinde ve deneyimlerinde bu etkiyi görmek mümkündür. Toplumda gösterilen tüm bu

davranışlar ikili cinsiyet sisteminden, kadın veya erkek, birine yakıştırılarak keskin bir şekilde rol ayrımı yapılmaktadır (Aygün, Sarıtaş, 2022).

Bebeklikten itibaren biyolojik cinsiyet ile refere edilen toplumsal cinsiyet, kişinin küçük yaştan itibaren kendi cinsiyet kimliği ve karşı cinsiyet kimliği ile ilgili kalıp yargılar oluşturmasına neden olmaktadır. Toplumsal cinsiyet algısını inşa eden bu toplumsal süreç genel yargıların sorgulanmadan uygulanmasına sebebiyet vermektedir. Bu doğrultuda, dogmatik kabul edilen bu yargılar, inşa edilen bu algı buna paralel tutum ve davranış kalıplarını da beraberinde getirmektedir.

Toplumsal cinsiyet rollerini, kişilerin gösterdiği davranışlara göre bireysel bir boyuttayken, toplumun beklediği davranışlar noktasında da toplumsal bir boyuttur. Rollerin toplumsal cinsiyet ile ilişkisi ise kadınlık ve erkeklik rolü olarak birbirinden keskin bir şekilde ayrılmıştır. Kişiler kadın ve erkek olarak ikili cinsiyet sistemi üzerinden kabul görmektedir. Sosyal bilimcilere göre yaş ve cinsiyet ayrımının toplum tarafından en eski kategorize etmelerden biri olduğu bilinmektedir. Bu kategori toplum tarafından önemli bir yere sahiptir. Bireylerin, belirlenen bu roller ile topluma katılımları, yaşam tarzları, iş bölümleri şekillenmektedir. Çocukluktan yetişkinliğe, yaşamları boyunca, kişilere kadın ve erkek kimlikleri ile belli rol ve sorumluluklar yüklenmektedir. Cinsiyet rolleri üzerinden yapılan bilimsel çalışmalar oldukça fazladır. Bu çalışmalarda en çok sorulan sorulardan bir tanesi de cinsiyet rollerinin nasıl geliştiğidir. Ralf Dahrendorf gibi teorisyenlere göre cinsiyet rolleri sosyal öğrenme ile gerçekleşmektedir. Bu anlayışa göre herhangi bir bilgi nasıl öğrenilmekte ise cinsiyet rolleri de aynı denklem ile öğrenilmektedir. Küçük yaştan itibaren anne-babayı, toplumu gözlemleyerek gerçekleşen öğrenme, aile ve toplumun tutumlarına göre pekişmektedir. Aileler ve toplum, kız ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyetlerine uygun davranışlar sergilemelerini takdir ederken öte yandan buna uygun olmayan davranışlar kabul görmemekte, ayıplanmakta ve cezalandırılmaktadır. Gözlemleyerek, rol model olarak öğrenmenin yanı sıra ödül ceza sisteminin de etkili olduğu bilinmektedir (Vatandaş, 2007).

Toplumsal cinsiyet rollerinde, kadın ve erkek olarak ikili cinsiyet sistemi kabul edilmektedir. Bu kabul ile cinsiyetler arası bir ayırım ve hiyerarşi yaratılmaktadır. Yalnızca kadını ve erkeği kabul eden bu sistem kurduğu cinsiyet hiyerarşisinde, erkeği yüceltip kadına ikinci sınıf insan muamelesi yapmaktadır. Alternatif kimlikler ise

tümüyle yok sayılmaktadır. Toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin ataerkil bir düzen içinde oluştuğunu söylemek mümkündür. Bu sistem erkeği güç ve otorite olarak kabul etmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenme sürecine ve toplumdaki yansımalarına bakıldığında cinsiyet rollerinin erkeklik rolleri üzerinden tanımlandığı görülmektedir. İmtiyazla oluşturulan erkeklik tanımlamalarının karşıt kavramları ile kadın tanımlanmaktadır. Alternatif kimlikler ise yeterince erkek olamamak, erkeklığe erişememek olarak görülmekte ve kabul edilmemektedir. Bu minvalde erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ile evlilik tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında erkeklik kavramı, hegemonik erkeklik ve erkeklik çalışmaları tarihine yer verilmiştir.

Erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı, toplum içindeki tutumlarını da etkilemektedir. Erkeklik, cinsiyet arasında merkeze alınmakta ve çerçevede diğer cinsiyet kimlikleri tanımlanmaktadır. Bu durum hegemonik erkeklığı inşa etmektedir (Kırlioğlu, 2016). Toplum içerisinde erkeklik davranışları daima korunması gereken, diğer erkekler ile mukayese edilen ve daima arttırılması gereken bir durum olarak kabul edilmektedir. Giyim tarzı, iş seçimi, aile ekonomisi, aileyi koruma, otorite kurma konularındaki görevleri, erkeklerden beklenen sorumluluklardan bazılarıdır. Aile kurumunun başlangıcı olarak kabul edilen evlilik öncesi ve sonrası beklenen erkeklik rolleri de bahsedilen roller ile paralellik göstermektedir Toplumsal cinsiyet algısı, modern ve geleneksel toplumlar arasında yeniden ve sürekli bir öğrenme sürecidir. Değişkenlik gösteriyor olmasında kişilerin eğitim, cinsiyet, yaş, toplumsal cinsiyet farkındalığı gibi parametreler etkili olmaktadır. Toplumun gelenekselliği ve bir yandan gelişimi toplumsal cinsiyet algısında da farklılıklar yaratmaktadır. Bu durum toplumsal yapı içinde yansımalarını göstermektedir (Aydemir, 2007). Toplum tarafından kişilerin biyolojik cinsiyetleri referans alınarak, erkeklik ve kadınlık rolleri belirlenmektedir.

Evlilik, ikili cinsiyet sisteminin en keskin bir şekilde yansıdığı toplumsal bir pratiktir. Toplumsal yaşamın her alanında birbirinden keskin bir şekilde ayrılan kadınlık ve erkeklik rolleri evlilik pratiğinde de aynı şekilde devam etmektedir. Evlilik içerisindeki tutumlar toplumsal normlara göre şekillenmektedir. İki kişi arasında yapılan evliliğin kuralları ve denetimi yalnızca iki kişi arasında kalmamakta, devreye aile ve toplumsal beklentiler de girmektedir. Geleneksel toplumsal cinsiyet algısı evlilik pratiğinin erkek hegemonyasında sürmesini arzulasa da bu durum değişiklik

gösterebilmektedir. Toplumsal cinsiyet normlarını geleneksel yapı ekseninde kabul etmeyen kişilerin evlilik tutumlarında değişiklik görülebilmektedir. Kişilerin toplumsal cinsiyet algısı evliliğin dinamiğini şekillendirmektedir (Yüksel, 2013). Geleneksel yapı, evlilik tutum ve beklentilerinde kadının çocuk bakımı, ev içi sorumlulukları, erkeğin ise evin geçimi, kural koyucu gibi sorumlulukları almasını beklerken eşitlikçi bir bakış, evlilik tutumlarında eşlerin sorumluluklarının eşitlikçi, anlayışlı, güçlü iletişim ile gerçekleşmesi gerektiğini savunmaktadır. Kişilerin toplumsal cinsiyet algısı, evlilik tutum ve beklentilerini şekillendirirken sosyal birçok değişken ise toplumsal cinsiyet algısını şekillendirmektedir.

Bu çalışma evli erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ile evlilik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla oluşturulmuştur.

Bu çalışmada sunulan kavramsal çerçevede toplumsal cinsiyet algısı, toplumsal cinsiyet algısını etkileyen faktörler, toplumsal cinsiyet rolleri, erkeklik çalışmaları, toplumsal cinsiyet ile ilgili kuramları, sosyal hizmet ve toplumsal cinsiyet ilişkisi, evlilik tanımlamaları, evlilik türleri ve biçimleri, evlilik neden ve beklentileri, evlilikle ilgili yaklaşımlar gibi kavramlar incelenmiş ve bu kavramlarla ilgili çalışmalarla örneklendirilmiştir.

Araştırma nicel bir araştırma olup, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel (korelasyonel) tarama yöntemi kullanılmıştır. İki değişken arasında bağlantılı bir ilişki olup olmadığına bakılıp sonuçlarına bulgular bölümünde yer verilerek tartışma bölümüne aktarılmıştır. Araştırmanın örnekleme ve evreni ise İzmir ili Karşıyaka ilçesinde ikamet eden 25-35 yaş aralığında evli erkeklerden oluşmakla birlikte 265 kişiye kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi ile ulaşılmıştır. Rastgele, tesadüfi veya ulaşılabilir olarak da adlandırılan kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi, çalışmada zamandan ve pazardan tasarruf edebilmek, katılımcılara kolaylıkla ulaşabilmek amacıyla tercih edilmiştir (Baltacı, 2013).

Çalışmanın bulgular kısmında, katılımcıların Sosyo-demografik Bilgi Formu, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Evlilik Tutum Ölçeği sorularından oluşan ankete verdikleri yanıtlardan alınan puanlar ile anlamlı farklar olup olmadığına bakılmıştır. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Evlilik Tutum Ölçeğine verilen yanıtlardan alınan puanlar ile iki konu arasında korelasyonel ve regresyon analizleri yapılarak anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Son olarak sonuç ve tartışma kısımlarında ise evli

erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ile evlilik tutumlarına ilişkin yapılan analiz sonuçları, literatürde yer alan yakın çalışmalar ile desteklenerek yorumlanmıştır. Bulgular, yorumlar ve literatür göz önüne alınarak önerilere yer verilmiştir.

A. Araştırmanın Sorunsalı

Toplumsal cinsiyet algısı ve toplumsal cinsiyet normları için karşılıklı etkileşimden söz etmek mümkündür. Kişilerin toplumsal cinsiyet algısı, toplumsal cinsiyet normlarını inşa ederken, var olan toplumsal cinsiyet normları da toplumsal cinsiyet algısını etkilemektedir. Toplumsal cinsiyet algısı düşük ve geleneksel toplumsal cinsiyet normlarına sahip toplumlarda, bu durumun yansımaları yaşamın her alanında görülmektedir. Ataerkil bir toplum düzeninin toplumsal cinsiyet normları, erkek egemen zihniyeti otorite kılar ve bu düzlemde kadın, ayrımcılığa ve ayrımcılığın doğurduğu olumsuz sonuçlara maruz kalır. Erkeği üstün gören bir toplumsal cinsiyet algısı, kadını, sosyal yaşamın her alanında zorluklar ve haksızlıklarla baş etmek durumunda bırakır. Erkeği, güç, otorite, akıl, karar merci gibi kavramlarla özdeşleştiren geleneksel toplumsal cinsiyet algısı öte yandan kadını güçsüz, zayıf, narin, korunmaya muhtaç kişi olarak göstermektedir.

Yaşamın her alanına sirayet eden toplumsal cinsiyet algısının yansımalarını evlilik pratiğinde de görmek mümkündür. Kişilerin toplumsal cinsiyet algısına göre evlilik tutumları değişkenlik gösterebilmektedir. Kadın ve erkek eşitliğini savunan, ev içi sorumlulukların müşterek olması gerektiğini düşünen, kadının ekonomik özgürlüğüne saygı duyan, sosyal haklarına erişimine engel olmayan, toplumsal cinsiyet algısına sahip kişinin evlilik tutumlarına bakıldığında ev içinde, ilişkisinde buna paralel davranışlar göstermektedir. Kadını ötekileştiren, kadının kimliğini yalnızca anne ve eş olmaktan ibaret olduğunu düşünen, ekonomik ve sosyal haklarını gasp eden kişilerin ise evlilik tutumlarının bu düşüncelerine paralel olduğu görülmektedir. Geleneksel toplumsal cinsiyet normlarını kabul eden kişi, toplum içinde kadın ve erkeğin rollerinin keskin bir şekilde ayrıldığına inandığı gibi bu durumu evliliğinde de sürdürmektedir. Kadın ve erkeğe biçilen rollere göre sorumluluklar yüklenmektedir. Kadın, çocuk bakımını sağlar, ev işi sorumluluklarını alır, aile fertlerinin ev içinde temizlik, beslenme gibi ihtiyaçlarını sağlar, erkek ise evin ekonomik kaynağıdır, evi korur, evle ilgili önemli kararları alır, anlayışı hâkim olmaktadır.

Erkek egemen zihniyet ile kadın büyük ölçüde ayrımcılığa ve hak gaspına uğramaktadır. Söz konusu ayrımcılık ve hak gaspı ile kadına bağlanan tutsaklık ipi, evlilik öncesinde babada, evlendikten sonra ise eşte bulunmaktadır. Kadın daima hizmet eden, erkeğini mutlu eden, iyi bir anne, iyi bir eş olmak durumunda bırakılır. Eşinin ve toplumun beklentisi bu yönde olmaktadır. Toplumun en küçük yapısı olan ailenin temeli, evlilik ile atılmaktadır. Eşitlikçi bir toplum ancak eşitlikçi bir aile ile mümkün olacaktır. Toplumsal cinsiyet algısı ev içinde evlilik tutumlarıyla de kendini göstermektedir. Toplumsal cinsiyet algısının gelişmesi, evlilik pratiklerine de olumlu yansıtacağı düşünülmektedir. Toplumun önemli bir parçası pratiği olan evlilikte, gelişmiş bir toplumsal cinsiyet algısı kişilerin hem evlilikten duydukları tatmini hem de toplumun gelişmesini, eşitlik, sosyal adalet gibi kavramların yaygınlaşmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada toplumsal cinsiyet algısı ile evlilik tutumu arasındaki ilişki incelenmek istenmiştir. Toplumsal cinsiyet algısının iyileştirilmesi, bireyin, ailenin ve toplumun sosyal gelişimini destekleyeceği düşünülmektedir.

Bu doğrultuda çalışmanın alt soruları aşağıda yer aldığı gibidir:

- Erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı sosyo-demografik özellikleri (eğitim durumları, anne ve babanın eğitim durumu vs.) arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
- Erkeklerin evlilik tutumları ile sosyo-demografik özellikleri (eğitim durumları, anne ve babalarının eğitim durumları, gelir düzeyleri vs.) arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
- Erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ile evlilik tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?

B. Araştırmanın Amacı/ Önemi

Literatür çalışmasında, toplumsal cinsiyet algısı ve evlilik tutumu konularında ayrı ayrı çalışmalar görülmektedir (Gök, 2013; Tunç, 2019; Büyükgöz, 2021; Sönmez, 2022; Maden, 2015; Kodan, 2013; Yüksel, 2013; Petek, 2019; Akkoç, 2013; Karaslan, 2020; Paçacıoğlu, 2018; Çifçi, 2018; Erzeybek, 2015). Toplumsal cinsiyet algısı ile evlilik tutumunun birlikte çalışıldığı araştırmalara rastlanılamamıştır. Mevcut araştırmada toplumsal cinsiyet algısı ile evlilik tutumunun birlikte çalışılması araştırmanın akademik açıdan önemini ortaya koymaktadır.

Toplumsal cinsiyet algısı, aile ile başlayarak toplumun dayatmaları ve beklentileri tarafından şekillenmektedir. Küçük yaştan itibaren oluşan toplumsal cinsiyet algımız, toplumun her alanında tutum ve davranış olarak kendini göstermektedir. Toplumsal cinsiyet algımızın keskin bir şekilde yansıdığı alanlardan biri de evlilik pratiğidir. Kişilerin biyolojik cinsiyetlerine bakılarak atfedilen cinsiyet rollerine uyumlu davranışlar göstermesi beklenmektedir. Kadın ve erkek olarak atanan cinsiyetler ile yetişkinlikle beraber kişilerden beklenen önemli davranışlardan biri de evlenmektir. Toplumsal cinsiyet algısı kişiye evlilik içinde erkek ve kadın olarak ayrı ayrı roller ve sınırlılıklar biçmektedir. Dogmatik kabul edilen ancak insan eli ile var olan toplumsal cinsiyet algısının evlilik tutumu ile ilişkisi bilinmektedir. Bu araştırmada erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ile evlilik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu yönüyle araştırma literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

C. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada kullanılan ölçeklerin evli erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ile evlilik tutumlarını ölçmek için uygun araçlar olduğu varsayılmaktadır. Ayrıca araştırmaya katılan, 25-35 yaş arası evli erkeklerin sorulara samimi ve objektif yanıtlar verdiği varsayılmaktadır.

D. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma Mayıs 2023-Haziran 2023 tarihlerinde, İzmir ili Karşıyaka ilçesinde ikamet eden, 25-35 yaş aralığında evli erkeklerin ankete gönüllü katılımı ile sınırlıdır.
2. Araştırma Sosyodemografik Bilgi Formu, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği, Evlilik Tutum Ölçeği soruları ve bu sorulara verilen yanıtlar ile sınırlıdır.

E. Tanımlamalar

Toplumsal Cinsiyet Algısı: Kişilerin biyolojik cinsiyetleri refere edilerek, kadın ve erkek olarak toplumsal cinsiyetlerinin atanması ve atanan kimliklere uygun rol ve davranışların beklenmesi, bu beklentinin toplumun inşa ettiği toplumsal cinsiyet normlarına göre olması gerektiği düşüncesidir. Kişinin toplumsal cinsiyetlere yüklediği anlam ve beklentileri toplumsal cinsiyet algısını göstermektedir.

Erkeklik: Toplumsal cinsiyet rollerinden eril cinsiyete yüklenen rollerin tümü olarak tanımlanmaktadır. Erkeklik, toplum tarafından erkeklere atanan ve beklenen rollerdir. Toplum erkeklığı ulaşılması gereken bir merteye, hedef, yeterli erkek olarak tanımlamaktadır.

Evlilik Tutumu: Kişilerin evliliğe bakış açısı ve evlilik içindeki davranışlarının tümü evlilik tutumu olarak tanımlanmaktadır.

II. TOPLUMSAL CİNSİYET

A. Toplumsal Cinsiyet Algısı

Cinsiyet kavramı anlam olarak biyolojik farklılıklar temel alırken toplumsal cinsiyet kavramı ise toplum tarafından yaratılan normlardan oluşmaktadır. Biyolojik olarak dişi ve eril olarak ayrılan insan, fizyolojik farklılıklar; baskın gelen hormonun farklılığı, emzirme, doğurabilme, sperm veya ovum üretebilme gibi özellikleri sebebiyle dişi ya da eril biyolojik cinsiyet sıfatını almaktadır. Toplumsal cinsiyet ise eril ve dişi biyolojik cinsiyetler referans gösterilerek kişilere toplum tarafından atanan cinsiyetlerdir. Toplumsal cinsiyet dogmatik değil toplum yaratması olarak kabul edilmektedir. Ünlü Fransız düşünür Simone De Beauvoir da kadın doğulmaz, olunur sözü toplumsal cinsiyet kavramının toplum yaratması bir kavram, kalıp olduğuna dikkat çekmektedir (Saraç, 2013).

Toplumsal cinsiyet, kişinin toplum tarafından nasıl algılandığı ve kabul edildiği ile ilişkilidir. Kişi biyolojik cinsiyeti dişil ise kadın, eril ise erkek olarak tanımlanır. Kadın ve erkek, olarak nasıl görünmesi gerektiği, nasıl davranması, hissetmesi gerektiği gibi birçok durum toplum tarafından belirlenir ve yine toplum tarafından beklenir. Kişiye bebeklikten bu yana yüklenen roller, sorumluluklar ve haklar, aile ve ilk sosyal çevre öğretilmektedir. Sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik statüler farklılık gösterse bile aileler ve sosyal çevrede kız çocuğu ve oğlan çocuğunun oyuncaklarından, kıyafetlerine, sevdikleri renklere kadar, toplumsal cinsiyet rol ve beklentilerine göre tasarlanır. Yalnızca aile ve ilk sosyal çevrede değil, bu durum diğer kurum ve alanlarda da kendini gösterir. Toplumun yarattığı toplumsal cinsiyet normları ile kişilerde çocukluktan itibaren toplumsal cinsiyet algısı oluşur. Bu algı aile ve ilk sosyal çevre ile başlar ve kitle iletişim araçları, eğitim hayatı, iş hayatı, politikalar ile perçinlenmektedir (Güder ve Yıldız, 2016).

B. Toplumsal Cinsiyet Algısını Etkileyen Faktörler

Toplumsal cinsiyet tohumları, farkında veya farkında olmayarak, kişilere, çok küçükken aileleri tarafından atılmaktadır. Ebeveynlerin veya ilk sosyal çevredeki

yetişkin kişilerin, toplumsal cinsiyete yönelik tutum ve beklentileri, kişilerin çocukluk yaştan itibaren toplumsal cinsiyet algısını etkilemektedir (Güder ve Yıldız, 2013).

Toplumsal cinsiyet algısı, aile ile başlayan sosyal çevre, medya, okul, iş hayatı gibi alanlarda da etkisini yaşam boyu sürdüren normlardan oluşmaktadır. Toplumsal bir varlık olan insan, hayatın akışında aile, okul, iş, sosyal çevre gibi kurumlarda bulunur, bu kurumlar kişilerin toplumsal cinsiyet algısını, yaşamları boyunca farklı tür ve şekillerde etkiler. Toplumsal cinsiyet algısına yönelik etkiler küçük yaşta başlar, söz konusu kurumlarda da yaşam boyu devam eder (Kılıç, 2019).

1. Aile

Toplumsal cinsiyet, toplum tarafından dökülen, kadın ve erkek olma kalıbıdır. Toplum tarafından oluşturulan bu kalıp, ikili cinsiyet sistemini kabul etmekte ve bu kabul ile kadına ve erkeğe hayatın her alanında belirli rol ve sorumluluklar yüklemektedir. Toplumsal cinsiyetin biyolojik cinsiyet gibi dogmatik olmamasına karşın, gelişmemiş toplumlarda, toplumun yaratması olan toplumsal cinsiyet kalıpları dogmatik olarak kabul edilmektedir. Bu durumun filizleri, yaşamın her alanında görünür iken tohumları aile tarafından atılmaktadır. Aile içinde toplumsal cinsiyet algısına yönelik etki direkt veya dolaylı olabilmektedir. Anne baba çocuklar ile iletişimde, oğlan ve kız çocuğunun toplumsal cinsiyet kalıplarını sözlü bir şekilde dikta ederken öte yandan aile içindeki rol ve sorumluluklarda da çocukların toplumsal cinsiyet algılarını etkilemektedir. Ev İçerisinde görevler, sorumluluklar; evi kim temizler? Kim çalışıp para kazanır? Yemeği kim yapar? Çocukların bakımı kimdedir? Evde bozulan makinayı kim tamir eder? Evi kim korur? Ağır eşyaları kim kaldırabilir? Mühim kararları kim verir? Bu soruların yanıtlarının kadın ve erkek, anne ve baba olarak ayrılması ya da müşterek bir şekilde ayrılması ev içerisindeki toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili ip uçları verir (Bozok, 2018). Son tahlilde aile, toplumsal cinsiyet algısını etkileyen faktörler arasında ilk ve en etkin rolü oynamaktadır.

2. Sosyal Çevre/Arkadaşlar

Kişiler biyolojik cinsiyetleri ile dünyaya gelir, sosyal çevrelerinin inşa ettiği toplumsal cinsiyetleri ile yaşarlar. Aile ile başlayan toplumsal cinsiyet algısı sosyal çevre ile iletişime girilmesinin ardından perçinlenir. Kişiler sosyal çevrenin beklentileri üzerinden toplumsal cinsiyetlerini var ederler (Çuhadaroğlu, Akfırat, 2017). Toplumsal cinsiyet algısını etkileyen faktörler arasında olan sosyal

çevre/arkadaşlar grubu için aile ile paralel yorumunu yapmak mümkündür. Kişilerin ilk sosyal çevreleri aileleri ile benzer sosyoekonomik ve sosyokültürel özellikler göstermektedir. Aile ile başlayan toplumsal cinsiyet algısı sosyal çevrede de anlamlı bir yakınlıkla devam etmektedir. Ailede olduğu gibi kişiler sosyal çevrelerinden de çocuk yaşta etkilenmeye başlamaktadırlar. Oğlan çocuğuyorsa araba ve top ile oynamalı kız çocuğuyorsa bebekle oynamalı, sosyal çevrenin toplumsal cinsiyet algısına ilk müdahalelerindedir. Mavi oğlan çocuk rengi iken pembe kız çocuğu rengidir. Oynanacak oyuncaktan, seçilen renge, yetişkinlikte meslek seçimine kadar toplumsal cinsiyet normları sosyal çevre tarafından beslenmekte ve dayatılmaktadır. Biçilen rollerin, kalıpların dışına çıkılması durumun oğlan çocuğu yeterince erkek olamıyorken kız çocuğu erkek gibi olmakla övülür. Buradan erkeğin ve kadının sıfat olarak karşılık geldiği durum ve statü kendini göstermektedir (Güder, Alabay, 2016). Küçük yaşta başlayan toplumsal cinsiyet algısı ve sosyal çevre ilişkisi yetişkinlik sürecinde alınan kararlara, seçilen tercihlere kadar etkisini sürdürmektedir.

3. Okul/ Eğitim Hayatı

Türkiye'nin 1985 yılında taraf olduğu Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, Türkiye'de toplumsal cinsiyet algısına yönelik köklü bir değişim yarattığı söylenemese de anlamlı değişimlere vesile olan önemli bir adım olmuştur. Uluslararası hukuki bir antlaşma olan sözleşme sosyal hayatta da birçok değişimi, önemli adımları beraberinde getirmiştir. İnsan haklarını temel alan bir toplumsal cinsiyet eşitliği halen daha söz konusu olmasa da bunun gerçekleştirilmesine yönelik eğitim alanında önemli değişimler olmuştur. Kadının eğitim alanında da güçlendirilmesi ibaresi üniversitelerde açılan kadın çalışmaları enstitüleri, eğitim alanında toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili bir aksiyon alınmasını sağlamıştır. İlkokul-lise düzeyinde bir toplumsal cinsiyet algısı farkındalığından söz edemesek de günümüzde sosyal ve beşerî bilimler alanında toplumsal cinsiyet algısına yönelik dersler, akademik çalışmalar olumlu yönde bir ivme kazanmıştır. Ön lisans, Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora düzeyinde eğitim alan kişiler aile ve sosyal çevrelerinin aksine akademik anlamda toplumsal cinsiyet kavramı ile karşılaşmakta, toplumsal cinsiyet algısı noktasında farkındalık kazanmaktadırlar (Kemaloğlu, 2019). Akademik dünyada var olan bu değişimle verilen toplumsal cinsiyet dersleri kişilerin toplumsal cinsiyet algısında olumlu yönde değişimler oluşmasına katkı sağlamıştır (Gönenç vd., 2018).

Ayrıca Türkiye, Pekin Deklerasyonu ve Çocuk Hakları Sözleşmesine taraf olarak eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamayı amaçlamış, buna yönelik politikalar üretilmiştir. Uluslararası sözleşmelerin ardından yapılan çalışmalar ile kız çocukları için daha düşük olan okullaşma oranı giderek artmış neredeyse eşit noktaya gelmiştir (Sayılan, 2012). Geleneksel toplumsal cinsiyet algısının, eğitim yaşamına olumsuz etkileri, eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarına ihtiyacı göstermiştir. Bu algı, kız çocuklarının okula devam etmesi yönünde bir engel oluşturmakta iken, yapılan politikalar ile bu algı önemli ölçüde kırılmıştır.

Kız çocukları okumaz dedirten toplumsal cinsiyet algısı, her ne kadar kırılmış olsa da eğitim konusunda halen varlığını sürdürdüğü bir ayrım söz konusudur. Kız ve oğlan çocuklarının eğitime devam etmesi konusunda fırsat eşitliği sağlayan politikaların varlığı ve bu konuda yaşanan gelişmelerin yanı sıra halen eksikliklerden söz etmek mümkündür. Aile gibi okulda kişilerin toplumsal cinsiyet algılarının şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir. Öğretmenlerin okuldaki tutumları bu noktada belirleyici olmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği temelli bir eğitim verilmemesi, kız çocukları ve oğlan çocuklarının ayrı davranış kalıplarına sığdırılması kişilerin toplumsal cinsiyet algılarını olumsuz yönde etkilemektedir. Çocukluktan ilk gençlik dönemine kadar, meslek seçme eğilimi olan kişiler için bu tutum önemli bir etkiye sahiptir. Davranışsal kalıplar, kişilerin meslek eğitimine, meslek seçimine etki etmekte olup kendi eğilimleri ile değil toplumun onayladığı seçimleri yaptıkları görülmektedir. Bu durum bilimsel araştırmalarda, öğretmenlik bölümünde kadın öğrencilerin, mimarlık, mühendislik gibi bölümlerde ise erkek öğrencilerin çoğunlukta olduğunu göstermektedir (Şahin, Çoban, 2019).

4. İş Hayatı

Toplumsal cinsiyet algısının hem etkilendiği hem de yansıdığı alanlardan bir tanesi de çalışma hayatıdır. Toplumsal cinsiyet algısının ataerkil bir yapıda olduğu toplumlarda erkeğin çalışan, para getirmeden sorumlu kişi olması, kadının ise evde ev işleri ve çocuk bakımı ile ilgilenmesi beklenen, idealleştirilen tablodur. Kadının çalışma hayatına katılması, düzenlenen politikalar ile bu katılımın desteklenmesi, geçmişten günümüze çalışan kadın sayısının artması umut veriyor olsa da geleneksel toplumsal cinsiyet algısının varlığını sürdürdüğü ve beslendiği bir iş hayatı halen mevcuttur. Kadının iş hayatına katılımından söz edilse de katılımın düzeyine bakıldığında gelişmiş ülkelerin çok gerisinde kalmaktadır. İş yaşamına katılım

gösteren kadınlarda ise toplumsal cinsiyet algısının yansıması görülmektedir. İş yaşamında bulunan kadınların rastladığı sıkıntılardan biri de eşit iş eşit ücret sorunudur. Kadınların emeklerinin karşılığını alamadığı, erkekler ile aynı işi yapan kadınların daha düşük ücretler aldığı bilinmektedir. Bununla birlikte iş yaşamında yükselememek, yönetici olamamak kadınların rastladığı problemlerdendir (Pekel, 2019). Kadının iş yaşamına katılım düzeyi, iş hayatının kadın ve erkek işi ayrımı, hizmet sektöründe ya da öğretmenlik, hemşirelik gibi işlerde kadınların, mühendislik, sanayi gibi alanlarda erkeklerin yoğunlukta çalışması toplumsal cinsiyet algısı ve iş hayatı kavramları arasındaki ilişkiyi yansıtmaktadır. Çocukların ebeveynlerinin her ikisinin çalışması ya da yalnızca babanın çalışması durumunda ilerideki yaşamlarının etkilendiği bilinmektedir. Bu durum kişilerin toplumsal cinsiyet algılarının geleneksel ya da eşitlikçi bir noktada olması durumuna etki etmektedir. Geleneksel rollerde anne çocukla, ev işleri ile ilgilenmeli, eşitlikçi rollerde ise evin içinde ve dışında sorumluluklar müşterek bir şekilde yerine getirildiği algısı hâkim olmaktadır (Bekleviç, Kıran 2017).

5. Medya

Yaşamımızın her alanına yansıyan toplumsal cinsiyet algısı, günlük rutinimizde sosyal hayatımızın önemli parçası olan medyada da varlığını göstermektedir. Geleneksel toplumsal cinsiyet algısında olduğu gibi medyada bu geleneksel yapının bir devamı olarak kadını ve erkeği aynı noktadan ele almaktadır. Medya toplumun yansıması olmakla birlikte geleneksel davranışları beslemektedir. Medya, kadının varlığını bedeni üzerinden gösterirken erkeğin varlığını ise güç ve tahakküm kavramları ile eş göstermektedir. Geleneksel medya kadın ve erkek eşitliğine vurgu yapmak yerine kadının ve erkeğin yerini geleneksel yapıya göre konumlandırmaktadır. Kadın metalaştırılmakta erkek ise yüceltilmektedir (Vatandaş, 2020). Medya patronlarının daha çok para kazanma arzusu, güçlünün yanında olarak güçlenmesi medya sektörünü ataerkil bir zihniyet ile şekillenmesi medyanın işleyişinde önemli bir unsur olmuştur. Asli görevinden, anlayışından uzaklaşan medya patronları daha çok para kazandıran bir sistemi, iktidarı destekleyerek geleneksel toplumsal cinsiyet algısını besleyen bir noktada durmuştur. Bu durumun medyanın hegemonik erkeklik etrafında şekillenmesi sonucunu doğurmuştur. Erkekleşen medya, ideal olanın hegemonik erkeklik olduğunun kadının ise erkek olmamak, erkek için bazı işlevleri yerine getirmekle sorumlu olan kişi olarak konumlandırmıştır. Geleneksel medya

bunu, başarılı bir kadını bir başka erkeğin eşi olarak konumlandırmıştır. Başarı gösteren kadınlar isimlerinin önüne kadın sıfatı getirilerek anılmıştır erkek için bu durum söz konusu bile olmamaktadır (Kesgin, 2023). Annelik kimliği, aileye göstermesi gereken özen, çocuk ve ev ile ilişkisi, duygusallığı, anaçlığı gibi kavramlar üzerinden bir kadın temsiliyeti var edilmektedir. Kadının ve erkeğin rollerinin birbirini tamamlayan roller olarak kabul edilmesi, kadının tasvir edildiği bir ortamda erkek, erkeğin tasvir edildiği bir ortamda ise kadın rolleri yansıtılmaktadır. Bununla birlikte geleneksel kadın ve erkek kimlikleri ile kişilerin ideal ya da ideal olmayan davranışlarına vurgu yapılmaktadır. Kadın ev içi sorumlulukları ve çocuk bakımını üstlenen, erkek ise evi fiziksel ve ekonomik güç olarak tasvir edilmektedir. Zavallı, korunmaya muhtaç, cinsel obje kadınların medyada diğer yer alış biçimlerindedir. Öte yandan erkekler kariyer ve başarı odaklı bir temsiliyetle yer alırken kadınlar ise güzellik konularında yer almaktadır (Söğüt, 2019). Medyaya yansıtılan bu algının geleneksel yaşamın uzantısı olduğu bilinmektedir. Bir pekiştireç görevi gören medya toplumdan geleni bariz bir şekilde yansıtmaktadır. Bu yansıtma izleyen kitlede öğretici bir nitelik de taşımaktadır (Özdemir, 2010).

III. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ

Toplumsal cinsiyet rolleri incelendiğinde, doğalında gelişen, eşitlikçi bir temelde değil de toplumun müdahale ettiği bir durum olduğu görülmektedir. Toplum dayatmaları ve beklentileri ile oluşturulan normlar, toplumsal cinsiyet rollerinin de çerçevesini oluşturmakta ve resmini çizmektedir. Toplum tarafından idealleştirilen kadın erkek rolleri, bu kalıplara uymayan kişiler için bir kültür ve gelenekten ziyade baskı niteliğindedir. Kültürel özelliklere göre oluşturulan toplumsal cinsiyet normları aynı kültüre ait hissetmeyen kişiler için bir dayatmadır. Bu baskı ve dayatma kişilere sosyal yaşamda sınırlar çizmektedir (Öngen, Aytaç, 2013). Kimileri için bu normlar baskı ve dayatma niteliği taşıırken algılayış biçimi farklılaştığından bu durumu baskı ve dayatma olarak görmeyen kesimde mevcuttur. Toplumsal cinsiyet normlarının doğuştan geldiğini kabul eden kişiler için bu durumun aslında öğrenme ve içselleştirme yoluyla gerçekleştiği bilinmektedir. Toplumsal bir varlık olan birey bebeklikten yetişkinliğe, aileden başlayan bir sosyal etkileşim yoluyla öğrenmeyi gerçekleştirir. Kişilerin biyolojik cinsiyetlerinin öğrenilmesi ile başlayan bu öğrenme, doğuştan kabul edilecek kadar erken başlamaktadır. Ailede başlayan kadın ve erkek olma kuralları, toplumun her alanında devam eder. İdealleştirilen bu roller uygulanmadığında ise yanlış kabul edilir (Vatandaş, 2007). Kadın ve erkeğin biyolojik ve fiziksel farklılıklarının sonucu olarak kabul edilen toplumsal cinsiyet normları dogmatik olarak kabul edilmektedir. Dogma olarak kabul edilen normlar ataerkil düzen içinde kendini var etmektedir. İnsan kimliğini bir kenara bırakıp yalnızca kadın ve erkek kimliği ile kişileri var eden toplum, bunu hiyerarşi ile yapar. Bu normlarda kadın ve erkek rollerinde erkek özne iken kadın ise öteki olarak görülmektedir (Korkmaz, Başer, 2019). Dogma olarak kabul edilen ancak toplum tarafından inşa edilen toplumsal cinsiyet normları sosyal adaletsizliği, eşitsizliği beslemektedir.

A. Toplumsal Cinsiyet Rollerinde Erkeklik

Cinsel kimlik, kişilerin çok erken yaşta tanıştığı ve biyolojik açıdan eril ya da dişil cinsiyete sahip olmaları ile atanan, kadın ve erkek kimliği olarak kabul edilmektedir. Cinsiyet, biyolojik özelliklere, uzuvlara göre eril veya dişil cinsiyet

olarak yapılan tanımlamalara karşılık gelmektedir. Erken yaşta öğrenilen cinsel kimlik, çocuğun kendi ile diğer insanlar içinde, eril ya da dişil olarak ikili cinsiyetin bulunduğunu ve anneyi dişil babayı eril olarak kategorize etmesi (Vatandaş, 2007) toplum nezdinde biyolojik cinsiyetin toplumsal cinsiyeti belirleyici konumda olduğunu göstermektedir. Toplumsal cinsiyet biyolojik cinsiyete göre toplum tarafından kişilere yüklenen anlam ve sorumluluklardır. Cinsiyet kavramı yalnızca doğuştan/biyolojik farklılıklardan, eril ve dişil tanımını yapsa da toplum nezdinde davranışsal ve sosyal boyutta kadın ve erkek rolleri ile farklı sorumluluklar dayatılmakta ve beklenilmektedir. Kişilerin çok küçük yaştan itibaren aileleri tarafından toplumsal cinsiyet rolleri belirlenmekte ve erken yaşta kimlik arayışı sorularına ailenin ve toplumun verdiği yanıtları vermektedirler. Çocuklara, aileleri ve toplum tarafından biyolojik cinsiyetleri ile toplumsal cinsiyetlerinin ilişkili ve entegre olduğu öğretilmektedir. Bu bilgi ile kız çocuğu ve oğlan çocuğu olarak yetişen kişilere kıyafet seçimi, hayattan beklentileri, iş seçimi, aile içinde veya toplum içinde görev ve sorumlulukların belirlenmesi, konuşma tarzı gibi günlük yaşam pratiklerinden çoğaltılabilecek birçok konuda biyolojik cinsiyetlerine göre davranmaları beklenmektedir. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet noktasında herhangi bir kaymanın yaşanması durumunda kişiler aileleriyle, toplumla birçok konuda çatışmaya girebilmektedirler (Akgül Gök, 2013). Kişilerin biyolojik cinsiyetleri üzerinden aile ve toplum tarafından dayatılan cinsiyet rolleri ile cinsel yönelimlerinin farklılık gösterebilmektedir. Toplum, toplumsal cinsiyet rolleri ile kişilerin yaşamının neredeyse tamamını biyolojik cinsiyetler üzerinden, kadın olmak ve erkek olmak şeklinde belirlemekte, kişilerin cinsel yönelimlerine dahi karar verme, müdahale etme durumundadır. Elbette kişilerin biyolojik cinsiyetlerine göre; dişil olan bir kişiden feminen davranışların beklenmesi mümkün değildir. Kişilerin cinsel yönelimlerini toplumsal cinsiyet rollerinin belirlemesi mümkün değildir (Özdemir, 2019).

Toplumsal cinsiyet rolleri ikili cinsiyet sistemini kabul ederek kişilerin biyolojik cinsiyetlerine göre yalnızca kadın ve erkek rollerinin olabileceğine vurgu yaparak ve kamusal ve özel alanda biyolojik kimliklerine göre hareket etmeleri, davranmaları beklenmektedir. Kadın ve erkek dışında diğer cinsiyet kimliklerinin yok sayılmasının yanı sıra kadın ve erkek için idealize edilen davranışlar ile kadının kimliği erkeklik tanımlamaları üzerinden yapılmaktadır. Bu durum doğalında bir hegemonik erkeklik inşasını oluşturmaktadır. Hegemonik erkeklik, kadının ve alternatif erkekliklerin tanımlamalarının idealize edilen ve iktidarı elinde tutan erkeklik tanımı üzerinden

yapılması ve kadına ve alternatif erkeklige hegemonya kurması olarak açıklanmaktadır (Kırlıoğlu, 2016). Hegemonik erkeklik tanımlamaları erkeği, güçlü, sert, koruyan, fiziksel üstünlük kuran, beceriklilik olarak tanımlarken kadın olmak tanımı ise ikinci sınıf bir muamele ile erkeklik tanımlamalarının tam karşısında yer alan sıfatlar ile kurulmaktadır. Kadın olmak hassas, narin, duygusal, korunmaya muhtaç, fiziksel gücü olmayan, karar verme ve yönetimsel becerisi olmayan kişi olarak tanımlanmaktadır (Avşar, 2017). Kadınsı olarak kabul edilen özelliklerin erkeklik için risk olarak kabul edilmesi, erkekliğin kadına atfedilen davranış kalıplarından bilhassa uzaklaşması ve erkekliği daima varılacak bir yer olarak görmesi sonucunu doğurmaktadır. Erkekliğin rekabet davranışı ile içselleştirilmesi, alternatif erkeklik modelleri ile hegemonik erkeklikle de 'erkeklik yarışı' durumunu beraberinde getirmektedir. Toplum içerisinde erkeklik davranışları daima korunması gereken, diğer erkekler ile mukayese edilen ve daima arttırılması gereken bir durum olarak kabul edilmektedir.

1. Erkeklik Tanımlamaları

İkili cinsiyet sistemi üzerinden karşımıza çıkan erkeklik kavramı toplumsal cinsiyet normları üzerinden tanımlanmaktadır. İkili cinsiyet sistemini kabul eden geleneksel toplumsal cinsiyet normları tarafından oluşturulan roller kadınlar ve erkekler tarafında uygulanması istenir. Erkeklerden beklenen roller, erkeklik tanımlamaları etrafında şekillenir. Çok erken yaşta dayatılan toplumsal cinsiyet hem kız çocuklarına hem de oğlan çocuklarına yeterince erkek ve kadın olmayı öğretir. Oğlan çocukları çok küçük yaştan itibaren beklenen ve öğretilen rollerle yeterince erkek olmaya çalışırlar. Bireysel, bağımsız bir yaşam, sert bir mizaç, feminen davranışlarda bulunmama, şiddet ve güç tutkusu, ilgilenilen spor dalı, oğlan çocukları için biçilen erkeklik rolleri aynı zamanda erkek olmanın nasıl tanımlandığı ile ilgili nüanslar verir (Çelik, 2016). Beklenen bu rollere göre erkeklik tanımlamaları da yapılmaktadır.

Erkeklik tanımlamaları kadınlık tanımlamalarından bağımsız düşünülememektedir. Erkeği ve kadını hiyerarşik bir düzlemde tanımlayan toplum aynı zamanda kadına ve erkeğe birbirini tamamlayıcı roller yükler. Erkek koruyan, güçlü kişi olarak tanımlanırken kadın ise korunan ve zayıf kişi olarak tanımlanmaktadır. Oğlan çocuğu kahraman, kız çocuğu ise prenses olduğuna inandırılır (Demez, Tunca, 2018). Dini ve kültürel temellerle toplum, erkeği güçlü,

koruyan, savaşan, doğuştan böyle olan kişi olarak tanımlar. Erkek, evini korumalı ve eve para getirmelidir. Kadın ise korunan, sakınan kişidir. Ev işi sorumluluklar ve çocuk bakımı kadının görevidir. Erkek bu sorumlulukları üstlenemez, üstlenir ise kadınsı davranışlar sergiler ve yeterince erkek olamaz fikri hâkim olur (zdemir, 2019). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanamadığı toplumlarda dini veya kültürel gerekçelerle ve inanılan dogmalarla erkeklik tanımlamaları yapılır. Kadın ise erkek olmayan kişidir. Kadın ve erkek özellikleri rtşemez olarak kabul edilir. Birbirini tamamlayan davranışlar beklenir aksi olması durumunda dışlanma, ayıplanma gibi muamelelere maruz kalır. Dünyada ve lkemizde toplumsal cinsiyet disiplini altında yapılan erkeklik çalışmaları toplumsal cinsiyet eşitimsizliğinin yarattığı kadın ve erkek kalıplarının dışında alternatif erkek kimliklerinin de varlığını ortaya atmıştır.

2. Erkeklik alışmaları Tarihi

Erkeklik alışmaları toplumsal cinsiyet ve feminist çalışmalar altında ele alınan disiplinler arası bir çalışma iken erkeklik çalışmaları alanının teorisyenlerinden sosyolog R. W. Connell'ın 1995 yılında çıkardığı Erkeklikler adlı kitabıyla ayrı bir çalışma alanı olmuştur. Erkeklik çalışmalarında yapı taşı olan bu eser bu alanda yapılan çalışmaların eksikliklerine ayna tutarak birçok bilim insanının çalışmalarına ışık tutmuştur (Connell, 2019). Toplumsal cinsiyet çalışmaları başlangıçlı feminist bir perspektiften yapılmıştır. Toplumsal cinsiyet, ataerki gibi sorunları kadınların metalaştırılması ve kadın hakları üzerinden ele almıştır erkeklik çalışmaları ise yeterince kabul görmemiştir. Erkeklik çalışmalarının kadın çalışmalarının gölgesinde kalması kabul edilse de toplumsal cinsiyet ve kadın hakları temeli ile başlayan bu çalışmalar erkeklik çalışmalarına önayak olmuştur (Horzum, 2018). Toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin yaratmış olduğu kadın ve erkek rollerinde yalnızca ayrımcılığa maruz kalan kadınların değil ayrıcalıklı sınıf olan erkeklerin de üzerinde durulması gerektiği fikri erkeklik çalışmalarının temelini oluşturmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin bulunmadığı toplumlarda yaygın bir ideal erkek tipolojisi olduğu görülür. Bu tipoloji idealleştirilerek bir rol model yaratılmasına sebebiyet vermektedir. İdeal erkek tipolojisini çizen bu anlayış küçük yaşta oğlan çocuklarına, erkek olmak budur ve böyle erkek olunur şeklinde dayatmalar yapmaktadır. Erkeklik alışmaları ilk dönemlerinde erkeklik sorunlarına odaklanırken ilerleyen süreçlerde bununla birlikte erkeklik tipolojisinin yekpare olmadığı alternatif erkeklik kimliklerinin de var olduğunu dair çalışmalar yürütmüştür. Çok çeşitli gruplarla kimlikler ve erkeklik

ilişkisi üzerinden yapılan çalışmalar erkeklik alanının yeni odağını oluşturmuştur. İktidar ve erkeklik ilişkisi kuran teorisyenler yapılan birçok çalışmanın ardından hegemonik erkeklik kavramının temeli atılmıştır. Connell'ın geliştirdiği Hegemonik erkeklik kavramı idealleştirilen erkek tiplerinin iktidar ile ilişkisini, ataerki sistemi nasıl oluşturduklarını, tahakkümü nasıl kurduklarını ve sürdürdüklerini açıklamayı amaçlamaktadır (Türk, 2008). Bu kavramın geliştirilmesinde sosyolog Raewyn Connell önemli bir yere sahiptir.

3. Hegemonik Erkeklik ve Raewyn Connell

Hegemonik erkeklik kavramı ilk olarak Avustralya'da yapılan bir saha çalışmasında içlerinde sosyolog Raewyn Connell'in de bulunduğu bir araştırma ekibince kullanılmıştır. Raewyn Connell'in geliştirdiği bu kavram erkeklik çalışmalarının mihenk taşı olmuştur. Bu kavram ile erkeklik ve iktidar ilişkisi irdelenmiştir. İktidarı elinde tutan bir erkek grubu üzerinden ideal erkek profili oluşturulur bu grup yalnızca kadınlar üzerinde değil idealleştirilen erkeklik tipolojisinin dışında kalan alternatif erkeklik kimliklerine de tahakküm kurmaktadır. Bu tahakküm toplum nezdinde birçok organ tarafından meşrulaştırılmaktadır. İdeal erkek tipolojisi medya, iktidar, toplum, eğitim, siyaset gibi alanlarda pekiştirilerek hegemonya ve erkeklik ilişkisini açıklar. Bu kurumlar hegemonik erkekliği güzeller, idealleştirir ve besler. Ayrıca kurumlar ve toplum nezdinde erkeklik daima ulaşılması gereken bir merteye kazanılması gereken bir sıfat olarak kabul edilmiştir. Alternatif kimlikler yeterince erkek olamamaktan muzdarip edilir. Hegemonik bir erkeklik ise kendi içinde daima bir erkeklik yarışı halindedir (Zeybekoğlu, 2009). Connell'a göre hegemonik erkeklik ataerki ile aynı anlamı karşılamaktan ziyade iktidara göre biçimlenen bir performatif bir tutumdur. Erkekliklerin evrensel ve değişmez olmadığına söyleyen Connell çalışmalarıyla alternatif erkekliklerin olduğuna vurgu yapmıştır. Bu erkekliklerin hegemonik erkeklik tarafınca konumlandırıldığını dile getirmiştir. Derinlemesine erkeklik çalışmalarında işçi sınıfı, eşcinsel, farklı etnisiteye sahip muhalif erkeklikler ve hegemonik erkeklikleri ele almıştır (Bozok, 2019). Connell küresel bir sorun olan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sebebini erkek egemen bir zihniyetin hâkim olmasıyla açıklamaktadır. Erkeklerin tahakküm arzularının bu hiyerarşiyi keskin bir şekilde oluşturduğunu ifade etmektedir. Tüm kültürler kendi içinde farklılaşsa da cinsiyet hiyerarşisi noktasında erkeğe biyolojik özellikleri ile dogmatik kabul edilen statüler konusunda ortaklaşmaktadır (Özbay, 2013). Öteki

üzerinden inşa edilen erkeklik kavramı varlığını ve sürdürülebilirliği toplumsal birçok kurum ile, medya, ordu, okul, aile, sosyal çevre, pekiştirilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğini besleyen durum hegemonyanın kendisidir. Hegemonyanın teslim olduğu erkek ve güç ilişkisinin yıkılmasıyla hâkim olan bu anlayış için değişim mümkündür (Aydın, Atalay, 2021).

IV. TOPLUMSAL CİNSİYETLE İLGİLİ KURAMLAR

A. Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramı

Şema küçük yaştan itibaren kurulan ilişkilerin kişinin algılayış biçimini şekillendirdiği ve kurguladığı yapıdır. Kişiler küçük yaştan itibaren biyolojik cinsiyetlerine göre kendilerine dayatılan cinsiyet rol ve davranışlarını, kimliklerini toplumsal cinsiyet şeması ile öğrenmektedirler (Özdemir, 2019). Toplumsal cinsiyet çalışmalarına ağırlık verilmesiyle dogmatik kabul edilen cinsiyet kimliklerinin ve buna bağlı rol ve davranışların nasıl oluştuğu araştırmacıların gündemini oluşturmuştur. Cinsiyete yönelik tutum ve davranışların küçük yaştan itibaren nasıl kazanıldığı sorusu sorulmuştur. Martin ve Halverson'a göre küçük yaştan itibaren çocuklar ilk sosyal çevreleri olan ailelerinden gördükleri davranışları şematize ederler. Oluşturdukları şemalar çevrelerindeki roller, davranışları, küçük bilgileri nasıl işledikleri ile ilgilidir. Kız ve oğlan çocuklarının farklı oyuncaklarla oynamaları, farklı renkleri sevmeleri cinsiyet şemalarının göstergesidir. Cinsiyet şemasının gelişimi ile kişilerin atanmış cinsiyetlerine yönelik tutumları paralellik göstermektedir. Cinsiyet ayrımı beraberinde gelmektedir. Kültüre göre değişkenlik göstermekle birlikte kimi ailelerde küçük yaşlarda başlayan bu ayrım kimi ailelerde ise cinsiyetin belirginleşmesi olarak kabul edilen ergenlik süreci ile başlamaktadır (Gümüş, 2006).

B. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı 1950'li yıllarda Jullian Rotter tarafında ortaya atılmıştır. Albert Bandura tarafından geliştirilen bu kuram insanların davranışlarının sosyal çevreleri ve bireysel özelliklerinin etkisinde oluştuğunu savunmaktadır. Toplumsal bir varlık olan insan aile, arkadaş, iş, okul gibi sosyal çevreleri ile daima etkileşim halindedir. Bu karşılıklı etkileşim sonucunda yaşanan deneyimler, edilen pratikler ve gözlemler ile öğrenme gerçekleşmektedir. Sosyal öğrenme teorisyenleri kişilerin bu pratiklerinden direkt etkilenmediklerini kendi süzgeçlerinden geçirerek iyi veya kötü yorumun ardında pratik ettiklerini ortaya atmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en temel sonuçlarından olan kadına yönelik şiddet davranışı da bu teori ile açıklanabilmektedir. Kişilerin modelleme ve taklit etme davranışları ile şiddeti

öğrendiklerini kimilerinin uyguladığını kimilerinin ise uygulamadığını belirtilmektedir (Deniz, 2022).

Toplumsal cinsiyet algısının küçük yaşlarda aile, okul gibi çevrelerde öğrenilmesi, modelleme ve taklit yöntemi ile rol ve davranışların kazanılması bu noktada sosyal öğrenme kuramının önemini göstermektedir. Küçük yaştan itibaren oluşan bu algının açıklanmasında sosyal öğrenme kuramı önemli bir yere sahiptir. Çocukluk yıllarında başlayan ben kimim sorusuna yetişkinler tarafından verilen ilk cevap atanmış toplumsal cinsiyetler olmaktadır. Çok küçük yaşta bu yanıtı alan çocuklar çevrelerini, yaşamı uzun bir dönem kadın ve erkek olmak üzerinden sınıflandırır. Ben kimim sorusuna kız ya da oğlan yanıtı alan çocuklar artık toplumun beklentilerine ve ailelerinin davranışlarına göre zorunlu tercihlerini yaparlar. Erkek çocuk araba ile oynar denir ve oğlan çocuğunun tek seçeneği kendi fikrini keşfedmeden oyuncak araba olur. Sevdiği renk, çalışacağı iş, ilgileneceği spor bunların tümü toplum tarafından belirlenir ve beklenir. Kız çocukları için de durum aynı şekildedir. Belirlenen bu cinsiyet rolleri sosyal öğrenme kuramı ile açıklanabilmektedir. Modelleme ve taklit etmenin yanı sıra edimsel koşullanma da cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde pekiştirici görevi bulunmaktadır. Kız ve oğlan çocukları kendiler için biçilmiş rolleri layığı ile yerine getirdiklerinde ailelerinden yeterince kız ve oğlan çocuğu olmak üzerinden övgü ve ödül alırlar. Yeterliliği sınanan cinsiyet rolleri daima geliştirilmesi gereken ulaşılması gereken önemli bir merteye olarak gösterilir. Yeterince kadın veya yeterince erkek olmak ulaşılması gereken en önemli konum olarak gösterilir. Buna uygun iş seçimi ve sosyal yaşam tercihi onaylanma ödülünü beraberinde getirir. Teorisyen Albert Bandura bu durum edimsel koşullanma ile açıklamaktadır (Alpan, 2017).

C. Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim bebeklikten itibaren gelişen devam eden bir süreç olarak kabul edilmektedir. Bu gelişim sosyal çevreden gelen uyarıcılar ile şekillenir ve gelişir. Piaget'e (1999) göre bilişsel gelişim her bir yeni deneyimle dengelenen, sosyal çevreden aktarılan, fiziksel gelişimle oluşan bir süreçtir (Ahioğlu, 2011). Jerome Bruner tarafından geliştirilmiş bu kuram kişilerin sosyal çevrelerini anlamlandırmalarını açıklamaktadır. Bebeklikten itibaren değişen yaş gruplarında farklı anlayışlar gelişir. 2 yaşından itibaren başlayan cinsiyet algısı 5-6 yaşlarında

değişmez bir bilgiye dönüşür. Küçük yaştan itibaren çocuk cinsiyet kimliği, bu kimliğe uygun davranışları, kıyafetleri ve saç şekillerini anlamlandırmaya başlar (Alpan, 2017). Cinsel kimlik, cinsellik, cinsiyet rolü çocukların bilişsel gelişim süreçlerinde yükledikleri anlamlarla şekillenmektedir. Çocukluk döneminde kendi cinsel kimliklerini keşfeden çocuklar ardından diğer insanların cinsel kimliklerini keşfederler. Bu öğrenmenin ardından atanmış cinsiyetlerine uygun davranış kalıplarını öğrenirler. Cinsiyet davranışlarıyla birlikte buna dayalı önyargılar da benzer süreçlerle çocuklar tarafından öğrenilmektedir (Vatandaş, 2007). Toplumsal cinsiyet hiyerarşisi ile eşitsizliğin var olduğu toplumlarda bilişsel gelişimde öğrenme bu temelde gerçekleşmektedir. Dolayısıyla çocuklar kendi cinsel kimliklerini ve sosyal yaşamda kendilerinden beklenen tutum ve davranışları da bu eşitsizlik etrafında gerçekleştirirler. Öyle ki bu öğrenme cinsiyete dayalı ayrımcılığı ve önyargıyı dahi öğretir.

D. Psikoanalitik Kuram

Psikoanalitik kuramın kurucu olan Frued yaşamını bu kuramı geliştirmeye adanmıştır. Kendi rüyalarının da anlamlarını bulmaya çalışan Frued bu süreçte insan davranışlarının ve kişilik gelişimine odaklanmıştır. Psikanaliz yönteminin sınırlanabilir olmasa da bir tedavi metodu olarak kabul edilmesinde ısrarcı olmuştur. Frued cinsellik, şiddet, dürtü ve güdülerin dogmatik olduğunu insanın baskın duygularının bunlar olduğunu ortaya atmıştır. Bu dürtüsel davranışların toplum nezdinde kabul görmemesinin insanlar tarafından bastırılmayla karşılık bulduğunu dile getirmiştir. Toplumsal cinsiyet ile ilişkili kuramlarda önceki başlıklar düşünüldüğünde psikoanalitik kuramın bunların aksine çevresel etmenlerle değil doğuştan gelen dürtüsel davranışların varlığı kabul edilir. Ayrıca psikoanalitik kuram psikososyal gelişim süreçlerini tanımlamaktadır. Bu süreç ile kişinin doğumundan yetişkinliği deneyimlerinin ileriki süreçlerini etkilediğini vurgular. Psikanalize göre kişinin gelişim süreçlerinde 5 önemli dönem bulunmaktadır. Bu dönemlerden biri olan fallik dönemde (3-5 yaş dönemi) çocuklar cinsel kimliklerini ve cinsel organlarını tanımlamaktadırlar. Psikoseksüel sürecinde kötü bir deneyim yaşanması durumunda, küçük yaşta yaşanan bu deneyim kişinin ileri yaştaki rol ve tutumlarını da etkilemektedir (Sağlık, 2021). Şiddet ve cinselliği bilinçdışı, dürtüler olarak kabul eden psikoanalitik kuram, psikanaliz ile tedavi yönteminde kişinin davranışlarının

irdelenmesi sorunun çözümüne yardımcı olacağını savunur. Kadına yönelik şiddet gibi konularda da psikoanalitik kuram ile açıklamasının yapılabileceği savunulmaktadır (Ereke, 2020).

E. Feminist Kuram

Feminist teori sürekli değişen ve gelişen bakış açısıyla uzun bir tarihe sahiptir. Feminist hareketin başlangıcından bu yana giderek hayatın her alanına yayılması ve en önemlisi akademik alanda da yer alması eleştirel, değişen, gelişen, özeleştirici veren, kapsamı artan bir boyuta evrilmiştir. Toplum tarafından belirlenen cinsiyet normlarına sorgulayıcı bir bakış açısıyla bakan, bu bakış açısının kökenini bulmaya çalışan feminist hareket günümüzde kadının toplumdaki yerinin iyileştirilmesi gerektiğini eşitlikçi bir perspektifle amaçlamaktadır. Feminist yaklaşımlar tüm kadınların sorunlarını ele alarak kapsayıcı çözümler sunmuştur. Bu nedenle birçok feminist yaklaşım doğmuştur. Feminist yaklaşımları radikal, liberal, kültürel, varoluşçu, ekofeminizm, Marksist ve sosyalist feminizm olarak sıralamak mümkündür (Çetinel ve Yılmaz, 2016). Feminist teori için feministin hareketin tarihi boyunca birçok alt yaklaşımdan, değişimden, gelişimden söz etmek mümkün olacaktır. Feminist hareket tarih boyunca toplum tarafından erkek düşmanlığı olarak nitelendirilmekte hatta günümüzde halen daha ana akım medya tarafından bu şekilde lanse edilmektedir. Gelişen feminist düşünce ile bu algının yıkılması amaçlanmaktadır. Günümüzde eleştirel çalışmalarda feminizmin erkek düşmanlığı olmadığı sorunun erkek değil erkeklik, ataerkil sistem üzerinden idealize edilen hegemonik erkeklik olduğu vurgulanmaktadır. Feminizmin yalnızca kadın hareketi olmadığı, tüm insanlar için feminizm düşüncesi ile ataerkil düzen içinde militarizm, milliyetçilik gibi kavramlarla özdeşleştirilen erkekler için de bir başlangıç hareketi olduğu vurgulanmaktadır. Feminist hareket içerisinde erkek ve queer dahil olmasının tartışmaları sürüyor olsa da günümüzde birçok düşünür feminist harekete daha kapsayıcı bakmaktadır (Kepekçi, 2012).

Feminist hareket, ilk yıllarında erkeklerin katılımını tartışmıştır. Birçok feminist düşüncüye göre, erkeklerin feminist kabul edilip edilmeme durumları kısır bir döngü içerisinde. Ataerkil sisteme karşı mücadele veren feminist hareket, tarihi boyunca erkekleri feminist olarak kabul etmemiş ve bu sistemin faili olarak görmüştür. Erkeklerin feminist olarak kabul edilemeyeceği ancak feminizm destekçisi olarak

kabul edilebileceği savunulmuştur. Bu alanda kadın sorunlarına karşı mücadele eden az sayıda erkeğin feminist mücadelenin dışına itilerek aslında ataerkil sistemin pratikleri beslenmektedir. Feminist mücadelede mühim olanın erkek düşünürlerin feminizm adına neler yaptıklarıdır. Akademik ve toplumsal anlamda gelişen feminizmin karşısında erkeklerin büyük bir kısmı dışlayıcı ve karşı çıkan bir tutum sergilese de az da olsa bilinçli ve duyarlı erkekler feminist mücadeleye dahil olmayı istemişlerdir (Bozok, 2009).

F. Sosyal Hizmet ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi

Dünyada insan hakları ve sosyal haklar gibi konularda farkındalığın artması sosyal hizmet disiplininin gerekliliğini göstermiştir. Toplumsal farkındalığın oluşmasıyla halklar devletlere eşitliğin, sosyal adaletin sağlanması noktasında sorumluluk yüklemiştir. Bu bakış açısıyla sosyal devlet anlayışı gelişmiş ve sosyal hizmet devletler için zorunlu ve kurumsal bir hal almıştır. Uluslararası Sosyal Hizmet Federasyonu sosyal hizmet mesleğinin bir insan hakları mesleği olduğunu 1988 yılında duyurmuştur. Sosyal adalet, fırsat eşitliği, sosyal refah, insan onurunu korumak geliştirme sosyal hizmet mesleğinin birincil hedeflerindedir (Çoban, 2017). İnsan hakları mesleği olan sosyal hizmetin en önemli hedeflerinden biri de insanların etnik, ırk, inanç vb. meselelerden ötürü bir hak ihlaline maruz kalmalarını engellemektir. Bu perspektif sosyal hizmete ayrımcılık karşıtı uygulama alanı yaratmıştır. 1980’li yıllarda ortaya çıkan bu perspektif yine aynı yıl gelişen insan hakları bilinci, kadın özgürlük hareketi gibi alanlarda da kollektif bir çalışma yaratmıştır. Ayrımcılık karşıtı uygulamanın markajına feminizm, cinsiyet, din, dil, etnik ve ırk ayrımcılığı da girmiştir (Cankurtaran, Beydili, 2016). Bu bağlamda hak savunuculuğu ve ayrımcılık karşıtlığı rolleriyle sosyal hizmet disiplini, insan hakları ihlali ve cinsiyete dayalı ayrımcılığın bir ürünü olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilişkili olduğu görülmektedir.

İki yüz yıllık bir geçmişe sahip olan feminist hareketin çıkış noktası olan ülkeler, İngiltere, Fransa ve ABD olmuştur. Erkekleri ile sosyal haklarının ve konumlarının eşit olmasını isteyen kadınlar 1910’lu yıllardan itibaren siyasal haklarını almaya başlamışlardır. Giderek gelişen ve alınan haklar ile bu mücadele günümüzde de iş, eğitim, sosyal vb. alanlarda varlığını sürdürmektedir. Akademik çalışmalarda Sosyal hizmet ve toplumsal cinsiyet ilişkisinin reddedilemez bir durumda olmasına karşın bu

ilişki karşıt eleştirileri de var etmektedir. Kimi feministler mesleğin kadın hareketini destekleyen bir meslek olduğuna vurgu yapsa da öte yandan mesleğin erkek politikaları ile sınırlı kaldığı eleştirileri de yapılmaktadır. Toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin olduğu kadınların ikinci sınıf muamele gördüğü az gelişmiş ülkelerde edinilen haklar ve yapılan politikalar yeterli olmamaktadır. Bu politikalar erkek iktidar ve çoğunluk tarafından oluşturulmaktadır. Bu durumun gerçekliği yadsınmаса da mesleğin kadına yönelik şiddet ve çocuk istismarı konusunda farkındalığın oluşması ve mücadele noktasında önemli bir yere sahiptir (Hakan, 2001). Son yıllarda kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliği, eğitimde, iş hayatında fırsat eşitliği konuları hem sosyal hizmet müfredatında hem de sosyal politikalarda görünürlüğü artan konular olmuştur. Sosyal hizmet müfredatında toplumsal cinsiyet eğitiminin olması sosyal hizmet uzmanlarının vaka yönetimlerinde bu perspektifi kazanmalarında önemli bir yere sahip olmuştur (Güzel, 2020). Sosyal hizmet disiplini kadınların kadın olmalarından ötürü maruz kaldıkları, ayrımcılık, şiddet, kötü muamelenin sebebinin kadının güçsüzlüğü ile değil ataerkillikle açıklamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği gelişmemiş toplumlarda dogmatik kabul edilen rol ve davranışlar ile varlığını sürdürmektedir. Sosyal hizmet bu durumun karşısında bir meslek disiplini olsa da sosyal hizmet uzmanlarının da toplumsal normlardan etkilenip cinsiyetçi bir tavırla vaka yönetimi yaptıkları inceleme raporları yazdıkları görülebilmektedir. Bu durumun sosyal hizmet müfredatında toplumsal cinsiyet eğitimlerinin etkin bir şekilde verilmesiyle çözülebileceği öngörülmektedir (Korkmaz, Özbesler, 2022). Sosyal hizmetin, kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddet, eğitimde ve iş hayatında ayrımcılık, sosyal hayatta ayrımcılık, kadın yoksulluğu gibi sorunları temel alması sosyal hizmet eğitiminde feminist bir perspektif kazanmanın önemini göstermektedir.

V. EVLİLİK

A. Evlilik Tanımlamaları

Evlilik, oluş biçimleri, beklentileri vb. özelliklerine göre değişkenlik gösteren bir olgu olması evlilik üzerine yapılan tanımlamaların da çeşitliliğini arttırmaktadır. Sosyoloji, Psikoloji, hukuk gibi birçok sosyal bilim ve disiplinin çalışma alanı olan evlilik, tanımlamaların çeşitliliğinin diğer göstergelerindedir.

Kadın ve erkek arasındaki birlikteliğin toplum tarafından kabul görmesi ve kurumsallaşması birçok toplum tarafından dini nikahla olsa da ülkemizde ve birçok ülkede yasal bir düzlemde gerçekleşmektedir. Yasal boyutuyla hukuki haklar elde eden ve devlet nezdinde evlilikleri kabul gören çiftler dini inanışlarına göre de kutsal bir bağ olan evliliğin karşılıklı sorumluluklarının yerine getirilmemesi ile de dini açıdan suç ve yanlış olarak kabul edilmektedir (Russel, Eranus, 2003). Toplum tarafından kabul edilen bir davranış olan evlilik yine toplum nezdinde kutsal bir konumu olan aile kurumunun oluşmasında önemli bir adımdır. Evliliğin oluş biçimi de evlilikle ilgili tanımlamaları da çeşitlendirmektedir. Bu minvalde evlilik kişilerin birlikte aynı evde yaşamak, çocuk sahibi olmak, düzenli cinsel ilişki, mutlu bir birliktelik gibi maddeleri olan bir sözleşme olarak kabul edilmektedir (Gergin, 2023). Dini gelenek ve beklentilerin ağırlıkta olduğu toplumlarda evlilik iki insanın toplum nezdinde onaylanan bir cinsel birliktelik olarak görülmektedir. Bazen içgüdüsel bazen de toplumsal beklentiyle çocuk sahibi olma isteği de evliliğin tanımını şekillendirmektedir. Toplum tarafından evlilik kişilerin çocuk sahibi olma isteğine bağlı gösterdikleri davranış olarak kabul edilebilmektedir (Sayın, 1990).

Evlilikle ilgili psikolojik ve sosyolojik alanda incelenen literatür çalışmalarına bakıldığında evlilik tanımlamalarının huzur, mutluluk, uyum, düzen ve konfor gibi kavramlar üzerinden tanımlandığı görülmektedir. Yalçın'a göre evlilik kişilerin sevgi ile yaptığı, müşterek yaşam inşa ettiği bir olgudur. Ev içindeki sorumluluklardan yaşamın doğasında olan tüm zorluklara kadar birlikte dayanışma ile göğüs germektir (Yalçın, 2010). Toplumun değişim ve dönüşümüne paralel olarak çok uzun yıllardan bu yana değişik formlarda var olan bir olgu olarak kabul edilen evlilik günümüzde de

eğitim, bilimsel ve sosyolojik gelişmelere bağlı olarak dđnüşmeye devam etmektedir. Aileler tarafından görücü usulüyle oluşturulan evliliğin yerini çocukların aile ve toplumun onayını, kabulünü almak için gerçekleştirdikleri bir davranışa dđnüşmektedir. Bu noktada gösterilen farklı tutumların değişkeninin eğitim olduğu görölmektedir (Yapıcı, 2010).

Gelişmemiş toplumlarda zorunlu, görücü usulü ve küçük yaşta yapılan evlilikler, eğitim seviyesi yüksek toplumlarda yerini evlilik yaşının yükselmesine ve evlilik usulünün aşk, sevgi, sosyal birliktelik gibi gerekçe ve beklentilere bırakmıştır. Aileler tarafından zorunlu, toplumun kesin beklediği bir davranış olarak, herkes evlenmelidir, algısıyla yapılan evliliklerin yerini bireysel kararla yapılan evlilikler almıştır. Bu değişim evlilik yaşını anlamlı ölçüde yükselterek evlilik oranlarını düşürdüğu görölmektedir. Evlilik ailelerin uygun gördüğu kişilerin beklentilerinin sorulmadığı bir birleşme iken günümüzde çoğunlukla sevgi, aşk, değer, saygı, arkadaşlık gibi kavramlarla daha nitelikli bir boyut kazanmıştır (Yazıcı, 2019). Kadın ve erkeğin kendi istekleriyle birbirine duyduğu sevgi, bağ, sadakat, arkadaşlık gibi duygu ve davranışlar evliliğin bağını ve niteliğini güçlendirmektedir. Farklı kişiliklere sahip olan eşlerin duydukları sevgi ve değer hissiyle, karşılıklı fedakarlıkla mutlu, güvenilir, huzurlu bir nitelik kazanmaktadır (Mavili Aktaş, 2009).

B. Evlilik Türleri

Evlilik türleri oluş biçimlerine ve eş sayısına göre değişkenlik göstermektedir. Oluş biçimlerine göre zorunlu evlilik ve eş sayısına göre çok eşlilik kadın haklarının gelişimi ve toplumsal cinsiyet algısının değişimi ile giderek azalmaktadır. Evlenen kişilerden birinin ya da her ikisinin rızasının olmaması, birinci evlilik bitmeden ikinci evliliğin gerçekleştirmek ölkemizde yasal olarak suç kabul edilmektedir. Zorla evlilik ya da çok eşli evliliklerde kadına yönelik ayrımcılık temelli olduğu görölmektedir. Kadının ikinci sınıf muamele gördüğu, erkeğin hizmetkarı olarak kabul edildiği toplumlarda kadına fikri sorulmadan evlendirmeler ve yine yeterli bulunamayıp çok eşli evlilikler yapılmaktadır (Dabak, 2014).

C. Oluş Biçimlerine Göre Evlilikler

1. Zorla veya Gönüllü Görücü Usulü Evlilik

Geleneksel normlarını sürdüren ailelerde, özellikle kırsal kesimlerde görücü usulü evlilik varlığını korumaktadır. Görücü usulü evlilik zorla ya da karşılıklı rıza ile gerçekleşebilmektedir. Aile fertleri oğullarının evlenecek yaşa gelmesiyle, ailelerine ve oğullarına uygun eş arama sürecini başlatırlar. Komşu ve akrabalar birbirine ve ailelere uygun kişilerin bulunmasında aktif rol oynarlar. Zorla denilen evlilik türlerinde evlenecek kişilerden birinin ya da karşılık olarak evlenmek istemediğinde gerçekleşen evliliklerdir (Çimen, 2007). Geleneksel normlara katı bir şekilde bağlı toplumlarda varlığını sürdüren zorla evlilik, geleneksel ve modern yaşamın sentezlendiği toplumlarda yerini görücü usulü evliliğe bırakmıştır. Kişiler aile, arkadaş, komşu, akraba gibi tanıdıklara evlenmek istediklerini uygun kişi ile tanışmak istediklerini talep ederler. Bu noktada görüşen taraf ilk görüştükları andan itibaren bu görüşmenin evlilik sebebiyle olduğunu bilmektedir (Gül, 2016).

2. Sevgililik Sonrası Evlilik

Geleneksel normların ve baskının etkisini yitirdiği modernleşen toplumlarda görülen bir evlilik biçimidir. Kişilerde sosyal çevrelerinde, okul, iş gibi alanlarda tanıştıkları insanlarla bir süre görüşüp tanıştıktan sonra kendi iradeleri ile evlilik kararı almaktadırlar (Gül,2016). Şehirlerde ve genç evliliklerde eskiye oranla sevgililik sonrası evliliğin daha çok görüldüğü bilinmektedir. Eğitim ve şehirleşme arttıkça görücü usulü evliliklerde azalma görülmüştür (Yıldırım, 2017). Evlilik önce sevgililik dönemi olan çiftlerin evlilik içinde iletişim, arkadaşlık, mutluluk durumlarında daha başarılı olduğu yapılan çalışmalarda görülmüştür (Kahveci, 2016). Flört ederek evlenen çiftler evliliklerini daha mutlu bir iletişimle sürdürdüklerini ve evlilikten keyif aldıkları görülmüştür (Akpınar, Kırılıoğlu, 2022). Görücü usulü ya da sevgililik sonrası evlilik, evlilik içerisindeki davranışlarda farklılık gösterdiği bilinmektedir. Sevgililik sonrası anlaşarak yapılan evliliklerde eşlerin birbirlerine saygılı ve eşitlikçi bir tutumda bulunmaktadır. Bu durum görücü usulü evliliklerde ise erkeklerin kadınlara daha hoyrat, kaba davrandıklarını, ev içi sorumluluk almadıklarını, cinsiyete yönelik rol ve tutumların geleneksel beklentiler doğrultusunda olduğunu göstermektedir. Evle ilgili kararlarda erkeklerin daha baskın olduğu kadınların baskılandığı görülmektedir (Güngör, 2019).

D. Eş Sayısına Göre Evlilik Türler

1. Çok Eşli Evlilikler

Geleneksel yapının baskın olduğu toplumlarda kişilerin kültürel yapı ve normlara bağlılığı yüksektir. Kişiler bu normlara uymadıklarında dışlanacakları ve baskı görecekları kaygısı duyarlar. Evlilikte toplum tarafından kabul gören beklenen sosyal bir davranıştır. Gelişmemiş topluluklar evlilik davranışını da genel kaniya uygun biçimde gösterirler. Ülkemizde çok eşlilik erkeğın birden fazla kadınla evlilik yapması şeklinde görölmektedir. Cinsiyet ayrımcılığının baskın olduğu geleneklerde toplum kadına ikinci sınıf insan muamelesi yaparak değersiz kılmaktadır. Yasal olarak mümkün olmasa da dini ritüellerle kişiler kayıt dışı birden fazla kadın ile evlenmektedirler (Kaya, 2004).

2. Tek Eşli Evlilikler

Tek eşlilik bir kadın ve erkeğın evlenmesi ile oluşan evlilik biçimidir. Ülkemizde geçmişten günümüze çok eşli evlilik sayısı azalmış ve tek eşli evlilik sayısı artmıştır. Eğitim düzeyinin ve kadın haklarına yönelik farkındalığın artmasıyla çok eşliliğe karşı eleştirel bir tavır ortaya konulmuştur. 1924 yılında Cumhuriyet ile medeni kanun yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla çok eşlilik yasak hale gelmiştir. Yasal olarak çok eşlilik suç teşkil etse de toplumun bu davranıştan kopması eğitim oranının artması, toplumsal cinsiyet eşitliğı bilincinin yaygınlaşması ile sağlanmıştır (Tunç, 2019).

VI. EVLİLİK NEDENLERİ VE BEKLENTİLERİ

Evlilik nedenleri ve beklentileri kişiden kişiye değişmektedir. Bu nedenler birçok kişi için ortak kabul edilebilecek olsa da her evlilik için neden ve beklentiler biricik olmaktadır. Ayrıca toplum içinde de farklı kültürler ve aidiyetlere göre değişkenlik gösterebilmektedir. Sevgi temelinde yapılan evlilikten emek, sadakat, güven duyguları ile ömür boyu devam etmesi beklentisi oluşmaktadır. Aynı evde birlikte bir yaşam sürmek, zorluklara karşı birbirlerine destek olmak, ekonomik olarak güçlü olmak, çocuk sahibi olmak insanların evliliklerden beklediği durumlardır. Ayrıca kişiler eşlerini hayal ettikleri rol ve tutumda görmeyi beklemektedirler. Yapılan araştırmalar evliliğin akıbetinin beklentiler ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Yüksek beklenti evlilik içinde hayal kırıklığı yaratırken gerçekçi noktadan kurulan beklentiler evliliğin sağlığını ve ömrünü korumaktadır (Tunç, 2019).

Genellikle gençlikten yetişkinliğe geçiş sürecinde evlilik kararı alan gençler, üniversite zamanlarını karşı cinsle ilişki kurmak, sosyalleşmek, duygusal ve cinsel ihtiyaçlarını, paylaşımlarını yaşamak için bu kararı alır. Aşk temelinde yapılan evlilikler toplum tarafından kabul görme kaygısı da taşımaktadır. Sağlıklı bir cinsel yaşam, çocuk sahibi olma isteği, iyi bir sosyoekonomik seviye, toplumsal statü gibi neden ve beklentiler gençleri evlilik fikrine yakınlaştırmaktadır (Gürül, 2021).

A. Toplumsal Statü/Baskı

Evlilik davranışı, aile ve toplum tarafından evlilik yaşı gelmiş bütün yetişkinlerden beklenen davranıştır. Zorunlu yollarla da yaptırılan bu davranış baskı ve manipülasyonla da genç yetişkinleri hayatının merkezinde nihai hayalleri olmaktadır. Yetişkinlerde evli kişilerin bekar kişilere oranla daha fazla olması herkes tarafından normal, olağan, olması gereken bir davranış olarak görmesine sebebiyet vermektedir. Toplum baskısı bazen, ne zaman evleneceksin? Hadi evlilik yaşı geldi? Hayatında biri var mı artık? türevi sorularla gençlerin üzerinde hissedilmektedir. Aile büyükleri, komşular ve akrabalar bu baskının başaktörü iken kimi zaman bu baskı akranlar tarafından da yapılmaktadır. Evliliğin keyfi bir yaşam şekli tercihi olması

gerekiyorken toplum nezdinde kesinlik olması her insanın yaşaması gereken bir davranıştır. Söz konusu baskı özellikle bekar kadınlarda bir statü kaybına da dönüşmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin olduğu toplumlarda bekar kadın ve evli kadın arasında dikey bir hiyerarşi olduğu sosyal yaşam, akraba, komşu, iş gibi alanlarda kendini hissettirmektedir. Cinsiyetçi toplumsal normlara göre kadın için evlenmek ulaşılması gereken nihai hedeftir. Genç kadın evli ise toplumda doğalına yazısız bir statü kazanmaktadır. Bekar, dul, evde kalmış gibi nitelendirmeler ise kadınlar için hiç hoş kabul edilmeyen statülerdir. Bekar erkek ise yalnızca bekar erkek olarak anılır. Bu tavır evlilik baskısı ve toplumsal cinsiyet ilişkisini açıklamaktadır. Aleni bir toplumsal baskıyla birlikte örtülü bir baskı da söz konusudur. Çocukluk yaştan itibaren idealize edilen evlilik, herkesin gelecek rüyası olmalıymış gibi dayatılmaktadır. Evlenmem durumunda sözel taciz ve baskı bilgisi herkeste var olduğundan sevgi ile evlendiğini zanneden kişi aslında bilinçaltında olan baskı sebebiyle de evlenebilmektedir. Kişinin evlenmeme ihtimali, sevgililik sürecinde nikahsız birlikte yaşamak, nikahsız cinsel birliktelik gibi risk sayılan davranışları beraberinde getirebilmektedir. Bu durum gelişmemiş toplumların asla kabul etmediği davranışlar olmaktadır (Kınacıgil, 2020).

B. Ekonomik Beklenti

Evlilik, aşk evliliği ya da mantık temelinde yapılmış olsa da çiftler arasında ekonomik beklenti kaybı olmaktadır. Direkt bir ekonomik beklentinin olmadığı durumlarda da kişilerin birliktelikten doğan sosyoekonomik seviyenin iyileşmesi ile ilgili beklentileri bulunabilmektedir (Gürses, 2021). Geleneksel toplumsal cinsiyet normları üzerinden kurulan bir evlilik kurumu için kadın ev içi sorumluluk ve çocuk bakımını üstlenirken erkek ise evin geçimini sağlaması beklenmektedir. Erkeğin ve kadının birlikte çalıştığı evlilik formunda ise kadının çalışması aile içinde daha eşitlikçi tutumların olmasına katkı sağlamaktadır (Akyazı vd., 2022). Evlenecek çiftlerin kimi zaman tek taraflı kimi zaman karşılık evlilik beklentileri evlenilecek kişinin ekonomik olgunluğa ulaşılmış olmasıdır. Ekonomik beklenti önemli bir beklentidir. Bu beklenti evlilik süresince karşılanmadığında evliliğin sağlıklı bir şekilde sürmesini engellemektedir. Bu beklenti sebebiyle kişiler evlenmeden önce ekonomik bağımsızlıklarını ilan etmeleri ve asgari geçimlerini sağlayacak parayı kazanabilmek adına mesleki becerilerinin geliştirilmesi beklenmektedir. Sağlanan

gelirin düzenli olması önemlidir. Ayrıca para yönetim becerisi de ekonomik beklentiler arasındadır (Çizmecioğlu, 2020). Yapılan çalışmalar yüksek sosyoekonomik seviyenin eşitlikçi bir evlilik, ilişki beklentisini de beraberinde getirdiğini göstermektedir (Tosun, Yazıcı, 2021).

C. Çocuk Sahibi Olma

İki insanın evlenme gerekçelerinden biri de aile kurmak, çocuk sahibi olmaktır. Çocuk sahibi olmanın toplum ve devlet nezdinde meşru yolu evliliktir. Kişiler devlet korumasında, resmi haklardan faydalanmak toplum baskısı ile karşı karşıya kalmamak adına çocuk sahibi olmak için evlenmektedirler. Çocuk sahibi olmak için kişilerin yalnızca fiziksel olgunluğa sahip olması yeterli olmamaktadır. Evliliği düşünmeyip uzun süre sevgililik dönemi yaşayan insanlar, belli bir olgunluğun ardından çocuk isteyebilmekte bu isteklerinin karşılığında da evlenmek zorunda hissetmektedirler (Çizmecioğlu, 2020). Kadınlar ver erkeklerle yapılan çalışmalarda kadınların evlilik beklentilerinin merkezinde huzur, anlayış yatarken erkekler için bunlar çocuk sahibi olmak, eve gelindiğinde yemeğin hazır olması gibi beklentiler olmaktadır. Kadın ve erkeğin beklentileri mukayese edildiğinde erkeklerin bir kadınla evlenmekten beledikleri çocuk sahibi olmak, evle ilgili sorumlulukları üstlenmeleridir (Elif, Cengiz, 2018).

Yalnız kalma korkusu da kişilerin evlilik motivasyonlarından bir tanesidir. Kişiler aile kurma isteğiyle evlenip ve çocuk sahibi olmak istemektedirler. Çocuk sahibi olmanın eşler arasındaki ilişkiye olumlu faydası olacağı beklenmektedir. Çocuğun evliliğe farklı bir boyut kazandırdığı düşünülmektedir. İlişki temelinde çocuğun yararı önceliklendirilir, ekonomik, sosyal her şey çocuğa göre ayarlanmaktadır (Malkoç, 2018). Evlilik ve çocuk sahibi olma yaşı eğitim, sosyoekonomik seviyelerine göre de değişkenlik göstermektedir. Eğitimli ve çalışan kadınların daha geç yaşta evlendiği ve çocuk sahibi olduğu görülmektedir. Geç yaşta evlenen ve çocuk sahibi olan kadınların evlilik içindeki sorumlulukların müşterekliğinden, evliliğin konforundan ötürü genel evlilik memnuniyetlerinin daha yüksek olduğu bilinmektedir. Ayrıca çiftler çocuk sahibi olmanın evliliğin dinamiğe olumlu katkı sağlayacağı fikriyle de çocuk sahibi olmayı istemektedirler (Uludağlı, Akbaş, 2019).

D. Düzenli Cinsel Hayat

Cinsellik kişinin biyolojik olarak haz alması şeklinde açıklansa da toplumun cinselliğe yüklediği anlamlarla sosyolojik boyut kazanmaktadır. Kişilerin üremek, duygusal ve biyolojik olarak haz alma dürtüsü ile gösterdiği cinsellik davranışı toplum tarafından çok fazla anlam kazandırılan bir eyleme dönüşmektedir. Ataerkil düzen kadın ve erkeğin olduğu her alanda olduğu gibi cinsellik noktasında da kadına ve erkeğe farklı roller ve sorumluluklar yüklemektedir. İnsan için beslenmek gibi dürtüsel bir eylem olan cinsellik ataerkil düzlemde ahlak terazisi anlamları yüklenmektedir. Erkek için daha esnek ve konforlu bir alan olan cinsellik kadın için ise bir tabudur. Kadınlar için halen daha katılığını koruyan bekaret ataerkil düzenin kadına yüklediği ağır bir sorumluluktur. Sınıfsal ayrımcılığa maruz kalan kadınlar bir de bekârettik üzerinden ayrılır. Cinsellik deneyimlerine göre kadınlar bakire ya da değil olarak ayrılmaktadırlar. Kadın haklarının bilinciyle bu durum eleştirilse de halen bir tabu olarak varlığını sürdürmektedir (Tunçdemir, 2019). Cinselliğin bir namus ölçme aracı olarak görülmesi kadınları doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Çok küçük yaştan itibaren öğretilen bu otokontrol ileriki yaşlarda mantıklı veya doğru gelmese bile kontrolcü davranışın sürdüğü görülmektedir. Ahlak, namus ve vicdan gibi kavramlarla cinsellik kadınların sırtında koca bir yük haline getirilmektedir. Eğitim seviyesi ve buna bağlı sosyoekonomik seviyesi artan kadınlar evlilik öncesi cinselliğin olmamasıyla ilgili tabuyu doğru bulmadıklarını ifade etmektedirler. Üniversite eğitimi almış kadınlar çoğunlukla cinsellik pratiğinin evlenmeden önce deneyimlenmesi gerektiğini düşünmektedirler (Ellialtı, 2012).

Cinselliğin tabu olarak kabul edilmesinde dinler, gelenek ve görenekler temelinde oluşan toplumsal normlar etkili olmuştur. Dini ve gelenekler temelinde oluşan bu normlar gençlerin üzerinde bir baskı yaratmaktadır. Cinsellik deneyimini yaşamamanın önüne geçen bu baskı cinselliği tabu olarak gösterirken cinsel sağlık bilgilerinin de zayıf kalmasına sebebiyet vermiştir. Cinselliği yaşamak bir kenara cinsellik hakkında konuşmak bile ayıp ve yasak kabul edilmektedir. Gençler aileleri ve sosyal çevrelerinden cinsellik ve cinsel sağlıkla ilgili baskı görmektedirler. Ailede ve okulda edinilmesi gerek cinsel sağlık bilgisi geleneksel normlar sebebiyle eksik kalmaktadır. Bu eksiklik gençlerin cinsel sağlıklarına olumsuz yöne etki edebilmektedir. Ergenlikte aile ve okuldan alınan cinsel sağlık eğitimi gençlerin cinsel hastalıklardan korunmalarında önemli ölçüde etkili olmaktadır (Civil, Yıldız, 2010).

Cinsellikle ilgili küçük yaştan itibaren muhatap alınan hep kız çocukları olmaktadır. Cinsellik ve namus kavramı birbirleri ile ilişkilendirilmekte ve bu bilgi yalnızca kız çocukları ile paylaşılmaktadır. Oğlan çocukları için namusla özdeşleştirilmeyen cinsellik bu noktada yapılan ayrımcılığı göstermektedir. Kadının namusu cinsel pratiklerine göre değerlendirilir ve bu değerlendirme ve koruma erkeklerin sorumluluğu altındadır. Erkek ise bu noktada kimseye hesap vermemektedir (Yılmaz vd., 2009). Genç yetişkinler eğitim ve kültürel farklılıklara göre evliliğe anlamlar atfetmektedirler. Mutlu olmak, hayatı paylaşmak, anlayışlı bir iletişim gibi sıralarken cinsellikle ilgili beklentilerini ise düzenli ve toplum nezdinde meşru kılınması gibi beklentiler olduğunu paylaşmışlardır. Evlilik cinselliği yargılanmadan pratik edebilecekleri, meşrulaştıran bir yol olarak görmektedirler (Koç vd., 2019). Geleneksel yapı cinselliği bir haz aracı olarak görülmesinin ayıp üreme aracı olarak görülmesini ise kutsal bulmaktadır. Evlilik dışı cinsel birliktelik ayıp karşılanmakla birlikte topluma zarar vereceği düşünülerek risk olarak görülmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine bağlı olarak dayatılan cinsel kalıplar evlilik içinde meşrulaşan cinsel birliktelikten alınan hazzı dahi kadın için ayıp kılmıştır. Evlilikte meşru olan cinsellik pratiği erkeğin alacağı haz üzerine kurulmuştur (Gülsün vd., 2019)

E. Yol Arkadaşlığı

Yol arkadaşlığı ya da hayat arkadaşlığı olarak bildiğimiz bu durum evlilik öncesi arkadaşlığın evlilik süresince devam etmesidir. Kişilerin evlilik beklentilerinden biri de partnerleri ile arkadaşlıklarını sürdürebilmeleridir. Arkadaşlık çiftler arasındaki paylaşımı ve dolayısıyla bağı arttırmaktadır. Evlilik öncesi ilişki arkadaşlık ile başlayan çiftlerin evlilik doyumlarının daha fazla olduğu görülmüştür (Durualp vd., 2017). Karşılıklı anlayış, iyi arkadaşlık, iyi bir cinsel yaşam, sadakat, güven gibi duygular evliliğin doyumunu arttıran evlilik beklentileridir. Çiftlerde geleneksel normlarla ev içinde anne ve baba kimliklerinin baskın olması evlilik uyumunu düşürmektedir. Ataerkil düzen kadına ev içi sorumluluk, çocuk bakımı gibi rolleri dayatırken erkeğe evi korumak ve ekonomik kaynak olmak gibi durumları dayatır. Bu noktada partnerler eşlerini anne ve baba profilleri ile özdeşleştirir. Oysa kişilerin evlilikten beklentileri hayat arkadaşlığıdır. Ev içinde arkadaşlıklarının koruyan çiftlerin daha evlilikle ilgili fikirleri daha olumlu olmaktadır (Ömür, 2021). Evlilik beklentileri kimi insanlarda erken yaşlarda ideal eş profili hayal etmekle kendini

göstermektedir. Kişiler bir ömür birlikte olmayı hayal ettikleri insanlarla huzurlu bir yuva hayal ederler. Fiziksel özellikler, kültürel uyum gibi özelliklerin yanı sıra huzurlu bir yuvada anlayışlı, paylaşımcı, güven veren bir ilişki kurma bu ilişkini yol arkadaşlığı ile sürmesi de ideal eş tasavvurlarındandır (Yılmazçoban, 2011).

VII. EVLİLİKLE İLGİLİ YAKLAŞIMLAR

A. Sistem Yaklaşımı

Aile sistem yaklaşımı 20. yüzyılda Bowen tarafından geliştirilmiştir. Kuram ailede öğrenilen bağlanma kalıplarının yetişkinlik sürecinde de bizimle olduğunu açıklamaktadır. Aile içinde var olan dinamiklerin kişilerin yaşantısına etkilerini nedensellik üzerinden anlatmaktadır. Bowen (1978) Aile içindeki bağların, iletişimin, yaşananların kişilerin yaşamlarına, duygularına, davranışlarına etki edeceğini bu etkinin kuşaktan kuşağa aktırıldığını belirtmektedir (Yıldırım, 2020). Sistem yaklaşımı kişinin çevresi ile özellikle ailesi ile etkileşim halinde olduğunu açıklamaktadır. Aile ile kurulan ilişki kişinin hayatına önemli ölçüde etki etmektedir. Ailenin inancı, kültürü, yaşam şekilleri, değerleri bu etkileşimi şekillendirmektedir. Bu değişkenler temelinde kişiler ailelerinden etkilenerek kendi kişiliklerini oluşturmaktadırlar (Hallaç, Öz, 2014). Sistem yaklaşımı, temelini evliliğin oluşturduğu aileyi, kişinin eylemlerini kapsamlı bir şekilde ele alan geniş bir yaklaşımdır. Sistem yaklaşımı kişinin anne, baba, kardeş, eş, diğer yakın akrabalarla ilişkisini ele almaktadır. Kişinin bağlı olduğu akrabaları iç birimleri oluştururken, çevresinde etkileşimde olduğu diğer alanlar ve konular ise dış birimleri oluşturmaktadır. Aile içinde alt sistemleri oluşturan karı-koca ilişkisi aile ve alt sistemlerin sağlıklı ilişkisinden etkilenmektedir. İyi bir karı-koca ilişkisi ancak sistemlerin sağlıklı etkileşimi ile mümkün olmaktadır. Aile sistemine göre şekil alabilen karı koca ilişkisi, aile sisteminin sağlıklı olmaması durumunda, eşler arasında kavga, çatışma, mutsuzluk gibi problemlere sebebiyet vermektedir (Sat, 2020).

Aile ile bir bütün olan kişi yetişkinlik sürecinde bu bağı koparıp, aileden farklı bir kişi olmayı başarması, evleneceği kişinin de aynı farklılaşmayı yaşamaması, evli çiftlerin aile ile etkileşim olmadan kendi kişilikleri ile oluşturdukları ilişki, evliliklerinin daha sağlıklı sürmesini sağlayacaktır. Aile alt sistemlere davranışlarını dayatabilmektedir. Aile ile bu bağ koparılmadığında kişiler duygusal tepkiler vermekte bu durum ilişkiyi olumsuz etkilemektedir (Çakıcı, 2016). Sistem yaklaşımına göre kişilerin patolojik davranış göstermeleri durumunda yalnızca birey değil aile de

irdelenmelidir. Aile sisteminden kopamayan kişinin evlilik, çocuk sahibi olmak gibi var olan değişimlere uyumlu davranışlar göstermediği gözlemlenir. Evlilikte doyumun artması, sağlıklı iletişimin sağlanması için kişiler değişimin farkına varmalı, kendi davranışları ve ailenin yansıtma davranışlarının ayırımına varabilmelidir. Evlilikte kişilerin iletişimini, doyumunu etkileyen bu durumların aile dinamiklerinin irdelenmesi ile çözülebileceği önemli bulunmaktadır.

B. Davranışçı Yaklaşım

Davranışçı yaklaşım 1960'lı yıllarda psikanalize yapılan eleştiriler doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Akademide, insanın psikolojik yapısını açıklayan, egemen paradigma haline gelmiştir. Psikanalizin günlük klinik verilerinin yanı sıra davranışçılık laboratuvar çalışmaları olan bir ekoldür. Psikolojinin geliştiği 19. yüzyılda merkeze alınana konu öğrenme olmuştur. Bilimin gözlemlenebilir olma ilkesiyle insanın iç dünyasının değil davranışlarının ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Davranışçılık hedeflerinden biri de psikolojini bilimsel ilkeler ışığında var olması gelişmesiydi. Davranışçı yaklaşım insan zihninin doğumunda boş bir levha olduğunu bu levhanın öğrenme süreçleri ile dolduğunu savunmaktadır. Fizik yasaları gibi öğrenme yasalarının da var olduğunu savunan ekol, öğrenmenin hayvanlar içinde geçerli olan genel geçer bir öğrenme denklemi ile gerçekleştiğini savunmaktadırlar. Öğrenme yasaları ile davranışçılık yaklaşımı, psikoloji bilimine ilk kez deney ve gözleme dayalı yöntemlerin girmesini sağlamıştır. Davranışçı yaklaşım, boş levha teorisiyle insanın özünde aynı olduğunu öğrenme ile dönüştüğünü, iyi bir öğrenme ile sorunsuz, kusursuz olabileceğini savunmaktadır (Türkçapar, 2021).

Rus Fizyolog Ivan Petroviç Pavlov (1849-1936) Pavlov'un Köpeği olarak da bilinen bilimsel deneyi ile davranışçılığın temellerini atmıştır. Yapmış olduğu deneyde koşullanma, öğrenme, klasik koşullanma kavramları ile davranışların sonradan öğrenildiğini savunmuştur. Çalışmalarından ötürü 1904 yılında Nobel Tıp ve Fizyoloji ödülünü kazanmıştır. Bu deney sonucunda davranışların, öğrenme sürecinin deney ve gözleme dayalı bilimsel temeli olduğu büyük ölçüde kabul edilmiştir (Türkçapar, 2021).

Davranışçı kuramın ata toprağı olarak kabul edilen, ABD'deki öncüsü John Boadus Watson'ın (1878-1958) alana yönelik önemli yazınları mevcuttur. Literatürde

ve akademik dünyada Davranışçı manifesto olarak kabul edilen yazısında psikolojini insanın iç dünyası ile değil, gözlemlenebilir, deneysel yollarla doğal bilimlerin bir parçası olması gerektiğini savunmuştur. İnsanın iç dünyasının öğrenme ile dünyanın yansımalarını taşıyan bir bellek olduğunu savunmuştur. Watson davranışçı kuram ile psikolojinin insan davranışlarını öngörebileceğini, kontrol edilebilir ve değişebilir olduğunu anlatmıştır. İnsan davranışlarının en çok çevreden etkilendiğini vurgulamıştır (Türkçapar, 2021).

Davranışlarımızın en çok etkilendiği kurumlardan en önemlisi ailedir. Kişi ailesinden öğrendiği ile şekillenir. Anne ve baba tutumları, öğretileri çocukların kişiliklerine, yaşam boyu seçimlerine önemli ölçüde etmektedir. Meslek seçimi, eş seçimi, yaşam şekli bu öğretiler ışığında şekillenebilmektedir (Doğru, 2017). Kişilerin tüm davranışları aile ve çevreden öğrendikleri ile oluşmaktadır. Olumlu ve olumsuz tüm davranışlar bu yolla öğrenilmektedir. Davranışçı yaklaşım evlilikle ilgili sıkıntıların davranışçı yaklaşımla çözümlenebileceğini ileri sürmektedir. Yaklaşım olumlu etkileşimi arttırıp olumsuz etkileşimi ise ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Kişilerin problem çözme becerisi kazanmaları, öğrenmeleri ile sorunların çözülebileceğini öne sürmektedir. Aile ortamında öğrenilen ve sürekli maruz kalınan davranışlar pekişmekte ve çocukların yetişkinlik sürecinde inşa edecekleri evlilik sürecinde de etki etmektedir. Bu noktada yaklaşım faydalı olmayan davranışların faydalı davranışların konulmasıyla evlilikte ilişkilerin ve doyumun pozitif yönde seyredeceğini belirtmektedir (Maden, 2015).

C. Bilişsel Yaklaşım

Davranışçı kuramın egemenliğinin ardından 1970'li yıllarda Bilişsel kuramın ortaya çıkması ile bu egemenlik sarsılmıştır. Bu kuramın kurucularından Aaron Beck ve Albert Ellis psikodinamik yönelimli eğitim almış klinisyenlerdir. Çalışma prensibi olarak danışanları ile daha fazla etkileşim kurulması gerektiğini savunmuşlardır. Başlattıkları kuramın egemen olmasıyla birlikte ilerleyen süreçlerde davranışçı kuramcılarla bütünleşmişlerdir. Bu kuramın ortaya çıkışı, insanların aynı koşul ve durumlarda olaylara aynı tepkileri vermemeleri olmuştur. Bu durum davranışçı kuram ile açıklanamayınca insanlar için bilişsel boyutun göz ardı edildiği fark edilmiştir. Davranışçı kuramın laboratuvar çalışmalarında paradigmaya uymayan sonuçların çıkması bilişsel kuramın tohumlarını atmıştır (Türkçapar, 2021).

Bilişsel kuram, insanın çevreden gelen uyarılar ve bu uyarıların sonuçları arasındaki iletişimin sağlanması kişinin bilişsel sistemi ile sağlandığını belirtmektedir. Önemli diğer savlarından bir tanesi de öğrenmenin hayvanlardan farklı olarak sosyal öğrenme ile gerçekleşmesidir. Bilişsel kuramın en önemli öncülerinden biri olan Psikolog George Kelly (1905-1967) Kelli kişilerin bebeklikten itibaren tanıklık ettiği insan davranışlarının nasıl işlediğini kendi model ve kuramlarını kişisel yapılar kuramı ile açıklamaktadır. Çevremizdeki insanlarla ilgili öngörülerimizle sıklıkla kuramlar geliştiririz (Türkçapar, 2021).

1970'li yıllarda bilişsel kuramın gelişmesi ile ilerleyen süreçlerde bu kuramların evlilikler üzerindeki problemlerin çözümlenmesi için de etkin kullanılmaya başlandığı görülmüştür. Geleneksel normlar, inançlar, akılcı olmayan tutumlar evlilik içinde çatışmayı, iletişimsizliği, uyumsuzluğu önemli ölçüde etkilemektedir. Kalıp yargılara ve genellemelere sebebiyet veren akılcı olmayan davranışlar evliliği olumsuz etkilemektedir (Yazar, Tolan, 2021).

Bilişsel yaklaşım çocukların belli bir bilişsel düzeye geldikten sonra toplumsal cinsiyet rollerini idrak edebilirler. Ailede ve çevrede cinsiyet normlarına göre kalıplaşmış yargıları öğrenmektedirler. Sonra ise bu öğrenmeye uygun davranmayı öğrenmektedirler. Tüm bunların ardından kendi cinsiyet rollerini öğrenip buna uygun davranmaktadırlar. Bilişsel kuram çocukların cinsiyet rolleri ile diğer cinsiyetlere yönelik önyargıları da öğrendiklerini savunmaktadır (Vatandaş, 2007).

D. İletişim Yaklaşımı

Demirbilek, iletişim yaklaşımının öncüsünün Virginia Satir olduğunu belirtmektedir. Yaklaşımın temel amacı kişilerin özsayılarının artmasını sağlamaktır. Yaklaşım iletişim ve özsayı arasında direkt bir bağlantı olduğunu savunmaktadır. Aile fertlerinin iletişim problemlerinin çözülmesi için etkili modeller geliştirilmiştir. Bunlardan biri de ben dili modelidir. Sağlıksız iletişim pratiklerine sahip kişiler çoğunlukla belirsiz ve genel söylemlerle, karşı tarafı dinlemeyen yalnızca kendini duyan sığ bir iletişim kurmaktadırlar. Bunun yerine kuram, aile üyelerinin daha çok ben dili kullanması gerektiğini savunur. Bu değişim söz konusu olduğunda anlaşılır, etkili, saydam bir iletişim kurulur. Kişinin kendine olan saygısı ve özgüveni artar. Karşılıklı duygular şeffaf bir şekilde ifade edilir. Bu nedenle aile içi iletişim çok

önemlidir. Aile içinde edinilemeyen iletişim beceriler kişiler evlendiğinde partnerleri ile karşılıklarına bir düğüm olarak çıkabilmektedir. Kişiler problemlerini paylaşmadıklarında sorunu kendi içlerinde yaşayıp paylaşamamanın verdiği yalnızlık duygusuyla kimsesiz ve özgüvensiz hissetmektedirler (Doğru, 2017).

İletişim yaklaşımı, evlilikte iletişimin evliliğin doyumu ve evlilik tutumlarında önemli bir rol oynadığını savunmaktadır. İyi iletişim, kişilerin paylaşımını, ortak sorumluluk almalarını sağlar ve problem çözme becerilerinin güçlendirir. Birbirini dinleyen, anlayan, anlamaya istekli olan kişiler ve problem çözme becerisine sahip kişilerin evlilik pratiklerinin çok daha sağlıklı olduğu bilinmektedir. Kişilerin iletişim becerilerinin olumlu yönde değişmesi için çabaları çok önemlidir ayrıca evlilik içinde yaşanan zorluklarında birlikte çözülebileceğine inanmak ve çabalamak önem arz etmektedir (Maden, 2015).

E. Gelişimsel Yaklaşım

Gelişimsel yaklaşım 1970'li yıllarda Amerika'da sistem yaklaşımının devamı olarak ortaya çıkmıştır. Gelişimsel yaklaşım bireyin sosyo-kültürel, eğitim, sanat vb. alanlarda ve konularda kendini geliştirebileceğini ve kapasitesini arttırabileceğini savunan bir yaklaşımdır (Eryılmaz, 2013). Perryman ve Fisher (2000) gelişimsel yaklaşımla bireyi aile, çevre, okul içinde bir bütün olarak düşünüp faydalı bir toplum oluşturulması gerektiğini savunmuştur (Gürbüz vd., 2022). Aile ve ailenin temelinin atıldığı evlilik konularında yapılan çalışmalarda kullanılan yaklaşımlardan biri de gelişimsel yaklaşımdır. Gelişimsel yaklaşım bireye yönelik bakış açısında olduğu gibi aileye değişen, dönüşen bir mekanizma olarak görmektedir. Aile zaman için rolleri değişen, dönüşen ve gelişen bir kurumdur. Ailenin yaşam rutininde bu dönüşüm kaçınılmazdır. Bu rutinin değişimini, dönüşümünü anlamlandırmak problemlerin çözümlenmesinde, iletişimin iyileşmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Aile yapısında dönüşüm ve gelişimin irdelenmesi toplumsal çalışmalara da ayna tutacaktır. Aile toplumun en küçük parçasıdır ve toplumla ilgili pek çok detayı barındırır (Keleş, 2019).

Gelişimsel yaklaşım aileyi üç boyutta ele almaktadır. Rol ve sorumlulukların değişimini irdelleyen yaklaşım bunu ebeveyn, çocuk ve aile olarak ele almaktadır. Çiftler arasında bir nevi antlaşma olan evlilikten çiftlerin beklentisi, karşılıklı sevgi,

saygı, ortaklaşa kurulan ve sürdürülen bir yaşam, bireysel özgürlüklere saygı, ekonomik ortaklık olarak görülmektedir. Bu antlaşma doğrultusunda ev içinde ve yaşamı paylaşırken birbirlerinden beklenen rol ve sorumluluklar vardır. Bunlar ev içi sorumluluklar, çocuğun bakımı, çocuğun eğitimi, geleceği, ekonomik durum veya karşılaşılabilecek zorluklarla baş etmek olarak sırlanabilmektedir. Gelişimsel yaklaşım bu noktada ailenin değişip, dönüşebileceğini ve gelişim gösterebileceğini bu durumun evlilik tutumlarını olumlu yönde etkileyeceğini savunmaktadır (Sat, 2020).

VIII. TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI VE EVLİLİK TUTUMU ARASINDAKİ İLİŞKİ

Cinsiyet oluşumu, dişi ve erkek olarak doğuştan gelen biyolojik cinsiyete atanan toplumsal cinsiyet ile şekillenmektedir. Kişinin içine doğduğu toplum, aile ve sosyal çevre toplumsal cinsiyet oluşumunda etkin rol oynamaktadır. Geleneksel toplumlar toplumsal cinsiyetin, kadın ve erkek özelliklerinin fitrat olduğunu tıpkı biyolojik cinsiyette olduğu doğuştan kazanıldığına inanılmaktadır. Geleneksel toplumlarda aileler, erkek ve kadın olarak ikili cinsiyet sistemini kabul eder ve birbirinden kesin bir şekilde ayrılan roller biçilmekte ve yaşam boyu beklenmektedir. Birey anne karnında kabul gören toplumsal cinsiyetle doğar, aile içinde atanan cinsiyeti ve karşı cinsiyete yönelik kabuller ile yetişir. Atanan cinsiyet, sosyal çevre, okul, iş, evlilik gibi yaşam boyu deneyimlenen alan ve pratiklerde perçinlenmektedir. Bu durum kişilere cinsiyetin biyolojik ve fizyolojik bir özelliğin ötesinde olan özelliklerini kavratmaktadır (Akkoc, 2018).

Toplumsal cinsiyet normlarının içine doğan birey, toplumun dayattığı şekliyle, atanan cinsiyetinin dogmatik olduğunu kabul eder. Toplum tarafından biyolojik cinsiyetine uygun toplumsal cinsiyet rolleri öğretilir, dayatılır. Bu roller normal ve hatta başarı olarak gösterilmektedir. Uygun ve makbul olan budur anlayışıyla küçük yaşta çocuklar, cinsiyetlerini ve buna uygun rollerini değiştirilmez kabul ederler. Kişi toplumun beklentilerine göre cinsiyet rollerini belirlerse toplum nezdinde kabul ve onay alır. Doğuştan kabul edilen bu roller erkeği baskın, otorite, kadını ise 2. Sınıf insan şeklinde göstermektedir. Erkeği güçlü, koruyan, akıl kavramları ile özdeşleştiren toplum kadına ise bunların tam karşısında zayıf, narin, korunması gereken, duygusal kavramları ile özdeşleştirir. Bu algı toplumda birçok davranış, tutumu normal ve meşru bir zemine indirgemektedir. İnsan eli ile yaratılan toplumsal cinsiyet algısı kadının aleyhine bir yaşam denklemi inşa etmektedir. Kadına biçilen rollerin keskin şekilde beklendiği pratiklerden biri de evliliğdir. Evlilik içinde, ailede kadına yüklenen sorumluluklar toplumsal cinsiyet algısı ile meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır. Kadın evlendi ise eşini, cinsel anlamda tatmin etmekle görevli kadın, çocukların tüm

bakımıyla ilgilenmekle sorumlu anne, evin temizliği vb. sorumluluklar için ideal ev hanımı rolleri biçilir ve bu rollerden uzaklaştığı anda ise eleştirilir (Çökelez, 2023).

Toplumsal cinsiyet algısının yansımalarının keskin bir şekilde görüldüğü pratiklerden biri de evliliğdir. Evliliğın oluşumu, evlilik içindeki tutumlar kişilerin yaşamları boyunca çevrelerinden evliliğe yüklenen anlamlar ve toplumsal cinsiyet algıları ile şekillenmektedir. Kişilerin ebeveynlerinin evlilik deneyimi ile evlilik tutumlarına yönelik ilk önyargıları oluşmaktadır. Aile öyküsünde çatışmalı bir evlilik olan kişinin evliliğe karşı olumsuz önyargısı olurken olumlu bir aile deneyimi de olumlu bir önyargıyı oluşturmaktadır (Dombak, Çelik, 2022). Geleneksel toplumsal cinsiyet algısının eğitim seviyesi arttıkça değişime ve gelişime uğraması evlilik tutumlarına da yansımıştır. Toplumsal cinsiyet algısı gelişmiş kişiler evlilikte daha eşitlikçi tutum beklentisi içinde olmaktadır. Kadına ağır sorumluluklar yükleyen geleneksel evlilik kadınlar için cazip görülmemektedir (Soysal vd., 2016). Kişiler evliliğe yönelik tutumlarını toplumsal cinsiyet normlarında olduğu gibi doğuştan değil sonradan edinmektedirler. İlk olarak aile içinde öğrenilen tutumlar, aileye, ailenin içinde bulunduğu sosyal çevreye, kültürel yapıya göre şekillenmektedir. Aile, sosyal çevre, kültür gibi yapılarla şekillenen tutumlar kişinin evliliğe yönelik bakış açısını ve evlilik içindeki tutumlarını etkilemektedir (Tunç, 2019).

IX. YÖNTEM

A. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ile erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ve evlilik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Nicel araştırma modeli kullanılan çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

İlişkisel (korelasyonel) tarama yapılan çalışmada iki veya daha fazla değişkenlerin ilişkisi incelenir. İki değişken arasında bağlantılı bir değişim var ya da yoksa bunun nedenini açıklayan bir araştırma modelidir. Değişkenler arasında ilişki doğru yönde mi ters orantılı ilişkisel tarama yöntemi ile açıklanır. İlişkisel tarama yöntemlerinden korelasyonel tarama değişkenler arasında aynı veya ters yönde bir değişim söz konusu ise bunun nedenini belirtir(Karasar, 2016).

B. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreninin İzmir ili Karşıyaka ilçesinde yaşayan evli erkekler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise kolay ulaşılabilir örneklem yoluyla ulaşılacaktır. Rastgele, tesadüfi veya ulaşılabilir olarak da adlandırılan kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi, çalışmada zamandan ve pahadan tasarruf edebilmek, katılımcılara kolaylıkla ulaşabilmek amacıyla tercih edilmiştir (Baltacı, 2013).

Araştırma, İzmir ili Karşıyaka ilçesinde ikamet eden 25-35 yaş aralığında, 265 evli erkeğin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara internet üzerinden, Google form aracılığıyla araştırma anketi ulaştırılmıştır. Katılımcılar ankete katılmayı onayladıklarının ardında sırasıyla, Sosyo Demografik Bilgi Formu, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Evlilik Tutum Ölçeği sorularını yanıtlamışlardır.

C. Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları Google formlar aracılığıyla oluşturulan anket formu olarak katılımcılara iletilmiştir. Ankete katılan katılımcıların, katılım onayının ardından evlilik türü, çalışma durumu, yaşı, eşinin çalışma durumu ve yaşı vb.

soruların yer aldığı Sosyo demografik Bilgi Formu sorularını yanıtlamaları istenmiştir. Sosyo Demografik Bilgi Formunun ardından Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Evlilik Tutum Ölçeği sorularının yanıtlanması istenmiştir.

1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Sosyo demografik bilgi formu soruları yapılan literatür taramasının ardından araştırmaya uygun şekilde oluşturulmuştur. Sosyo demografik bilgi formu yaş, evlilik türü, ekonomik durum gibi çeşitli soruların yer aldığı 14 sorudan oluşmaktadır.

2. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (TCAÖ)

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilmiştir. Tamamen katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, Tamamen katılıyorum yanıtlarının yer aldığı 5’li likert tipi ve 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten en düşük 25 puan, en yüksek ise 125 puan alınabilmektedir. Verilen yanıtlardan Tamamen katılmıyorum: 1, Tamamen katılıyorum: 5 olarak derecelendirilmiştir. Toplumsal cinsiyet algısı ölçeği tek boyutlu bir ölçektir. Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinden yüksek puan alınması olumlu toplumsal cinsiyet algısını ifade ederken, düşük puan alınması da olumsuz toplumsal cinsiyet algısını ifade etmektedir. Ölçeğin geçerlilik analizi için Kaiser Meyer Olkin (KMO) ve Bartlett testleri yapılmıştır. KMO kat sayısı 1’e yaklaştıkça verilerin analize uygun olduğu kabul edilmektedir. Kat sayı 1 olduğunda ise mükemmel uyum saptanmaktadır. Ölçeğin KMO ve Bartlett sonuçlarına bakıldığında KMO kat sayısının ,882 Bartlett testi ki-kare değerinin ise 3389,153 (df=425) ve istatistiksel açıdan anlamlı (Sig.=.000) bulunduğu görülmüştür. Ölçeğin güvenilirlik analizi sonuçlarına bakıldığında ise ölçeğin bütününe ait iç tutarlılık ölçüsü olarak hesaplanan güvenilirlik katsayısının istenilen düzeyde (Cronbach Alpha, 872) olduğu görülmüştür(Altınova, Duyan, 2013).

3. Evlilik Tutum Ölçeği (ETÖ)

Evlilik Tutum Ölçeği Braaton ve Rosen (1998) tarafından geliştirilmiş olup Aysan, Baş ve Soysal (2016) tarafından Türkçe ’ye uyarlanmıştır. Ölçek ,23 maddeden oluşan 4’lü likert tipi bir ölçektir. Katılımcılardan Kesinlikle katılmıyorum ve Kesinlikle katılıyorum, şeklinde yanıtlardan birini vererek puanlandırılması beklenmektedir. ETÖ’den alınabilecek en düşük puan 23 iken en yüksek puan ise 92’dir. Ölçek yanıtlarından alınan yüksek puanlar olumlu evlilik tutumları olarak açıklanırken, alınan düşük puanlar ise olumsuz evlilik tutumları olarak

açıklanmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlilik analizlerine bakıldığında iç tutarlılık sayısının (Cronbach Alpha) ,85, test-tekrar test güvenilirlik katsayısının ise ,91 saptandığı görülmüştür (Soysal vd., 2016).

X. BULGULAR

A. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri 2023 Mayıs-Haziran aylarında Sosyo-demografik Bilgi Formu, Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Evlilik Tutum Ölçeğinden oluşan Google Form Anketi aracılığıyla toplanmıştır. Anket formu ilk sayfasında katılımcılara araştırma detayları açıklanarak onam alınmıştır. Yalnızca katılmayı onaylayan katılımcılar anketin diğer bölümüne geçebilmişlerdir. Google Form üzerinden oluşturulan anket katılımcılara, WhatsApp ve Gmail aracılığıyla iletilmiştir.

Toplamda 265 kişinin katılım gösterdiği uygulamada veriler SPSS 22.0 istatistik paket program aracılığıyla analiz edilmiştir. Verilerin analizine başlanmadan önce ilk olarak verilerin normal dağılım gösterip göstermediği belirlenmiştir. Yapılan normallik testi sonucunda verilerin literatürde kabul görmüş çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri aralığında olduğu saptanmıştır. Toplumsal Cinsiyet Algısı ölçeği çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri -1 ile +1 arasındadır (Skewness:-0,725 / Kurtosis: -0,380). Değerlerin -1,5 ile +1,5 aralığında olması verilerin normal dağıldığını göstermektedir (Tabachnick & Fidell, 2013). Evlilik Tutum Ölçeği'nde ise çarpıklık (skewness) değeri (0,488) Tabachnick ve Fidell' e göre normal dağılım aralığındadır. Ölçeğin basıklık (kurtosis) değeri (2,819) bu aralığın dışında kalmaktadır. Fakat Mayers'e göre 100'den büyük örneklerde bu sınır -3,29 ile +3,29 olarak kabul edilebilmektedir (Mayers, 2013). Bu doğrultuda verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilerek parametrik testler uygulanmıştır. Parametrik testlerden İlişkisiz Örneklem T Testi ve Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Ayrıca basit doğrusal korelasyon ve basit doğrusal regresyon da uygulanan diğer testlerdir.

1. Demografik Değişkenler ve Ölçeklere İlişkin Bulgular

Çizelge 1. Katılımcılara İlişkin Bulgular

Cinsiyet	Kişi	Yüzde
Erkek	265	100,0
Toplam	265	100,0
Yaş		
27 yaş ve altı	58	21,9
28-34 yaş	174	65,7
35 yaş ve üzeri	33	12,5
Toplam	265	100,0
Eş Yaş		
27 yaş ve altı	72	27,2
28-34 yaş	169	63,8
35 yaş ve üzeri	24	9,1
Toplam	265	100,0
Öğrenim Durumu		
İlkokul	5	1,9
Ortaokul	13	4,9
Lise	37	14,0
Önlisans	38	14,3
Üniversite (Lisans)	125	47,2
Yüksek Lisans/Doktora	47	17,7
Toplam	265	100,0
Eş Öğrenim Durumu		
İlkokul	11	4,2
Ortaokul	15	5,7
Lise	33	12,5
Önlisans	41	15,5
Üniversite (Lisans)	122	46,0
Yüksek Lisans/Doktora	43	16,2
Toplam	265	100,0
Yerleşim Birimi		
Büyükşehir ilçe merkezi	129	48,7
İl merkezi	105	39,6
İlçe merkezi	23	8,7
Bucak ve köy	8	3,0
Toplam	265	100,0

Çizelge 2. (Devamı) Katılımcılara İlişkin Bulgular

Çalışma Durumu		
Çalışıyor	247	93,2
Çalışmıyor	18	6,8
Toplam	265	100,0
Eş Çalışma Durumu		
Çalışıyor	198	74,7
Çalışmıyor	67	25,3
Toplam	265	100,0
Aylık Gelir Durumu		
0-2000 TL.	9	3,4
2001-4000 TL.	2	,8
4001-6000 TL.	6	2,3
6001-10000 TL.	45	17,0
10000 TL. üzeri	203	76,6
Toplam	265	100,0
Anne Eğitim Durumu		
Okuryazar değil	68	25,7
İlkokul	105	39,6
Ortaokul	28	10,6
Lise	36	13,6
Önlisans	7	2,6
Üniversite (Lisans)	19	7,2
Yükseklisans/Doktora	2	,8
Toplam	265	100,0
Baba Eğitim Durumu		
Okuryazar değil	22	8,3
İlkokul	112	42,3
Ortaokul	46	17,4
Lise	41	15,5
Önlisans	13	4,9
Üniversite (Lisans)	31	11,7
Toplam	265	100,0
Ebeveyn Medeni Durum		
Birlikte	192	72,5
Ayrı	23	8,7
Vefat Etmiş	50	18,9
Toplam	265	100,0

Çizelge 3. (Devamı) Katılımcılara İlişkin Bulgular

Evliliğinizin Süresi		
1 yıldan az	59	22,3
1-3 yıl	98	37,0
4-6 yıl	54	20,4
6-9 yıl	19	7,2
10+ yıl	35	13,2
Toplam	265	100,0
Çocuk Sahibi Olma Durumu		
Evet	106	40,0
Hayır	159	60,0
Toplam	265	100,0
Eşinizle Evlenme Şekli		
Görücü Usulü	24	9,1
Anlaşarak	241	90,9
Toplam	265	100,0

Katılımcılara ilişkin tanımlayıcı bilgiler Çizelge 18’de sunulmuştur. Araştırmaya toplamda 265 kişi katılım göstermiş olmakla beraber katılımcıların tamamı erkektir. Katılımcıların çoğu 28-34 yaş arasındadır (%65,7). Katılımcıların öğrenim durumlarına bakıldığında çoğunun üniversite (lisans) mezunu iken sadece beş katılımcı ilkokul mezunudur. Diğer yandan katılımcıların eşlerinin öğrenim durumlarında da benzer bir sonuç bulunmaktadır. Katılımcıların eşlerinin çoğunun (%46) üniversite (lisans) mezunudur. 129 katılımcı büyükşehir ilçe merkezinde yaşamlarının çoğunu geçirirken, il merkezinde yaşamını geçiren katılımcı sayısı 105’tir. 265 katılımcıdan 247’si çalışıyor iken yalnızca 18 katılımcı herhangi bir işte çalışmamaktadır. 10000 Türk Lirası gelire sahip olan katılımcı sayısı 203, 6001-10000 Türk Lirası gelire sahip 45, 6000 Türk Lirası altında gelire sahip olan toplam katılımcı sayısı ise 17’dir. Anne ve baba eğitim durumlarına bakıldığında katılımcıların çocuğun anne ve babası ilkokul (Anne: %39,6 / Baba: %42,3) mezunudur. Ayrıca ebeveynlerin medeni durumlarında halen birlikte olan ebeveyn sayısı (192), ayrı ve vefat etmiş ebeveyn sayısından fazladır. Katılımcıların çoğu (%37) ‘1-3 yıl’ arası evliyken ‘10+ yıl’ evli olan katılımcı sayısı 35’tir. 106 katılımcı çocuk sahibi olup 159 katılımcının çocuğu bulunmamaktadır. Son olarak ise eşiyile anlaşarak evlenen katılımcı tüm katılımcıların %90,9’unu oluşturmaktadır.

Çizelge 4. Katılımcıların Yaşları ve Ölçekler

	Yaş	N	Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık Değeri	Games-Howell
Toplumsal Cinsiyet	27 yaş ve altı	58	107,7241	14,34389	6,172	,002	27 yaş ve altı*28-34 yaş (0,030) 27 yaş ve altı*35 yaş ve üzeri (0,003)
	28-34 yaş	174	101,7701	17,60925			
	35 yaş ve üzeri	33	94,8182	18,57494			
	Toplam	265	102,2075	17,40924			
Evlilik Tutumu	27 yaş ve altı	58	59,6897	6,73615	1,396	,249	
	28-34 yaş	174	57,6724	10,82556			
	35 yaş ve üzeri	33	60,2424	12,89387			
	Toplam	265	58,4340	10,38667			

*p anlamlılık değeri 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumlarının tanımlayıcı bir değişken olan yaş değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini saptamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Yapılan ANOVA sonucuna göre katılımcıların yaşlarıyla evlilik tutumları arasında herhangi bir anlamlı fark bulunamamıştır. Katılımcıların yaşları ve toplumsal cinsiyet algıları arasında ise anlamlı fark saptanmıştır ($p=0,002<0,05$). Toplumsal cinsiyet algısında farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu ise Games-Howell post-hoc testi ile belirlenmiştir. Games-Howell varyans homojenliği şartı sağlanmadığı durumlarda uygulanan bir çoklu karşılaştırma testidir. Bu test sonucuna göre “27 yaş ve altı*28-34 yaş” ile “27 yaş ve altı*35 yaş ve üzeri” grupları arasında anlamlı bir farklılaşma vardır.

Çizelge 5. Katılımcıların Eşlerinin Yaşı ve Ölçekler

	Eş Yaşı	N	Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık Değeri
Toplumsal Cinsiyet	27 yaş ve altı	72	104,1667	16,04132	,671	,512
	28-34 yaş	169	101,6213	18,19631		
	35 yaş ve üzeri	24	100,4583	15,75624		
	Toplam	265	102,2075	17,40924		
Evlilik Tutumu	27 yaş ve altı	72	59,0278	9,45407	,193	,825
	28-34 yaş	169	58,2840	10,17068		
	35 yaş ve üzeri	24	57,7083	14,31776		
	Toplam	265	58,4340	10,38667		

*p anlamlılık değeri 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Katılımcıların eşlerinin yaşlarıyla toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumlarının anlamlı bir fark gösterip göstermediğini saptamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Yapılan ANOVA sonucuna göre katılımcıların eşlerinin yaşlarıyla toplumsal cinsiyet ve evlilik tutumları arasında herhangi bir anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$).

Çizelge 6. Katılımcıların Öğrenim Durumları ve Ölçekler

	Öğrenim Durumu	N	Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık Değeri	Scheffe/Games-Howell
Toplumsal Cinsiyet	İlkokul	5	80,4000	6,34823	5,980	,000	Lise*Üniversite (Lisans) (0,010) Lise * Yüksek Lisans/Doktora (0,047)
	Ortaokul	13	93,8462	14,25860			
	Lise	37	93,3784	16,93509			
	Önlisans	38	100,9211	17,36007			
	Üniversite (Lisans)	125	105,6320	16,62903			
	Yüksek Lisans/Doktora	47	105,7234	17,04687			
	Toplam	265	102,2075	17,40924			
Evlilik Tutumu	İlkokul	5	70,0000	21,76006	4,410	,001	Lise * Yüksek Lisans/Doktora (0,040)
	Ortaokul	13	63,8462	15,87370			
	Lise	37	62,6216	10,43326			
	Önlisans	38	55,9737	10,70107			
	Üniversite (Lisans)	125	57,7920	8,71437			
	Yüksek Lisans/Doktora	47	56,1064	9,03672			
	Toplam	265	58,4340	10,38667			

*p anlamlılık değeri 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumlarının tanımlayıcı bir değişken olan öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini saptamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Yapılan ANOVA sonucuna göre katılımcıların öğrenim durumları ve toplumsal cinsiyet algıları arasında ise anlamlı fark saptanmıştır ($p=0,000<0,05$). Toplumsal cinsiyet algısında farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu ise Scheffe post-hoc testi ile belirlenmiştir. Scheffe, varyans homojenliği şartı sağlandığı durumlarda uygulanan bir çoklu karşılaştırma testidir. Bu test sonucuna göre “Lise*Üniversite (Lisans)” ile “Lise*Yüksek Lisans/Doktora” grupları arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Diğer yandan katılımcıların öğrenim durumları ve evlilik tutumları arasında da anlamlı bir fark bulunmuştur. Evlilik tutumunda farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu Games-Howell post-hoc testi ile belirlenmiştir. Games-Howell çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre “Lise*Yüksek Lisans/Doktora” grupları arasında anlamlı bir farklılaşma vardır.

Çizelge 7. Katılımcıların Eşlerinin Öğrenim Durumları ve Ölçekler

	Eş Öğrenim Durumu	N	Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık Değeri	Games-Howell
Toplumsal Cinsiyet	İlkokul	11	92,0000	16,32789	10,000	,000	<i>Ortaokul*Üniversite (Lisans) (0,000)</i>
	Ortaokul	15	88,8000	11,55855			
	Lise	33	93,8788	17,58507			
	Önlisans	41	95,0732	18,48701			
	Üniversite (Lisans)	122	107,7869	14,14578			
	Yüksek Lisans/Doktora	43	106,8605	18,74082			
	Toplam	265	102,2075	17,40924			
Evlilik Tutumu	İlkokul	11	62,2727	17,45331	2,664	,023	<i>Ortaokul*Üniversite (Lisans) (0,011)</i>
	Ortaokul	15	64,2667	13,46141			
	Lise	33	61,7273	13,18207			
	Önlisans	41	58,5122	9,75992			
	Üniversite (Lisans)	122	57,1066	8,81097			
	Yüksek Lisans/Doktora	43	56,5814	8,07770			
	Toplam	265	58,4340	10,38667			

*p anlamlılık değeri 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumlarının tanımlayıcı bir değişken olan katılımcıların eşlerinin öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini saptamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Yapılan ANOVA sonucuna göre katılımcıların eşlerinin öğrenim durumları ve toplumsal cinsiyet algıları arasında ise anlamlı fark saptanmıştır ($p=0,000<0,05$). Toplumsal cinsiyet algısında farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu ise Games-Howell post-hoc testi ile belirlenmiştir. Games-Howell varyans homojenliği şartı sağlanmadığı durumlarda uygulanan bir çoklu karşılaştırma testidir. Bu test sonucuna göre “Ortaokul*Üniversite (Lisans)”, “Ortaokul*Yüksek Lisans/Doktora”, “Lise*Üniversite (Lisans)”, “Lise*Yüksek Lisans/Doktora” ile “Önlisans*Üniversite (Lisans)” grupları arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Diğer yandan katılımcıların öğrenim durumları ve evlilik tutumları arasında da anlamlı bir fark bulunmuştur. Evlilik tutumunda farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu da

Games-Howell post-hoc testi ile belirlenmiştir. Games-Howell çoklu karşılaştırma testi sonucuna göre “Ortaokul*Üniversite (Lisans)”, “Ortaokul*Yüksek Lisans/Doktora”, “Lise*Üniversite (Lisans)” ile “Lise*Yüksek Lisans/Doktora” grupları arasında anlamlı bir farklılaşma vardır.

Çizelge 8. Katılımcıların Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yerleşim Birimi ve Ölçekler

	Yerleşim Birimi	N	Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık Değeri
Toplumsal Cinsiyet	Büyükşehir ilçe merkezi	129	102,9380	17,68110	,952	,416
	İl merkezi	105	100,6190	17,76307		
	İlçe merkezi	23	106,5652	14,37746		
	Bucak ve köy	8	98,7500	15,89924		
	Toplam	265	102,2075	17,40924		
Evlilik Tutumu	Büyükşehir ilçe merkezi	129	57,7752	10,69407	1,601	,190
	İl merkezi	105	58,8476	10,26737		
	İlçe merkezi	23	57,6957	7,13783		
	Bucak ve köy	8	65,7500	13,32827		
	Toplam	265	58,4340	10,38667		

*p anlamlılık değeri 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumlarının tanımlayıcı bir değişken olan yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini saptamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Yapılan ANOVA sonucuna göre katılımcıların yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer ile toplumsal cinsiyet ve evlilik tutumları arasından herhangi bir anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$).

Çizelge 9. Katılımcıların Çalışma Durumu ve Ölçekler

	Çalışma Durumu	N	Ortalama	Std. Sapma	t	df	Anlamlılık Değeri
Toplumsal Cinsiyet	Çalışıyor	247	102,2146	17,46490	,024	263	,981
	Çalışmıyor	18	102,1111	17,11171			
Evlilik Tutumu	Çalışıyor	247	58,1255	10,36903	-1,798	263	,073
	Çalışmıyor	18	62,6667	9,95874			

*p anlamlılık değeri 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumlarının tanımlayıcı bir değişken olan çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini saptamak amacıyla Bağımsız Örneklem T Testi uygulanmıştır. Yapılan T-Testi

sonucuna göre katılımcıların çalışma durumları ile toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumları arasında herhangi bir anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$).

Çizelge 10. Katılımcıların Eşlerinin Çalışma Durumu ve Ölçekler

	Eş Çalışma Durumu	N	Ortalama	Std. Sapma	t	df	Anlamlılık Değeri
Toplumsal Cinsiyet	Çalışıyor	198	106,0606	15,89516	6,687	263	,000
	Çalışmıyor	67	90,8209	16,79369			
Evlilik Tutumu	Çalışıyor	198	57,5253	9,79158	-2,472	263	,014
	Çalışmıyor	67	61,1194	11,64308			

*p anlamlılık değeri 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumlarının tanımlayıcı bir değişken olan katılımcıların eşlerinin çalışma durumlarına göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini saptamak amacıyla Bağımsız Örneklem T Testi uygulanmıştır. Yapılan T-Testi sonucuna göre katılımcıların eşlerinin çalışma durumları ile toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0,05$). Toplumsal cinsiyet algısında eşleri çalışan katılımcılar daha yüksek puana sahip iken evlilik tutumunda eşleri çalışmayan katılımcıların daha yüksek puanı bulunmaktadır.

Çizelge 11. Katılımcıların Aylık Gelir Durumları ve Ölçekleri

	Aylık Gelir	N	Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık Değeri
Toplumsal Cinsiyet	0-2000	9	94,4444	21,05416	1,963	,101
	2001-4000	2	98,0000	32,52691		
	4001-6000	6	98,0000	13,75500		
	6001-10000	45	97,2000	17,84224		
	10000 üzeri	203	103,8276	16,96107		
	Toplam	265	102,2075	17,40924		
Evlilik Tutumu	0-2000	9	62,6667	16,50757	2,381	,052
	2001-4000	2	75,0000	22,62742		
	4001-6000	6	56,3333	5,42832		
	6001-10000	45	60,3556	12,25516		
	10000 üzeri	203	57,7192	9,44683		
	Toplam	265	58,4340	10,38667		

*p anlamlılık değeri 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumlarının tanımlayıcı bir değişken olan aylık gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini saptamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

uygulanmıştır. Yapılan ANOVA sonucuna göre katılımcıların aylık gelir durumuyla toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumları arasından herhangi bir anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$).

Çizelge 12. Katılımcıların Annelerinin Öğrenim Durumları ve Ölçekler

	Öğrenim Durumu	N	Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık Değeri	Games-Howell
Toplumsal Cinsiyet	Okuryazar değil	68	100,0588	16,38882	2,636	,017	<i>Okuryazar değil*Lise (0,003) İlkokul*Lise (0,010) Ortaokul*Lise (0,006)</i>
	İlkokul	105	101,5048	18,32670			
	Ortaokul	28	96,0357	17,71269			
	Lise	36	111,2222	12,27334			
	Önlisans	7	101,5714	14,94275			
	Üniversite (Lisans)	19	105,8947	20,05242			
	Yükseklisans/Doktora	2	103,5000	12,02082			
	Toplam	265	102,2075	17,40924			
Evlilik Tutumu	Okuryazar değil	68	59,6618	10,69050	,527	,788	
	İlkokul	105	58,6667	10,65695			
	Ortaokul	28	58,5000	10,87471			
	Lise	36	57,1111	7,91663			
	Önlisans	7	54,2857	7,95224			
	Üniversite (Lisans)	19	56,7895	12,64287			
	Yükseklisans/Doktora	2	57,5000	4,94975			
	Toplam	265	58,4340	10,38667			

*p anlamlılık değeri 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumlarının tanımlayıcı bir değişken olan katılımcıların annelerinin öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini saptamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Yapılan ANOVA sonucuna göre katılımcıların annelerinin öğrenim durumları ve toplumsal cinsiyet algıları arasında ise anlamlı fark saptanmıştır ($p=0,017<0,05$). Toplumsal cinsiyet algısında farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu ise Games-Howell post-hoc testi ile belirlenmiştir. Games-Howell, varyans homojenliği şartı sağlanmadığı durumlarda uygulanan bir çoklu karşılaştırma testidir. Bu test sonucuna göre “Okuryazar değil*Lise”, “İlkokul*Lise” ve “Ortaokul*Lise” grupları arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Diğer yandan katılımcıların annelerinin öğrenim durumları ve evlilik tutumları arasında herhangi bir anlamlı fark yoktur.

Çizelge 13. Katılımcıların Babalarının Öğrenim Durumları ve Ölçekleri

	Öğrenim Durumu	N	Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık Değeri
Toplumsal Cinsiyet	Okuryazar değil	22	94,0909	16,66164	1,885	,097
	İlkokul	112	101,2143	17,55579		
	Ortaokul	46	102,8913	15,37130		
	Lise	41	104,1707	18,32471		
	Önlisans	13	110,6154	13,47552		
	Üniversite (Lisans)	31	104,4194	19,07839		
	Toplam	265	102,2075	17,40924		
Evlilik Tutumu	Okuryazar değil	22	63,7273	10,48891	1,699	,135
	İlkokul	112	58,1161	11,19262		
	Ortaokul	46	59,0435	9,11399		
	Lise	41	58,1707	10,03968		
	Önlisans	13	54,7692	5,74679		
	Üniversite (Lisans)	31	56,8065	10,31962		
	Toplam	265	58,4340	10,38667		

*p anlamlılık değeri 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumlarının tanımlayıcı bir değişken olan katılımcıların babalarının öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini saptamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Yapılan ANOVA sonucuna göre katılımcıların babalarının öğrenim durumuyla toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumları arasından herhangi bir anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$).

Çizelge 14. Katılımcıların Ebeveynlerinin Medeni Durumları ve Ölçekler

	Ebeveyn Medeni Durum	N	Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık Değeri
Toplumsal Cinsiyet	Birlikte	192	103,2865	17,28348	1,871	,156
	Ayrı	23	102,4348	16,80321		
	Vefat Etmiş	50	97,9600	17,85424		
	Toplam	265	102,2075	17,40924		
Evlilik Tutumu	Birlikte	192	58,2188	9,80085	1,175	,310
	Ayrı	23	56,4348	12,61970		
	Vefat Etmiş	50	60,1800	11,40836		
	Toplam	265	58,4340	10,38667		

*p anlamlılık değeri 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumlarının tanımlayıcı bir değişken olan katılımcıların ebeveynlerinin medeni durumları değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini saptamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Yapılan ANOVA sonucuna göre katılımcıların ebeveynlerinin medeni durumlarıyla toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumları arasından herhangi bir anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$).

Çizelge 15. Katılımcıların Evlilik Süreleri ve Ölçekler

	Evlilik Süresi	N	Ortalama	Std. Sapma	F	Anlamlılık Değeri	Scheffe
Toplumsal Cinsiyet	1 yıldan az	59	108,2203	15,81800	5,039	,001	1 yıldan az*10+ yıl (0,007)
	1-3 yıl	98	104,0510	17,51546			
	4-6 yıl	54	99,6481	18,02112			
	6-9 yıl	19	95,5789	14,88965			
	10+ yıl	35	94,4571	16,07216			
	Toplam	265	102,2075	17,40924			
Evlilik Tutumu	1 yıldan az	59	58,2373	8,38582	1,883	,114	
	1-3 yıl	98	58,0408	8,72479			
	4-6 yıl	54	60,0185	10,82187			
	6-9 yıl	19	53,1579	10,70962			
	10+ yıl	35	60,2857	15,28662			
	Toplam	265	58,4340	10,38667			

*p anlamlılık değeri 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumlarının tanımlayıcı bir değişken olan katılımcıların evlilik süreleri değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini saptamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

uygulanmıştır. Yapılan ANOVA sonucuna göre katılımcıların evlilik süreleri ve toplumsal cinsiyet algıları arasında ise anlamlı fark saptanmıştır ($p=0,017<0,05$). Toplumsal cinsiyet algısında farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu ise Scheffe post-hoc testi ile belirlenmiştir. Scheffe, varyans homojenliği şartı sağlandığı durumlarda uygulanan bir çoklu karşılaştırma testidir. Bu test sonucuna göre “1 yıldan az*10+ yıl grupları arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Diğer yandan katılımcıların evlilik süreleri ve evlilik tutumları arasında herhangi bir anlamlı fark yoktur ($p>0,05$).

Çizelge 16. Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumu ve Ölçekler

	Çocuk Sahibi Olma Durumu	N	Ortalama	Std. Sapma	t	df	Anlamlılık Değeri
Toplumsal Cinsiyet	Evet	106	95,7170	18,18202	-	199,964	,000
	Hayır	159	106,5346	15,47958			
Evlilik Tutumu	Evet	106	58,7075	11,03498	,350	263	,727
	Hayır	159	58,2516	9,96257			

*p anlamlılık değeri 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumlarının tanımlayıcı bir değişken olan katılımcıların çocuk sahibi durumlarına göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini saptamak amacıyla Bağımsız Örneklem T Testi uygulanmıştır. Yapılan T-Testi sonucuna göre katılımcıların çocuk sahibi olma durumları ile toplumsal cinsiyet algıları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($p=0,000 <0,05$). Toplumsal cinsiyet algısında çocuk sahibi olmayan katılımcılar daha yüksek puan almışlardır. Diğer yandan katılımcıların çocuk sahibi olma durumu ve evlilik tutumları arasında herhangi bir anlamlı fark yoktur.

Çizelge 17. Katılımcıların Eşleriyle Evlenme Şekli ve Ölçekler

	Evlenme Şekli	N	Ortalama	Std. Sapma	t	df	Anlamlılık Değeri
Toplumsal Cinsiyet	Görücü Usulü	24	93,0000	15,42161	-2,751	263	,006
	Anlaşarak	241	103,1245	17,35731			
Evlilik Tutumu	Görücü Usulü	24	65,6250	12,40902	3,027	26,005	,006
	Anlaşarak	241	57,7178	9,91102			

*p anlamlılık değeri 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumlarının tanımlayıcı bir değişken olan katılımcıların eşleriyle evlenme şekline göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini saptamak amacıyla Bağımsız Örneklem T Testi uygulanmıştır. Yapılan T-Testi sonucuna göre katılımcıların eşleriyle evlenme şekliyle toplumsal

cinsiyet algıları ve evlilik tutumları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0,05$). Toplumsal cinsiyet algısında anlaşarak evlenen katılımcılar daha yüksek puana sahip iken evlilik tutumunda görücü usulü evlenen katılımcıların daha yüksek puanı bulunmaktadır.

Çizelge 18. Ölçekler Arasındaki İlişki

		Toplumsal Cinsiyet	Evlilik Tutum
Toplumsal Cinsiyet	Pearson Cor.	1	-,206**
	Sig. (2-tailed)		,001
	N	265	265
Evlilik Tutum	Pearson Cor.	-,206**	1
	Sig. (2-tailed)	,001	
	N	265	265

**Korelasyon katsayısı 0,01 düzeyinde anlamlıdır (2-kuyruklu).

Toplumsal cinsiyet algısı ve evlilik tutumu arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p=0,001<0,05$). Bu anlamlı ilişki $r=-0,206$ düzeyindedir. Yani iki değişken arasında negatif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır.

Çizelge 19. Toplumsal Cinsiyet Algısının Evlilik Tutumu Üzerine Etkisi

	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar	t	Anlamlılık Değeri
	B	Std. Hata	Beta		
(Sabit)	71,013	3,732		19,028	,000
Toplumsal Cinsiyet	-,123	,036	-,206	-3,419	,001
Bağımlı Değişken: Evlilik Tutumu					
	R	R ²	Düz. R ²	F	P
	,206	,043	,039	11,690	,001

Toplumsal cinsiyet algısının evlilik tutumu üzerinde ne şekilde ve ne düzeyde etkisi olduğunu saptamak amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda bağımsız değişken toplumsal cinsiyet ve bağımlı değişken evlilik tutumu arasında anlamlı bir etki bulunmuştur ($p=0,001<0,05$). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet, evlilik tutumu üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir. Diğer yandan toplumsal cinsiyet, evlilik tutumunda meydana gelen değişimin yaklaşık %4'ünü açıklamaktadır.

Çizelge 20. Ölçek Güvenirlikleri

Ölçek Adı	Madde Sayısı	Cronbach Alfa Değeri
Toplumsal Cinsiyet	25	0,928
Evlilik Tutumu	23	0,849

Çizelge 17’da ölçeklerin güvenirligini belirten Cronbach alfa değerleri sunulmuştur. Literatürde herhangi bir ölçeğin güvenilir olarak ifade edilmesi için Efeoğlu’na göre alfa değerin 0,60 ve üzeri olması gerekmektedir (Efeoğlu, 2006: 74). Buna göre hem toplumsal cinsiyet ölçeği hem de evlilik tutumu ölçeği yüksek güvenirlige sahip ölçekler olarak kabul edilebilir. Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin bu çalışmadaki güvenirligi 0,928 düzeyinde olup Altınova ve Duyan (2013) tarafından yapılan geçerlilik ve güvenirlilik çalışmasında Cronbach alfa değeri 0,872 olarak bulunmuştur. Evlilik Tutumu ölçeğinin bu çalışmadaki güvenirligi 0,849 iken Türkçe geçerlilik ve güvenirlilik çalışmasında 0,850 düzeyindedir (Öz Soysal, Uz Baş ve Aysan, 2016).

XI. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

A. Tartışma

Bu bölümde mevcut çalışmada elde edilen bulgular ilgili literatürle birlikte tartışılmıştır. İlgili konu hakkında Türkçe literatür incelendiğinde toplumsal cinsiyet algısı, evlilik tutumu, toplumsal cinsiyet rolleri, evlilik beklentileri, evlilik uyumu (Gök, 2013; Tunç, 2019; Kılıç, 2019; Büyükgöz 2021; Sönmez, 2022; Maden, 2015; Kodan, 2013; Yüksel, 2013; Petek, 2019; Akkoç, 2018; Karaslan, 2020; Paçacıoğlu, 2018; Çifci 2018; Erzeybek, 2015) konularında farklı örneklemeler ile birçok çalışma yer almaktadır. Buna karşın toplumsal cinsiyet algısı ve evlilik tutumunun birlikte incelendiği, ilişkisine bakıldığı bir çalışma yer almamaktadır.

Altınova ve Duyan (2013) tarafından oluşturulan toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin kullanıldığı birçok (Petek, 2019; Kılıç, 2019; Çifci, 2019; Akkoç, 2018; Karaaslan, 2020) çalışmaya rastlamak mümkünken Öz Soysal vd. hazırlamış olduğu Evlilik Tutum Ölçeği'nin (Tunç, 2019) kullanıldığı çalışma çok az sayıdadır. Literatür çalışmalarında Evlilik Tutumu Ölçeği'nin kullanıldığı bir başka çalışma (Akyazı vd., 2022) ise Evlilik Tutumunun Bir Yordayıcısı Olarak Evlilik Rol ve Beklentileri adlı makale çalışması olduğu görülmüştür. Literatür çalışmalarında evlilik tutumu konulu tez çalışmaların İnönü Evlilik Tutumu Ölçeğinin daha fazla kullanıldığına (Sönmez, 2022; Büyükgöz 2021; Maden, 2015) rastlanılmıştır. Mevcut çalışmada kullanılan Evlilik Tutumu Ölçeği ile benzerliğinde çalışmanın birçok yerinde referans verilmiştir. Literatürde Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumları (Kodan, 2013; Yüksel, 2013; Paçacıoğlu, 2018; Erzeybek, 2015) konulu tez çalışmalarından da sıklıkla faydalanılmıştır.

Bununla birlikte erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ve evlilik tutumlarının birlikte incelendiği, ilişkisine bakıldığı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu durum çalışmanın özgünlüğü ve önemi açısından önemli bir gösterge olmaktadır.

Araştırmanın örnekleme, İzmir ili Karşıyaka ilçesinde ikamet eden, 25-35 yaş arası, 265 evli erkekten oluşmaktadır. Araştırma erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ile evlilik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlanmıştır. Bulgular elde

edilirken sosyodemografik bilgi formu, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Evlilik Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Literatür çalışmasında toplumsal cinsiyet algısı ve evlilik tutumu arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalara rastlanılamamıştır. Bulguların tartışıldığı bu kısımda toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin kullanıldığı ve benzer değişkenlerin var olduğu bulgular ile mevcut çalışma bulguları tartışılmıştır. Akabinde ise evlilik tutum ölçeği benzer değişkenlerin yer aldığı bulgular ile mevcut çalışmanın benzer bulguları tartışılmıştır. Son olarak ise toplumsal cinsiyet algısı ve evlilik tutumu arasındaki ilişkinin incelendiği örnek çalışmalara rastlanılamamış olup mevcut çalışma ile yakın çalışmaların bulguları tartışılmıştır. Mevcut çalışma ile benzer çalışmalara rastlanılamamış olunması çalışmanın literatüre sunacağı katkıyı gösterirken öte yandan araştırmadan elde edilen bulgular bu sınırlılıklar çerçevesinde tartışılmıştır.

Toplamda 265 kişinin katılım gösterdiği uygulamada veriler SPSS 22.0 istatistik paket program aracılığıyla analiz edilmiştir. Çalışmanın demografik değişkenlerine bakıldığında, çalışmaya katılan erkeklerin %21,8'i 27 yaş ve altı, %65,6'sı 28 ve 34 yaş aralığında, %12,4'ünün de 35 yaş ve üstü olduğu saptanmıştır. Katılımcıların öğrenim durumları öncelendiğinde ise büyük çoğunluğun lisans (%47,1) mezunu olduğu, lise(%13,9) ve önlisans (%14,3) mezunu katılımcıların sayılarının yakın olduğu, en az ise ilkokul ve ortaokul (%6,7) mezunu katılımcıların olduğu saptanmıştır. Katılımcıların %17,7'si ise yüksek lisans mezunu olduğu görülmüştür.

Katılımcıların yaşamlarının büyük çoğunluğunu geçirdikleri bölgelere bakıldığında; katılımcıların %48,6 ile önemli bir kısmının yaşamını büyükşehir ilçe merkezinde geçirdiği görülmüştür. Katılımcıların %39,6'sı ise yaşamının büyük çoğunluğunu il merkezinde geçirdiği görülmüştür. Katılımcıların %11,6'sı ise yaşamının büyük çoğunluğunu ilçe merkezi, bucak ve köylerde geçirmiştir. Katılımcıların çalışma durumu incelendiğinde ise %93,2'sinin çalıştığı, %6,7'sinin ise çalışmadığı görülmüştür.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ve yaş değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğine bakılmak amacıyla yapılan istatistiksel analizde anlamlı bir fark saptanmıştır. Elde edilen bulgulara bakıldığında 27 yaş ve altı katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamalarının 28-34 yaş ve 35 yaş üstü aralığındaki

katılımcıların puan ortalamalarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yılmaz ve arkadaşlarının 2022 yılında yaptığı çalışmada katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ve yaş değişkenleri arasındaki farkların anlamlı olup olmadığına bakıldığında mevcut çalışmada olduğu gibi anlamlı bir fark saptanmıştır. Yılmaz ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada katılımcıların ve mevcut çalışmanın katılımcıların benzer yaş aralığındaki katılımcıların da diğer yaş aralıklarına göre toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Yılmaz vd., 2022). Bu çalışma doğrultusunda erkeklerin yaşı gençleştikçe toplumsal cinsiyete ilişkin olumlu bir algıya sahip olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ve öğrenim durumları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına bakılmak amacıyla istatistiksel analiz yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda toplumsal cinsiyet algısı ve öğrenim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Elde edilen bulgulara bakıldığında Lise ve Üniversite (Lisans), Lise ve Yüksek Lisans/Doktora anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Mevcut bulgular erkeklerin öğrenim seviyeleri arttıkça toplumsal cinsiyet algılarının da pozitif yönde değiştiğini göstermektedir.

Ayçiçek'in 2020 yılında yapmış olduğu çalışmada katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ve öğrenim durumları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Yapılan çalışmada lise mezunu kişilerin toplumsal cinsiyet algıları puan ortalamalarının lisans ve yüksek lisans puan ortalamalarına göre daha düşük olduğu görülmüştür (Ayçiçek, 2020). 2020 yılında yapılan bir diğer çalışma olan Karaaslan'ın çalışmasına bakıldığında katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ve eğitim durumları arasındaki ilişkide anlamlı bir fark bulunmuştur. Üniversite mezunu katılımcıların lise ve ortaokul mezunu katılımcılara göre toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Karaaslan, 2020). Bu bilgiler çerçevesinde erkeklerin eğitim düzeyi arttıkça toplumsal cinsiyet algılarının pozitif yönde değiştiği düşünülmektedir.

Erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarında tanımlayıcı bir değişken olan eşlerinin öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğine bakılmak amacıyla istatistiksel analiz yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarında katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ve eşlerinin öğrenim durumları arasında anlamlı farklar

bulunmuştur. Analizde Ortaokul-Üniversite, Ortaokul-Yüksek Lisans/Doktora, Lise-Üniversite, Lise Yüksek Lisans/Doktora ve Ölisans-Üniversite grupları arasında anlamlı farklar görülmüştür. Bu hususta araştırmaya katılan katılımcıların eşlerinin öğrenim durumu arttıkça toplumsal cinsiyet algısı puanlarında pozitif yönde değişim görülmüştür. Eşi üniversite mezunu olan katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamalarının eşi lise, ortaokul ve ilkokul mezunu olan katılımcıların puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde mevcut çalışmaya paralel olarak eşin eğitim durumu arttıkça toplumsal cinsiyet algısına yönelik pozitif tutumların da arttığı görülmektedir (Kodan, 2013).

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ve yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer değişkenine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Gönenç ve arkadaşlarının 2018 yılında yaptığı çalışmaya bakıldığında benzer sonuçların saptandığına rastlanılmıştır. Gönenç ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada anne babanın çalışma ve eğitim durumu, erkek kardeşe sahip olma ve medeni durum değişkenleri ile en uzun yaşanan yerleşim birimi ve toplumsal cinsiyet algı ölçeği puan ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Gönenç vd., 2018).

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ve eşlerinin çalışma durumunun istatistiksel analiz sonuçlarına bakıldığında anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan erkeklerden eşleri çalışanların toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamasının çalışmayanlara oranla daha yüksek olduğu görülmüştür. Eşi çalışan erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarının pozitif yönde olduğu yorumu yapılabilmektedir. Alanyazı incelendiğinde 2019 yılında Kılıç'ın hemşirelerle yaptığı çalışmada eşi çalışan hemşirelerin eşi çalışmayan hemşirelere göre toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamasının daha yüksek olduğu görülmüştür (Kılıç, 2019).

Erkeklerin toplumsal cinsiyet algıları puan ortalamaları ile sosyodemografik değişkenlerden biri olan annelerinin çalışma durumu arasında yapılan istatistiksel analizde anlamlı farklar bulunmuştur. Okuryazar değil-lise, ilkokul-lise ve ortaokul-lise grupları arasında anlamlı farklar saptanmıştır. Annelerinin lise eğitimini tamamlamış olduğu katılımcıların toplumsal cinsiyet puan ortalaması, annelerinin öğrenim durumları okuryazar değil, ilkokul ve ortaokul olan katılımcılara nazaran daha yüksek olduğu görülmüştür. Çalışma annenin eğitim durumu arttıkça çocuğun toplumsal cinsiyet algısının pozitif yönde değiştiğini göstermektedir. Kılıç'ın (2019)

araştırma sonuçlarına göre ise hemşirelerin toplumsal cinsiyet algısı ve annelerinin eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (Kılıç, 2019).

Evlilik süresi mevcut araştırmanın sosyodemografik değişkenleri arasında yer almaktadır. Evlilik süresi ile katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarının puan ortalamasına bakıldığında anlamlı bir fark saptanmıştır. Toplumsal cinsiyet algısının hangi gruplarda farklılaştığına bakıldığında ise 1 yıldan az ve 10+ yıl süren evlilikler arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Evliliği 1 yıldan az süren katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamaları daha yüksek iken evliliği 10+ yıldır süren katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamaları daha düşüktür. Kılıç'ın (2019) hemşireler ile yaptığı toplumsal cinsiyet algısı konulu yüksek lisans tezinde katılımcıların evlilik süreleri ve toplumsal cinsiyet algıları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Diğer yandan evli kişilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelendiği çalışmada Kodan, katılımcıların evlilik süresi arttıkça toplumsal cinsiyet algısının negatif yönde olduğunu evlilikte geleneksel normların baskın geldiğini saptamıştır (Kodan, 2013).

Çocuk sahibi olma durumu toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili gösterge konumunda olabilmektedir. Kadının toplumdaki statüsünü çocuk sahibi olma ile ilişkilendirmek toplumların toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili ipuçları vermektedir. Kadının birey olarak var olmasından ziyade anne olma, doğurabilme özelliklerinin altı çizilmektedir (Şengül, 2022). Mevcut çalışmada bu savın doğruluğunun desteklendiği sonuçlar görülmektedir. Erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamaları ile çocuk sahibi olma durumu arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Toplumsal cinsiyet algısı puan ortalaması yüksek olan katılımcıların çocuk sahibi olmadığı saptanmıştır. Bu durum toplumsal cinsiyet algısı yüksek kişilerin evliliğe yükledikleri anlamın çocuk sahibi olmaktan ibaret olmadığını düşündürmektedir.

Literatüre bakıldığında çocuk sahibi ve toplumsal cinsiyet algısının incelendiği çalışmalarda, çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısında artış gibi durumlar evlilikte geleneksel tutumların varlığıyla paralellik göstermektedir (Erzeybek, 2015; Kodan, 2013). Erkeklerin bakış açısıyla toplumsal cinsiyet çalışmaları adlı makalede Özmete ve Yanardağ (2016) erkeklerin çocuk sahibi olma durumuna göre eşitlikçi tutumlarında

değişkenlik görüldüğünü saptamıştır. Çocuk sahibi olmayan erkeklerin çocuk sahibi olan erkeklere göre daha eşitlikçi tutumda olduğu görülmüştür (Karaçil, 2022).

Araştırmada toplumsal cinsiyet algısı ile ilişkisi incelenen bir diğer değişken ise katılımcıların evlenme şekli olmuştur. Mevcut araştırmada katılımcıların büyük çoğunluğunun (%90,9) anlaşarak evlendiği diğer katılımcıların ise (%9,1) görücü usulü ile evlendiği saptanmıştır. Yapılan analizlerde katılımcıların evlenme biçimleri ile toplumsal cinsiyet algıları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Anlaşarak evlenen katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamalarının görücü usulü evlenen katılımcılara oranla daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatüre bakıldığında bu sonucun literatür yer alan bazı çalışmalar ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Kodan'ın yaptığı çalışmada da evlilik biçimleri ile toplumsal cinsiyet roller arasında anlamlı fark saptanmıştır. Flört ederek evlenen katılımcıların görücü usulü evlenen katılımcılara nazaran evliliklerinden daha eşitlikçi tutumlarda bulunduğu görülmüştür (Kodan, 2013).

Araştırmaya katılan erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ile eşlerinin yaşı arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığına bakılmak amacıyla yapılan istatistiksel analizde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Literatür incelendiğinde sosyodemografik değişken olarak eşin yaşı değişkenine çalışmada yer veren Karaaslan (2019: 83) erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı puan ortalaması ile eşlerinin yaşı değişkeni arasında anlamlı fark bulmuştur. Eşinin yaşı 40 ve altı olan erkeklerin, eşinin yaşı 40 ve üzeri olan erkeklere göre daha yüksek toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamasına sahip olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların çalışma durumu, aylık gelir durumları, babalarının öğrenim durumları ve ebeveynlerinin medeni durumu değişkenleri ile toplumsal cinsiyet algısı puan ortalaması arasında yapılan istatistiksel analiz sonuçlarında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Babanın öğrenim durumu değişkeni ile toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamasının analizinin yapıldığı bir diğer çalışmada (Kılıç, 2019: 30) yapılan analizde mevcut çalışmaya paralel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna karşın çalışmada anlamlı bir fark çıkmamış olsa da babanın eğitim düzeyinin arttıkça toplumsal cinsiyet algısı puanının pozitif yönde arttığını belirtmiştir.

Karaaslan (2020: 79) mevcut çalışmanın aksine toplumsal cinsiyet algısı ve aylık gelir değişkeni arasında anlamlı bir fark bulmuştur. Çalışmaya göre aylık geliri yeterli

durumda olan erkeklerin aylık geliri yeterli durumda olmayan erkeklere göre toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamasının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yine Karaaslan'ın (2019: 79) çalışmasında yer aldığı üzere çalışan erkeklerin çalışmayan erkeklere oranla toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamasının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Korkmaz ve Özbeşler'in (2020: 879) çalışmasında ebeveynlerin medeni durumu ve toplumsal cinsiyet algısı ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında mevcut çalışmaya paralel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Katılımcıların evlilik tutumları ile yaş, eşlerinin yaşı, yerleşim yeri, çalışma durumları, aylık gelirleri, anne ve babanın eğitim durumu, ebeveynlerin medeni durumu, evliliklerin süreleri, çocuk sahibi olma durumları, eşleri ile evlenme şekilleri gibi tanımlayıcı değişkenlerin anlamlı bir fark gösterip göstermediğine bakılmak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. İstatistiksel analiz sonuçlarına bakıldığında yaş, eşlerinin yaşı, yerleşim yeri, çalışma durumları, aylık gelirleri, anne ve babanın eğitim durumu, ebeveynlerin medeni durumu, evliliklerin süreleri, çocuk sahibi olma durumları, eşleri ile evlenme şekilleri ile evlilik tutumları arasında anlamlı bir fark saptanamamıştır. Benzer çalışmanın yapıldığı literatüre bakıldığında; Tunç'un (2019) çalışmasında katılımcıların evlilik tutumu ve yaş, aylık gelir, anne ve babanın eğitim durumu gibi sosyodemografik değişkenler arasında yapılan istatistiksel analizde anlamlı bir fark saptanamamıştır. Evlilik tutumu ölçeğinin kullanıldığı bir diğer çalışma; Akyazı ve arkadaşlarının (2022) mevcut çalışmada olduğu evlilik tutumu ve eğitim durumu arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Eğitim durumu yükseldikçe evlilik tutumu puan ortalamasının düştüğü görülmüştür. Literatür taramasında görüldüğü üzere mevcut çalışmanın aksine King'in yapmış olduğu çalışmada lisans öncesi eğitimi olan kişilerin lisans ve lisansüstü eğitimi olan kişilere göre evlilik tutumlarının daha pozitif yönde olduğunu saptanmıştır (King, 1999).

Evlilik tutumu ölçeği ile katılımcıların gelir düzeyi arasında anlamlı bir fark saptanamamıştır. Literatürde mevcut çalışmaya paralel olarak evlilik tutumu ve gelir düzeyin arasından anlamlı bir ilişki saptanmayan çalışmalar bulunmaktadır (Larson vd., 1998). Buna karşın evlilik tutumu ile gelir düzeyi arasında anlamlı ilişki bulan çalışmalar mevcuttur. Keldal (2015) yapmış olduğu çalışmada düşük gelirli katılımcıların evlilik tutumlarının olumlu olduğunu saptamıştır (Keldal, 2015).

Akyazı ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada yerleşim yeri ve evlilik tutum ölçeği arasında anlamlı bir fark bulunurken mevcut çalışmada bulunamamıştır. Akyazı'nın (2022) bulgularında büyükşehirde ikamet eden katılımcıların, ilçe ve şehirlerde yaşayan katılımcılara göre evlilik tutumlarının daha düşük olduğu saptanmıştır. Mevcut çalışmada yerleşim yeri ve evlilik tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

1. Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Evlilik Tutumu Arasındaki İlişkiye Yönelik Mevcut Bulgular ve Literatürdeki Yakın Çalışmalar

Toplumsal cinsiyet algısı ve evlilik tutumu arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmaya katılan erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ve evlilik tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu iki değişken arasındaki ilişki negatif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişkidir. Mevcut çalışmada erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı arttıkça evlilik tutumlarında azalma olduğu saptanmıştır. Yüksek toplumsal cinsiyet algısı olan kişilerin evlilik ve evlilik tutumlarına karşı davranışlarında azalma görüldüğü yorumu yapılabilmektedir.

Ülkemiz göz önüne alındığında, toplumsal cinsiyet algısına yönelik farkındalık kazanmak konusu için yeni ve eğitime, sosyal gelişime bağlı olduğu yorumu yapabilirken evlilik kavramının uzun yıllardır hayatımızda olan bir pratik olduğu ve geleneksel bir zemini olduğu bilinmektedir. Mevcut çalışmanın bulgularına bakıldığında bu durumu destekler nitelikte sonuçlara varılmıştır. Çalışmada eğitim, yaş, eşin öğrenim durumu, eşin çalışma durumu gibi sosyodemografik değişkenlerin evlilik tutumu puan ortalamaları ve toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamalarına bakıldığında bu durum ortaya konulmaktadır. Yaş değişkenine bakıldığında çalışmada daha genç insanların toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamasının daha yüksek olduğu görülmüştür. Evlilik tutumu ve yaş değişkeni arasında anlamlı bir sonuç bulunamasa da literatüre bakıldığında daha genç insanların evlilik tutumlarının yaşı daha büyük kişilere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Üniversite öğrencileri ile evlilik tutumu çalışması yürüten Büyükgöz'ün (2021: 56) çalışmasına bakıldığında 18-20 yaş aralığındaki öğrencilerin evlilik tutum puanı 21-22 yaş grubuna göre daha düşük olduğu görülmüştür.

Erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı puan ortalaması ve evlilik tutumu puan ortalaması ile eğitim durumları ve eşlerinin eğitim durumları arasında anlamlı bir ilişki

bulunmuştur. Erkeklerin eğitim durumları arttıkça toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamaların da arttığı görülmektedir. Öte yandan eğitim seviyesi arttıkça evlilik tutumu puan ortalamasının düştüğü görülmektedir. Eşlerin eğitim durumu incelendiğinde de paralel sonuçlara rastlanılmıştır. Erkeklerin eşlerinin eğitim durumu yükseldikçe toplumsal cinsiyet algısı puan ortalaması yükselmektedir. Evlilik tutumu ve eğitim durumu ilişkisine bakıldığında bu duruma paralel anlamlı sonuçlara rastlanılmıştır. Erkeklerin eşlerinin eğitim durumu yükseldikçe evlilik tutumları puan ortalaması düşmüştür, eğitim durumu düştükçe ise evlilik tutum puan ortalaması yükselmiştir. Eşlerin çalışma durumuna bakıldığında ise eşleri çalışan erkeklerin toplumsal cinsiyet algı puanı ortalamaları yüksek evlilik tutum puanı ortalamalarının ise düşük olduğu görülmüştür. Eşleri çalışmayan erkekler için ise bu durum tam tersi şekilde seyretmektedir. Eşin çalışmadığı ve eğitim durumunun düşük olduğu bulgularda toplumsal cinsiyet algısının düşük evlilik tutumunun ise yüksek olduğu görülmüştür. Kavramsal çerçeve oluşturulduğunda da görüldüğü üzere geleneksel normların baskın olduğu durumlarda evlilik tutumları pozitif yönde artmaktadır. Eşin çalıştığı ve eğitim düzeyinin yüksek olduğu çizelgelerde ise toplumsal cinsiyet algısının yüksek evlilik tutumunun düşük olduğu görülmüştür. Yüksek toplumsal cinsiyet algısı, eşitlikçi yaklaşım, geleneksel normlardan uzak bir yapı evlilik tutumu yönelik davranışları azaltmakta olduğu düşünülmektedir.

Karaaslan'ın 2020 yılında yapmış olduğu çalışma, çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Karaaslan'ın (2020: 106) çalışmasında da eşlerden her ikisinin çalışıyor olması ve her ikisinin de eğitim düzeyinin yüksek olması durumunda erkeklerin TCAÖ puan ortalamasının yüksek olduğu görülmüştür.

Literatür incelendiğinde toplumsal cinsiyet algısı ve evlilik tutumu arasındaki ilişkiyi incelendiği çalışmalar bulunamamıştır. Buna karşın araştırmada toplumsal cinsiyet algısı ve evlilik tutumunun ayrı ayrı çalışıldığı çalışmalar referans alınmıştır. Bununla birlikte yakın çalışmalar ile de çalışma desteklenmiştir. Akyazı (2022) ve arkadaşlarının Evlilik Tutumunun Bir Yordayıcısı Olarak Evlilik Beklentileri adlı makale çalışmaları da mevcut çalışmaya yakın çalışmalardandır. Söz konusu çalışmada Evlilik Tutum Ölçeğiyle birlikte Evlilik Rol Beklentileri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ERBÖ'ü geleneksel ve eşitlikçi alt boyutları katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ile ipuçları da vermiştir. Bu durum mevcut çalışmanın literatür (Sönmez, 2022; Büyükgöz, 2021; Tunç, 2019; Maden, 2015) ile paralel bir çalışma olduğunu düşündürmüştür. Geleneksel rol ve beklentileri büyük

ölçüde toplumsal cinsiyet rolleri şekillendirmektedir. Kadına anne ve eş rolü biçen, erkeğe ise üst cinsiyet statüsü yükleyen geleneksel roller toplumsal cinsiyet algıları ile ilgili de ipuçları vermektedir. Toplumsal cinsiyet algısı geleneksel roller ile şekillenen kişilerin evlilik tutumlarına bakış açılarının da bu yönde olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda evlilik idealize edilebilmektedir. Evlilik rol ve beklentilerini kadın erkek eşitliği perspektifinde belirleyen kişiler için evlilik tutumlarının geleneksel düzeyde olmadığı görülmektedir. Mevcut çalışma da literatürü destekler nitelikte sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmada toplumsal cinsiyet algısı puan ortalaması yüksek erkeklerin evlilik tutumlarına yönelik puan ortalaması düşük çıkmıştır.

Bu durumda mevcut çalışma sonuçları incelendiğinde toplumsal cinsiyet algısı yüksek erkeklerin, eşlerinin çalışmasını geleneksel normlara dayatmadan, kadını yalnızca anne ve eş kimliği ile kabul etmeyen, kadının çalışma ve sosyal alanlarına sınırlılık koymayan, eşitlikçi bir bakış açısını benimsemişken toplumsal cinsiyet algısı puan ortalaması düşük erkeklerin ise kadın ve erkek rollerine daha geleneksel bir boyutta bakarak kadın için yaşamı sınırlı hale getiren bir bakış açısını benimsedikleri düşünülmektedir. Öte yandan evlilik tutumu puanı yüksek katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı puanının düşük olduğu görülmektedir. Evliliğin geleneksel boyutlarının baskın olması, toplumsal cinsiyet rollerinin keskin bir şekilde işlenilmesi, erkek için avantajlı bir pratik olarak kabul edilmektedir. Toplumsal cinsiyet algısı puanı düşük erkeklerin, kadının rollerini anne ve eşten ibaret görmesi, kadının çalışmaması gerektiğini savunması, ev içi sorumlulukların kadının işi olduğunu düşünmesi buna bağlı evlilik tutum puanlarının yüksek olması evliliğin geleneksel normlarla inşa edildiği ve bu normların sürdürdüğünü düşündürmektedir.

B. Sonuç

Bu çalışmada evli erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ile evlilik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve evli erkeklerin diğer sosyodemografik özelliklerinin toplumsal cinsiyet algısı ve evlilik tutumlarına etkisi ortaya konmak istenmiştir. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet algısı, toplumsal cinsiyet rolleri, sosyal hizmet ve toplumsal cinsiyet ilişkisi, erkeklik, hegemonik erkeklik, evlilik nedenleri ve beklentileri, evlilik tutumu konularına kavramsal çerçevede değinilmiştir.

Erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ve evlilik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesine ilişkin bulgular, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Evlilik Tutumu Ölçeğinin sosyodemografik değişkenler ile ilişkisinin incelendiği bulgular literatürde var olan yakın çalışmalar ve kavramsal çerçeve ışığında tartışılmıştır. Çalışmanın bulguları özetlenecek olursa, İzmir Karşıyaka ilçesinde yaşayan, toplamda 265 kişinin katıldığı araştırmada katılımcıların tamamı evli erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunu 28-34 yaş aralığında (%65,7) katılımcılar oluşturmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu üniversite (lisans) mezunudur. Katılımcıların çoğu (%37) '1-3 yıl' arası evliyken '10+ yıl' evli olan katılımcı sayısı 35'tir. 106 katılımcı çocuk sahibi olup 159 katılımcının çocuğu bulunmamaktadır. Eşiyle anlaşarak evlenen katılımcılar, tüm katılımcıların %90,9'unu oluşturmaktadır.

Araştırmada katılımcıların toplumsal cinsiyet algısının arttıkça evlilik tutumlarının azaldığı saptanmıştır. Katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı ve yaşları ile anlamlı bir ilişki bulunurken evlilik tutumu ve yaşla ilgili anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu noktada genç insanların toplumsal cinsiyet algısının daha yüksek olduğu yorumu yapılabilirken evlilik tutumu konusunda yaşa ilişkin yorum yapılamamaktadır. Kişilerin eğitim düzeyleri de toplumsal cinsiyet algısı ve evlilik tutumları arasında bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür. Araştırma verilerine göre eğitim düzeyi arttıkça toplumsal cinsiyet algısı pozitif yönde değişiyorken evlilik tutumları negatif yönde değişmektedir. Eğitimin toplumsal cinsiyet algısının olumlu anlamda artmasında pozitif etkisi vardır yorumu yapılabilmektedir. Katılımcıların kendilerinin ve eşlerinin eğitim durumları, toplumsal cinsiyet algıları ve evlilik tutumları ile ilişkisinde anlamlı ölçüde fark saptanmıştır. Eğitim düzeyleri yüksek olan çiftlerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin de yüksek evlilik tutumlarının ise düşük olduğu görülmüştür.

Katılımcıların çalışma durumunun toplumsal cinsiyet algılarına ve evlilik tutumlarına herhangi bir etkisi görülmezken, eşlerinin çalışma durumu her iki durumu da anlamlı ölçüde fark saptanmıştır. Eşleri çalışan erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı yüksek iken, eşleri çalışmayan erkeklerin evlilik tutumları yüksek olduğu görülmüştür. Kavramsal çerçeve ışığında bakıldığında kadının çalışması durumu geleneksel yapıda çok tercih edilmezken eşitlikçi bir yapıda bu sınırlılığın ortadan kalktığı görülmektedir. Bu noktada geleneksel tutumlu kişilerin evlilik tutum puan ortalamalarının yüksek,

eşitlikçi tutumları olan kişilerin ise toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamalarının yüksek olduğu sonucuna varılabilmektedir.

Diğer yandan annenin eğitim durumu erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ile anlamlı bir fark yaratırken babaların eğitim durumu ile ilgili herhangi bir fark saptanamamıştır. Yine kavramsal çerçeveye ışığında bakıldığında, geleneksel toplumda annenin çocuğun sosyal ve kişilik gelişimi üzerindeki etkisi olarak yorumlanabilmektedir. Bulguların böyle bir sonuç vermesi annenin eğitim düzeyinin yüksek olması erkeğin toplumsal cinsiyet algısını pozitif yönde etkilemektedir yorumunu düşündürmektedir.

Katılımcıların evlilik süreleri evlilik tutumları puan ortalamaları ile ilgili herhangi bir bilgi vermezken 1 yıldan az süredir evli olan kişilerin 10+ yıldır evli olan kişilere göre toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çocuk sahibi olma değişkeni ile evlilik tutumu puan ortalamasında herhangi bir fark bulunamamışken, çocuk sahibi olan katılımcıların toplumsal cinsiyet algısı puan ortalaması düşük, çocuk sahibi olmayan katılımcıların ise toplumsal cinsiyet algısı puan ortalaması yüksek olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların evlenme şekli ile toplumsal cinsiyet algısı ve evlilik tutumları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Toplumsal cinsiyet algısında anlaşarak evlenen katılımcılar daha yüksek puana sahip iken evlilik tutumunda görücü usulü evlenen katılımcıların daha yüksek puanı bulunmaktadır.

Sonuç olarak ölçeklerin arasındaki ilişkiye bakıldığında korelasyonel analiz sonucunda değişkenler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. İki değişken arasında negatif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet algısının evlilik tutumu üzerinde ne şekilde ve ne düzeyde etkisi olduğunu saptamak amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda bağımsız değişken toplumsal cinsiyet ve bağımlı değişken evlilik tutumu arasında anlamlı bir etki bulunmuştur. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet, evlilik tutumu üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan kişilerin toplumsal cinsiyet algısı arttıkça evlilik tutumlarının azaldığı sonucuna varılmaktadır.

C. Öneriler

Araştırma bulguları, kavramsal çerçeve ve literatür ışığın yazılan tartışma ve sonuç bölümünün ardından araştırmadan çıkarılan öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Feminist kuramın tarihi ve literatür incelendiğinde toplumsal cinsiyet çalışmalarının çıkış noktasının kadınlar olduğu görülmektedir. Kadınların sosyal ve akademik anlamda farkındalık kazanmalarının taşıdığı önem yadsınamayacağı gibi erkekler ile çalışmanın da toplumsal faydanın ve iyileşmenin sağlanmasında önemli bir yere sahiptir. Toplumsal cinsiyet çalışmalarının kapsayıcılığının artmasının toplumun toplumsal cinsiyet algısını pozitif yönde etkileyeceği düşünülmektedir.
- Araştırmanın bulgularında erkeklerin eşlerinin ve annelerinin öğrenim durumlarının seviyesi arttıkça toplumsal cinsiyet algılarında pozitif yönde bir değişim olduğu saptanmıştır. Bu bulgudan yola çıkılarak kadınların eğitim hayatıyla ilgili iyileşmenin erkeklerin toplumsal cinsiyet algısını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Bu hususta kız çocuklarının eğitime erişiminde hassasiyetin var olması gerektiği buna yönelik çalışmaların makro, mezzo ve mikro düzeyde önem gösterilmesi gerektiğini düşünülmektedir.
- Bununla birlikte toplumun ve bireyin iyilik hali için her zaman bir tehdit unsuru olan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sona ermesi için, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin eşitsizliğe yol açtığını, eşitlikçi bir bakış açısının ailede ve okulda kazanılması gerektiği düşünülmektedir. Küçük yaşta yeterli eğitimle, toplumsal farkındalık çalışmalarıyla, olumlu bir medya dili ile toplumsal cinsiyet algısının pozitif yönde değişimi mümkün olacaktır.
-
- Evlilik pratiğinin, toplumun en küçük birleşeni olan aile kurumunun temeli olduğu kavramsal çerçeve oluşturulurken de sıklıkla değinilmiştir. Evliliğin toplumda var olduğu süre de göz önüne alındığında geleneksel bir biçimde olması kaçınılmazdır. Araştırma verileri de bunu desteklemektedir. Aynı zamanda aile ve toplum

tarafından, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin hassasiyetle beklendiği bir pratiktir. Araştırma bulgularından da yapılan çıkarımla evliliğin geleneksel bir pratik olarak kabul edilmektedir. Toplumsal cinsiyet algısının olumlu yönde artması, evlilikle birlikte gelen sorumlulukların eşitlikçi bir bakışısıyla üstlenilmesi, buna yönelik çalışmaların yapılması evlilik pratiğinin de zamanı takip eden modern bir pratik olabileceği düşünülmektedir.

- Kavramsal çerçeve ve bulgular ışığında bakıldığında evliliğe yüklenen geleneksel anlamlar ile kişiler evliliği özgürlüklerine tehdit olarak görmektedir. Eşitsiz bir yapıda olan durum evlilik pratiğinin kendisi değil bu pratiği var eden birey ve toplumun bakış açısı olmaktadır. Evliliğin yetişkinlikte zaruri bir sonuç, ideal bir yaşam biçimi olarak değil kişilerin tercihine kalan bir pratik olarak görülmesi gerektiği düşünülmektedir. Akademik alanda evliliğin idealleştirildiği ya da geleneksel ve tutucu görüldüğü çalışmalardan ziyade yaşamın içinde kişinin tercih edilebileceği ya da etmeyeceği bir pratik olarak addedilmesi gerektiği düşünülmektedir.
- Literatür çalışmalarında görüldüğü üzere evlilik oranlarında geçmişe oranla düşüş seyredilse de ülkemizde evlilik toplumun büyük çoğunluğunun tercih ettiği bir davranıştır. Toplumun büyük çoğunluğunun gerçekleştirdiği bu pratiği sağlıklı, iyi ve eşitlikçi bir boyut kazanması toplumun iyilik hali için önemli olduğu düşünülmektedir.
- Literatür taramasında toplumsal cinsiyet algısı ve evlilik tutumu çalışmasına rastlanılamamıştır. Düşük toplumsal cinsiyet algısının evlilikte, ilişkide ve kamusal alanda verdiği zararlar göz önüne alındığında toplumsal cinsiyet çalışmalarının ve bununla birlikte evlilik için toplumsal cinsiyet çalışmalarının toplumsal problemlerin azalmasında önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir.
- Akademik anlamda toplumsal cinsiyet algısı ve evlilik tutumuna yönelik çalışmalara daha çok yer verilmesi gerektiği, kapsamlı çalışmaların yapılması gerektiği düşünülmektedir.

- Toplumsal cinsiyet algısının iyi yönde gelişmesi için okullarda meslek elemanları (Sosyal Hizmet Uzmanı, Çocuk Gelişimi Uzmanı, Psikolojik Danışman) ile birlikte toplumsal cinsiyet atölyelerinin yapılması küçük yaştan itibaren çocukların toplumsal cinsiyet algısının olumlu yönde geliştireceği düşünülmektedir. Yetişkinlere yönelik toplumsal cinsiyet çalışmaları ise mahalle çalışmaları ile yetişkinlere yönelik farkındalık artırıcı atölyeler ile olumlu yönde gelişebileceği düşünülmektedir.
- Araştırma bulgularında da görüleceği üzere özellikle anne-babalar için yapılacak toplumsal cinsiyet algısı çalışmalarının evliliklerde toplumsal cinsiyet algısı, eşitlikçi tutumları gelişimini destekleyeceği düşünülmektedir.

XII. KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- BOZOK, M. (2018). “**Toplumsal Cinsiyet ve Aile**”. N. Oktik & H. Ünal Reşitoğlu (Ed.), **Aileyi Anlamak**, Ankara, Siyasal Yayınevi, 1. Baskı.
- BUTLER, J. (2020). **Cinsiyet Belası**, İstanbul, Metis Yayınları, 8. Baskı.
- CONNELL, R.W. (2015). **Erkeklikler**, Ankara, Phoneix Yayınevi, 1. Baskı.
- CONNELL, R.W. (2019). **Toplumsal Cinsiyet ve İktidar**, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 4. Baskı.
- ÇELİK, G. (2018). **Öldüren Erkeklikler**, İstanbul, Notabene Yayınları, 2. Baskı.
- KARASAR, N. (2016). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara, Nobel Yayınları, 35. Baskı.
- MAVİLİ AKTAŞ, A. (2009). **Evlilik ve Sadakatsizlik**. Ankara, Kanguru Yayınları, 1. Baskı.
- ÖZTÜRK, A. B. (2020). **Bebeklikten Katile Erkeklik**, Ankara, Nika Yayınevi, 1. Baskı.
- RUSSELL, B., & Eranus, V. (2003). *Evlilik ve Ahlak*. Morpa, 7. Baskı.
- SANCAR, S. (2020). **Erkeklik: İmkânsız İktidar**, İstanbul, Metis Yayınları, 5. Baskı.
- SAYILAN, F. (2012). **Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim**. Ankara, Dipnot Yayınları, 9. Baskı.
- SAYIN, Ö. (1990). **Aile Sosyolojisi**. İzmir: Ege Üniversitesi Basım Evi, 1. Baskı.
- THOMPSON, N. (2017). **Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak**, İstanbul, Dipnot Yayınları, 3. Baskı.

TÜRKÇAPAR, M.H. (2021). **Bilişsel Davranışçı Terapi Temel İlkeler ve Uygulama**, İstanbul, Epsilon Yayınları, 18. Baskı

MAKALELER

AHİOĞLU-LİNDBERG, E. N. (2011). “Piaget ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim”. **Kastamonu Eğitim Dergisi**, cilt 19(1), ss. 1-10.

AKPINAR, B., & KIRLIOĞLU, M. (2020). “Bazı Değişkenler Açısından Evlilik Uyumunun İncelenmesi ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumunun Evlilik Uyumuna Etkisi”. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi**, cilt 23(2), ss. 736-746.

AKYAZI, K. G., ÇITAK, Ş., & TOSUN, C. (2022). “Evlilik Tutumunun Bir Yordayıcısı Olarak Evlilik Rol Beklentileri”. **Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, cilt 12(2), 931-948.

ALPAN, E. D. (2017). “Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargılarının Çocuk Oyunlarına Yansımaları”. **Sanat Dergisi**, cilt (31), ss. 80-89.

ALTINOVA, H. H., & DUYAN, V. (2013). “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması”. **Toplum ve Sosyal Hizmet**, cilt 24(2), ss. 9-22.

AVŞAR, S. (2017). “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Tarihsel Rollerini Yitiren Erkekliğin Çöküşü: Küllerinden ‘yeni erkekliğin doğuşu’”. **Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi**, cilt 3(2), ss. 42-41.

AYDIN, D., & ATALAY, S. (2021). “Hegemonik Erkekliğin İnşası: İzmir’de ‘Daha’Erkeklik”. **Moment Dergi**, cilt 8(1), ss. 47-65.

AYGÜN, Ş., & SARITAŞ, A. (2022). “Örgüt Kültürü ve Toplumsal Cinsiyet Algısı İlişkisi: Ankara İli Kamu Çalışanları Örneği”. **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, cilt 26(1), ss. 183-200.

- BALTACI, A. (2018). "Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme". **Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 7(1), ss. 231-274.
- BAŞ, E. & CENGİZ, E. (2018). "Üniversite Öğrencilerinin Evlilik ve Aileyi Anlamlandırma Biçimleri" **Karadeniz Teknik Üniversitesi Dergisi**, cilt 2(2), ss. 5-27.
- BEKLEVİÇ, A. Ç., & KIRAN, S. (2017). "Bir Üniversite Hastanesi Araştırma Görevlilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Çalışma Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Rollerini Algısının Değerlendirilmesi". **BEÜ Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Hemşirelik Hizmetleri Müdürlüğü Bilimsel Çalışmalar Dergisi**, Sayı 1, ss. 29-37.
- BİNGÖL, O. (2014). "Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye'de Kadınlık. *Karamanoğlu*" **Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Sayı 3, ss. 108-114.
- BOZOK, M. (2019). "Raewyn Connell ve Erkeklik Çalışmalarının Köşe Taşı Çalışması Olarak Erkeklikler". **ViraVerita**, Sayı 9, ss. 30-42.
- CANKURTARAN, Ö., & BEYDİLİ, E. (2016). "Ayrımcılık Karşıtı Sosyal Hizmet Uygulamasının Gerekliliği Üzerine". **Toplum ve Sosyal Hizmet**, Sayı 27(1), ss. 145-160.
- CİVİL, B., & YILDIZ, H. (2010). "Erkek Öğrencilerin Cinsel Deneyimleri ve Toplumdaki Cinsel Tabulara Yönelik Görüşleri". **DEUHYO ED**, Sayı 3(1), ss. 58-64
- ÇELİK, G. (2016). "Erkekler De Ağlar!": Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Erkeklik İnşası ve Şiddet Döngüsü". **Fe Dergi**, Sayı 8(2), ss. 1-12.
- ÇELİK, M., & İNANÇ, B. Y. (2009). "Evlilik Doyum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları". **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 18(2), ss. 247-269.

- ÇETİNEL, E., & YILMAZ, S. E. (2016). "Feminist Teori: Yönetim ve Organizasyon Alanına Eleştirel Bir Yaklaşım". **Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 6(2), ss. 119-148.
- ÇOBAN, R. (2017). "Sosyal Adalet, Eşitlik ve Sosyal Hizmet". **Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi**, Sayı 6(4), ss. 252-260.
- ÇUHADAROĞLU, A., & AKFIRAT, O. N. (2017). "Üniversite Öğrencilerinin Benlik Kurgularıyla Toplumsal Cinsiyet Alguları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". **Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 16(4), ss. 1031-1046.
- DEMEZ, G., & TUNCA, T. (2018). "Üniversite Öğrencilerinin "Kadınlık" ve "Erkeklik" Tanımlamaları-Definitions of "Femininity" and "Masculinity" of University Students". **Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi**, Sayı 1(1), ss. 3-22.
- DOMBAK, K., & ÇELİK, E. (2022). "An Investigation Of Marriage Attitude İn Terms Of Perception Of Gender, Ambivalent Sexism, And Some Variables". **Cukurova University Faculty of Education Journal**, Sayı 51(3), ss. 1700-1720.
- Durualp, E., Kaytez, N., & Girgin, B. A. (2017). "Evlilik Doyumu ve Maternal Bağlanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". **Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi**, Sayı 18(2) ss. 129-138.
- ELLİALTI, T. (2012). "Evlilik Öncesi Cinsellik, Bekaret ve Beden Disiplini: Kadınların "Aşk" Üzerinden Cinsel Ahlak Mücadelesi". **Cogito**, Sayı 70(71), ss. 371-397.
- EREKE, Y., & PARLAYANDEMİR, G. (2020). "Toplumsal Cinsiyet Ekseninde Alternatif Bir Anlatı: Şahsiyet Örneği". **İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)**, Sayı 5(1), ss. 110-128.
- ERYILMAZ, A. (2013). "Pozitif Psikolojinin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Alanında Gelişimsel ve Önleyici Hizmetler Bağlamında Kullanılması". **The Journal of Happiness & Well-Being**, Sayı 1(1), ss. 1-22.

- GERGİN, M. T. K. (2023). “Evli Çalışan Kadınlar ile Evli Çalışmayan Kadınların Evlilik Uyumunun İncelenmesi”. **Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi**, Sayı 6(2), ss. 183-204.
- GÖNENÇ, İ. M., TOPUZ, Ş., SEZER, N. Y., YILMAZ, S., & DUMAN, N. B. (2018). “Toplumsal Cinsiyet Dersinin Toplumsal Cinsiyet Algısına Etkisi”. **Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi**, Sayı 7(1), ss. 22-29.
- GÜDER, S., & ALABAY, E. (2016). “3-6 Yaş Arasındaki Çocukların Oyuncak Tercihlerinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi”. **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 17(2), ss. 91-111.
- GÜLSÜN, M., AK, M., & BOZKURT, A. (2009). “Psikiyatrik Açıdan Evlilik Ve Cinsellik”. **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, Sayı 1(1), ss. 68-79.
- GÜMÜŞ, Ö. D. (2006). “Toplumsal Cinsiyet Sosyalleşmesine İlişkin Kuramlar*-Özet Çeviri”. **Türk Psikoloji Bülteni**, Sayı 12(38), ss. 92-99.
- GÜRBÜZ, Ö., KOÇAK, F. K., & YURTSEVEN, N. (2022). Ubd TEMELLİ GELİŞİMSEL “YAKLAŞIM UYGULAMALARININ MATEMATİK DERSİ ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ”. **Milli Eğitim Dergisi**, Cilt 51(233), ss. 581-601.
- GÜRÜL, S. (2021). “Üniversite öğrencileri arasındaki evlilik tutumu ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi”. **Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı (14), ss. 372-386.
- GÜZEL, B. (2020). “Türkiye’deki Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algısının Belirlenmesi”. **Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi**, Sayı (16), ss. 82-100.
- HAKAN, A. (2001). “Tek Ebeveynli Ailelere Yönelik Feminist Sosyal Hizmet Müdahalesi”. **Toplum ve Sosyal Hizmet**, Sayı 12(3), ss. 13-25.
- HALLAÇ, S., & ÖZ, F. (2014). “Aile Kavramına Kuramsal Bir Bakış.” **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, Sayı 6(2), ss. 142-153.
- HORZUM, Ş. (2018). “Erkek ve Erkeklik Çalışmaları: Sorunsaldan Kuramsala”. **Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 2(4), ss. 75-101.

- KARAÇİL, S. B. (2022). “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyet Algılarının Çeşitli Faktörlere Göre İncelenmesi”. **On dokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi**, Sayı 2(2), ss. 249-276.
- KEPEKÇİ, E. (2012). (Hegemonik) “Erkeklik Eleştirisi ve Feminizm Birlikteliği Mümkün Mü? ”. **Kadın Araştırmaları Dergisi**, (11).
- KESGİN, Y. (2023). “Kadın Özgürlüğü ve Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Geleneksel ve Yeni Medya Eleştirisi”. **Toplumsal Politika Dergisi**, 4(1), 96-107.
- KIRLIOĞLU, H. İ. K., KIRLIOĞLU, M., & BAŞER, D. (2016). “Hegemonik erkekliğin inşasında duvar yazıları”. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi**, 19(1), 221-238.
- KİNG, A. E. (1999). African American females' attitudes toward marriage: An exploratory study. *Journal of Black Studies*, 29(3), 416-437. Doi: 10.1177/002193479902900306
- KOÇ, M., SEZER, A., BALÇIN, M., TURHAN, H., POLAT, Ü., & BÖLÜKBAŞ, O. (2016). “Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Kavramına Atfettikleri Anlamlar”. **Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2(2), 110-123.
- KORKMAZ, A., & BAŞER, M. (2019). “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Ataerkillik ve İktidar İlişkileri”. **Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi**, 28(1), 71-76.
- KOYUNCU ŞAHİN, M., & ÇOBAN, A. (2019). “Türkiye’de Eğitim Alanında Toplumsal Cinsiyet Üzerine Yapılmış Çalışmalara Toplu Bir Bakış”. **Journal of International Social Research**, 12(64).
- LARSON, J. H., Benson, M. J., Wilson, S. M., & Medora, N. (1998). Family Of Origin Influences On Marital Attitudes And Readiness For Marriage İn Late Adolescents. **Journal of Family Issues**, Sayı 19, ss. 750-768.
- MALKOÇ, G., & GÜREN, A. S. (2018). “Evli Ve Çocuk Sahibi Çiftlerin Evlilik Uyumunu, Evlilik Çatışması, Yakın İlişki Düzeyi Ve Yalnızlık Düzeylerinin Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlişkisi”. **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. Sayı 17(33), ss. 225-239.

- ÖMÜR, E., (2021). “Transaksiyonel Analiz Ego Durumları Açısından Evlilik Uyumu/Doyumunun İncelenmesi”. **Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 5(1), ss. 11-24.
- ÖNGEN, B., & AYTAÇ, S. (2013). “Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Değerleri İlişkisi”. **Istanbul Journal of Sociological Studies**, Sayı (48), ss. 1-18.
- ÖZAYDINLIK, K. (2014). “Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye’de Kadın ve Eğitim”. **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, Sayı (33), ss. 92-113.
- ÖZBAY, C. (2013). “Türkiye’de hegemonik erkeklığı aramak”. **Doğu Batı**, Sayı 63, ss. 184-205.
- ÖZDEMİR, L., BATGA, B., & UÇAR, B. (2019). “Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Etkileyen Demografik Niteliklerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”. **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, Sayı 10(24), ss. 212-228.
- ÖZDEMİR, M. (2010). “Türkiye’deki Reklâmlarda Toplumsal Cinsiyet ve Sunumu”. **Millî Folklor**, Sayı 22(88), ss. 101-111.
- PEKEL, E. (2019). “Toplumsal Cinsiyet Roller ve Kadının Çalışma Hayatındaki Konumu”. **Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 5(1), ss. 30-39.
- SAĞLIK, G. N. (2021). “Psikoanalitik Kuram ve Sosyal Hizmet”. **FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı (31), ss. 435-455.
- SARAÇ, S. (2013). “Toplumsal cinsiyet. *Toplumsal cinsiyet ve yansımaları*”. **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 49, ss. 241-257.
- SOYSAL, F. S. Ö., ASLI, U. Z., & AYSAN, F. (2016) “Evlilik Tutumu Ölçeğinin Türkçe ’ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”. **Kastamonu Eğitim Dergisi**, Sayı 24(4), ss. 1951-1964.
- SÖĞÜT, F. (2019). “Yeni Medya ve Temsil: İnternet Gazeteciliğinde Cinsiyet Kimliklerinin Sunumu”, **Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı (31), ss. 212-231.

- TOSUN, C., & YAZICI, H. (2021). “Algılanan Ebeveyn İlişki Tutumları ile Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançların Evlilik Rol Beklentileri Üzerindeki Etkisi: Geleneksel mi, Eşitlikçi mi?”, **Toplum ve Sosyal Hizmet**, Sayı 32(1), ss. 173-188.
- TUNÇDEMİR, N. (2019). “Üniversite Gençliğinin Evlilik Öncesi Cinselliği Ve Bekareti İnşası”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı 12(67) ss. 151-164.
- TÜRK, H. B. (2008). “Eril Tahakkümü Yeniden Düşünmek: Erkeklik Çalışmaları İçin Bir İmkân Olarak Pierre Bourdieu”. **Toplum ve Bilim**, Sayı 112, ss. 119-147.
- VATANDAŞ, C. (2007). “Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı”. **Istanbul Journal of Sociological Studies**, Sayı (35), ss. 29-56.
- VATANDAŞ, S. (2020). “Toplumsal Cinsiyet Roller ve Kalıp Yargıları Bağlamında Kadının Medyada Metalaşması”. **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı (36), ss. 747-784.
- YAĞAN GÜDER, S., & GÜLER YILDIZ, T. (2016). “Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarında Ailenin Rolü”. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 31, ss. 1-23.
- YALÇIN, H. (2014). “Evlilik Uyumu ile Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki”. **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi**, Sayı 1, ss. 250-161.
- YAZAR, R., & TOLAN, Ö. (2021). “Cognitive-Behavioral Approach İn Marital Therapy.” **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, Sayı 13(1), ss. 1-22.
- YAZICI, H. (2019). “Evliliğin Niteliği Olarak Evlilikte Bireyselleşme ve Bütünleşme”. **Toplum ve Sosyal Hizmet**, Sayı 30(2), ss. 606-622.
- YILDIRIM, B. (2020). “Sosyal Hizmet Uygulamasında Bowen'ın Aile Sistemleri Yaklaşımı”. **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, Sayı 20(47), ss. 287-313.
- YILMAZ, D. V., ZEYNELOĞLU, S., KOCAÖZ, S., KISA, S., TAŞKIN, L., & EROĞLU, K. (2009). “Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri”. **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, Sayı 6(1), ss. 775-792.

YILMAZ, Y., GÜRKAN, S., AKDENİZ, E. T., & TINAZ, S. N. (2022). “Bireylerin Toplumsal Cinsiyet Rollerinin ve Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”. **MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı 11(3), ss.1021-1032.

YILMAZÇOBAN, M. (2011). Evlilikte Çiftleri Etkileyen Unsurlar ve Arkadaşlık İlkeleri”. **Yalova Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 1(1) ss. 178-195.

TEZLER

AKGÜL GÖK, F., & İL, S. (2017). “Evli Kadın ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Algılarının Aile İşlevlerine Yansımaları”, (Yüksek lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.

AKKOÇ, E. (2018). “Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi”, (Yüksek lisans Tezi), Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sanko Üniversitesi.

AYÇİÇEK, V. (2020). “Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Algısı, Psikolojik İyi Oluş ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler”, (Yüksek lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi.

BÜYÜKGÖZ, M. U. (2021). “Bazı Sosyo-demografik değişkenlere göre sosyal hizmet Bölümü öğrencilerinin evlilik tutumlarının incelenmesi”, (Yüksek lisans Tezi), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, KTO Karatay Üniversitesi.

ÇAKİCİ, B. (2016). “Görücü Usulü Evlenen Çiftler ile Flört Ederek Evlenen Çiftler Arasındaki Evlilik Sonrası Evlilik Dinamiklerinin Karşılaştırılması”, (Yüksek lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi.

ÇETİNKOL PETEK, H. (2019). “Hemşirelerin Toplumsal Cinsiyet Algısının Evlilikte Kadına Yönelik Fiziksel Şiddete İlişkin Görüşlerine Etkisi”, (Yüksek lisans Tezi), Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Okan Üniversitesi.

ÇİFÇİ, S. (2018). “20-65 Yaş Arası Kişilerin Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Etkileyen Faktörler Mardin Örneği”, (Doktora Tezi), Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Dicle Üniversitesi.

- ÇİMEN, Ş. E. (2007). “Görücü Usulü ve Anlaşarak Evlenen Bireylerin Çeşitli Sosyal Psikolojik Faktörler Yönünden Karşılaştırılması”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- ÇİZMECİOĞLU, R. (2020). “Evlilik Olgunluğu ile Evlilik Beklentisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, (Yüksek lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- ÇÖKELEZ, Ş. (2023). “Şiddet Mağduru Kadınların Toplumsal Cinsiyet Algısı, Sosyal Destek Sistemleri ve Şiddetle Baş Etme Stratejileri”, (Doktora Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük Üniversitesi.
- DENİZ, Y. B. (2022). “Sosyal Öğrenme Teorisi Ekseninde Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Görüşler: Beyaz Yakalı Örneği”, (Yüksek lisans Tezi), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- DOĞRU, D. (2017). “Algılanan Anne Baba Tutumlarının Eş Seçme Stratejileri ve Evlilik Tutumu ile İlişkisi”, (Yüksek lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- ERZEYBEK, B. (2015). “Anne-Babaların Çocuklarını Yetiştirirken Benimsedikleri Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları”, (Yüksek lisans Tezi), Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- GÜNGÖR, A. H. (2009). “Evli Bireylerin Sahip Oldukları İletişim Çatışması Türü, Romantik Kıskançlık ve Duygusal Zekâ Düzeylerinin Evlilik Doyumları Üzerine Etkisi”. (Doktora Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- GÜL, G. (2016). “Evlilik Biçimleri Açısından Evlilik Uyumu, İlişkilerde Yükleme Tarzları ve Psikolojik Dayanıklılık Değişkenlerinin İncelenmesi”, (Yüksek lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi.
- GÜRSES, A. S. (2021). “Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Algısı”. (Yüksek lisans Tezi), Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.

- KAHVECİ, G. A. (2016). “Evli Çiftlerde Evlilik Uyumu, Evlilik Çatışma Biçimi ve Depresyon Düzeylerinin Değerlendirilmesi”, (Yüksek lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi.
- KARAASLAN, S. (2020). “Aile İçi Şiddete Yönelik Erkeklerin Görüşleri ve Toplumsal Cinsiyet Algısının Etkisi”, (Doktora Tezi), Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi.
- KAYA, M. (2004). “Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Çok Eşlilik Olgusu-Şanlıurfa Örneği”, (Yüksek lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Harran Üniversitesi.
- KELDAL, G. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Tutumlarının Yor Dayıcısı Olarak Eş Seçme Stratejileri ve Cinsiyet Rol Algıları. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İnönü Üniversitesi.
- KEMALOĞLU, M. (2019). “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin (CEDAW) Türkiye Raporları ve Sivil Toplum Çerçevesinde Türkiye'de Kadının Durumunun Değerlendirilmesi”, (Yüksek lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adnan Menderes Üniversitesi.
- KILIÇ, A. (2019). “Hemşirelerde Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi”, (Yüksek lisans Tezi) Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sanko Üniversitesi.
- KİNACIGİL, G. (2020). “Ataerkillik ve Toplumsal Baskı: Gaziantep'te Dul Kadın Olmak”, (Yüksek lisans Tezi) Göç Enstitüsü, Gaziantep Üniversitesi.
- KODAN, S. (2013). “Evli Bireylerin Evlilik Kalitesi Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi”, (Yüksek lisans Tezi) Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Atatürk Üniversitesi.
- MADEN, H. (2015). “Anne Babası Boşanmış Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumu ile Anne Babası Evli Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumunun

- Karşılaştırılması”, (Yüksek lisans Tezi) Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi.
- ÖZDEMİR, Y. A. (2019). “Üniversite Öğrencilerinin Depresyon Düzeylerinin Toplumsal Cinsiyet Roller ve Bilişsel Esneklik Düzeyleri Bakımından İncelenmesi”, (Yüksek lisans Tezi) Sosyal Bilimler Enstitüsü, Işık Üniversitesi.
- SAT, Y. M. (2020). “Topluluk İçi ve Topluluk Dışı Evlilik Yapan Bireylerin Evlilik Doyumu, Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi”, (Yüksek lisans Tezi) Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi.
- SÖNMEZ, N. (2022). “Evlennememiş Genç Bireylerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumları ve Evlilik Kaygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- TUNÇ, S. (2019). “Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyeti, Evlilik Beklentileri ve Evlilik Tutumları Arasındaki İlişki”, (Yüksek lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi.
- PAÇACIOĞLU, B. (2018). “Üç Farklı Kuşaktaki Evli Kadın ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki”, (Doktora Tezi) Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- YİLDİRİM, Ş. (2017). “Görücü Usulü Evlenen ve Flört Ederek Evlenen Çiftlerin Duygusal Farkındalık ve Duyguları İfade Etme Düzeylerinin Evlilik Doyumuna Etkisi”, (Yüksek lisans Tezi) Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi.
- YÜKSEL, Ö., & DAĞ, İ. (2013). “Kadınlarda Evlilik Uyumu ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Stresle Baş Etme Biçimleri ve Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarının Aracı Roller”, (Yüksek lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- ZEYBEKOĞLU, Ö. (2009). “Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkeklik Olgusu”, (Yüksek lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Akdeniz Üniversitesi.

DİĞER

Dabak, Ő. (2014, Mayıs). Türkiye’de Erken ve Zorla Evlilikler,“Çocuk Gelinler”. Z. KuŐođlu (BaŐkan), Gençlik ve Kültürel Mirasımız Uluslararası Kongre. Ondokuz Mayıs niversitesi’nde yapılan kongre, Samsun.

EKLER

EK-1- BİLGİLENDİRİCİ ONAM FORMU

Araştırmanın Adı: Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algısı ile Evlilik Tutumları Arasındaki İlişkini İncelenmesi

Giriş

Değerli Katılımcı,

İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Bölümü öğrencisi Büşra YÜCEDAĞ olarak, Tez Danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hacer Duygu YEŞİLKAYALI ile ‘Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Algısı ile Evlilik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi’ adlı tezin araştırmasını birlikte yürütmekteyiz.

Bilimsel çalışmalara katkı sunmak amacıyla gerçekleştirdiğimiz çalışmamıza katılımınız bizler için çok değerlidir. Yaklaşık olarak 30 dakika sürecek anket çalışmamıza katılımınıza ihtiyaç duymaktayız.

Katılım Koşulları: Araştırma İzmir ilinde ikamet eden 23-35 yaş aralığında evli erkeklerin katılımına uygundur.

Araştırmanın Amacı

Toplumsal cinsiyet konusu çok uzun yıllardır birçok farklı disiplinin çalışma alanlarından biri olan ve çok fazla bilimsel çalışmanın yapılmış olduğu bir konudur. Dünyanın farklı yerlerinde farklı şiddetlerde olduğunu bildiğimiz ataerkil sisteme karşı, cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel yönelim, kadın erkek eşitliği gibi birçok kavramı kapsayan çalışmalar ile varlığını sürdürmektedir. Biyolojik cinsiyetlerimize bakılarak atanan toplumsal cinsiyetlerimi bebeklikten yetişkinliğe hayatın her alanında varlığını sürdürmektedir. Çok küçük yaşta maruz kaldığımız bir öğreti olan toplumsal cinsiyet normları bu sebeple dogmatik olarak kabul edilse de literatür çalışmaları göstermektedir ki toplumsal cinsiyet, aile, okul, iş, sosyal çevre ve politikalar ile sonradan öğrendiğimiz ve içselleştirdiğimiz tutum ve davranışlardır. Ataerkil düzlemde doğan toplumsal cinsiyet normları kadın ve erkek arasında eşitsizliğe

sebebiyet vermekte ve alternatif cinsel kimlikleri de yok saymaktadır. Öte yandan gelişmiş toplumlarda değişen toplumsal cinsiyet algısı ile bu eşitsizliğin azaldığı görülmektedir. Bu durum kişilerin toplumsal cinsiyet algılarının, rol ve tutumlar aracılığıyla topluma yansımalarını göstermektedir. Bu yansımaların en keskin örneklerinden biri de evlilik davranışıdır. Bu çalışma erkeklerin toplumsal cinsiyet algısı ile evlilik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi ile literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Gönüllülük esasına dayanarak katılacağınız araştırmada ad, soy ad, T.C. Kimlik numarası gibi gizli olması gereken bilgileriniz alınmayacaktır. Anket çalışmasında verdiğiniz yanıtlar yalnızca araştırma için kullanılacak, kişi ve kurumlar ile paylaşılmayarak gizli tutulacaktır.

Ankette sorular tüm soruları eksiksiz yanıtlamanız çalışma için büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte dilerseniz çalışmayı yarıda bırakabilirsiniz. Araştırma ile ilgili tüm sorularınız için busracan1@stu.aydin.edu.tr adresi ile iletişime geçebilirsiniz.

Büşra YÜCEDAĞ

‘Bilgilendirilmiş Onam Formu’nu okudum. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.’

Evet

Hayır

EK-2- SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Yaşınız?.....(lütfen yazınız)
2. Eşinizin yaşı?.....(lütfen yazınız)
3. Öğrenim düzeyiniz nedir?
  - İlokul
  - Ortaokul
  - Lise
  - Önlisans
  - Üniversite (Lisans)
  - Yüksek lisans/Doktora
4. Eşinizin öğrenim düzeyi nedir?
  - İlokul
  - Ortaokul
  - Lise
  - Önlisans
  - Üniversite (Lisans)
  - Yüksek lisans/Doktora
5. Yaşamınızın çoğunu hangi yerleşim biriminde geçirdiniz?
  - Büyükşehir ilçe merkezi
  - İl merkezi
  - İlçe merkezi
  - Bucak ve köy
6. Çalışma durumunuz nedir?
  - Çalışıyor
  - Çalışmıyor
7. Eşinizin çalışma durumu nedir?
  - Çalışıyor
  - Çalışmıyor
8. Çalışıyorsanız gelir durumunuz nedir?
  - 0-2000
  - 2001-4000
  - 4001-6000
  - 6001-10000
  - 10001-20000
  - 20001-50000
  - 50000+
9. Annenizin eğitim durumu:
  - Okuryazar değil
  - İlokul

- Ortaokul
- Lise
- Önlisans
- Üniversite (Lisans)
- Yüksek lisans/Doktora

10. Babanızın eğitim durumu:

- Okuryazar değil
- İlokul
- Ortaokul
- Lise
- Önlisans
- Üniversite (Lisans)
- Yüksek lisans/Doktor

11. Ebeveyn medeni durum:

- Birlikte
- Ayrı
- Vefat etmiş

12. Evliliğinizin süresi:

- 1 yıldan az
- 1-3 yıl
- 4-6 yıl
- 6-9 yıl
- 10+ yıl

13. Çocuğunuz var mı?

- Evet
- Hayır

14. Eşinizle evlenme şekliniz:

- Görücü Usulü
- Anlaşarak

EK-3- TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI ÖLÇEĞİ

	Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1- Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.	( )	( )	( )	( )	( )
2-Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır	( )	( )	( )	( )	( )
3-Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir	( )	( )	( )	( )	( )
4-Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.	( )	( )	( )	( )	( )
5-Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir	( )	( )	( )	( )	( )
6-Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır	( )	( )	( )	( )	( )
7-Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz	( )	( )	( )	( )	( )
8-Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır	( )	( )	( )	( )	( )
9-Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.	( )	( )	( )	( )	( )
10-Kocasını izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır.	( )	( )	( )	( )	( )
11-Kadınlar yönetici olabilir.	( )	( )	( )	( )	( )
12-Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir	( )	( )	( )	( )	( )
13-Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.	( )	( )	( )	( )	( )
14-Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.	( )	( )	( )	( )	( )
15- Kocasız kadın sahipsiz eve benzer	( )	( )	( )	( )	( )
16-Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.	( )	( )	( )	( )	( )
17-Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.	( )	( )	( )	( )	( )
18-Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.	( )	( )	( )	( )	( )
19-Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır	( )	( )	( )	( )	( )
20-Erkek her zaman evin reisi olmalıdır	( )	( )	( )	( )	( )
21-Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.	( )	( )	( )	( )	( )
22-Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.	( )	( )	( )	( )	( )
23-Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.	( )	( )	( )	( )	( )
24-Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.	( )	( )	( )	( )	( )
25-Ailedeki önemli kararları erkekler vermelidir.	( )	( )	( )	( )	( )

EK-4- EVLİLİK TUTUM ÖLÇEĞİ

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
1- İnsanlar Evlenmeli.	( )	( )	( )	( )
2-Evliliğimin başarılı olacağına dair güvenim az.	( )	( )	( )	( )
3-İnsanlar yaşamları boyunca eşleri ile evli kalmalıdır.	( )	( )	( )	( )
4-Çoğu çift evliliklerinde ya mutsuz ya da boşanmış oluyorlar.	( )	( )	( )	( )
5-Evlendiğim zaman mutlu olacağım.	( )	( )	( )	( )
6-Evlilikten korkuyorum.	( )	( )	( )	( )
7-Evlilikle ilgili şüphelerim var	( )	( )	( )	( )
8-İnsanlar sadece evliliklerinin sonsuza dek süreceğine inandıkları zaman evlenmelidirler.	( )	( )	( )	( )
9-İnsanlar evlenmeden önce çok dikkatli olmalıdırlar.	( )	( )	( )	( )
10-Çoğu evliliklerde mutsuzluk var.	( )	( )	( )	( )
11-Evlilik sadece yasal bir sözleşmedir.	( )	( )	( )	( )
12-Evlilik kutsal bir akittir	( )	( )	( )	( )
13- Çoğu evlilikte ilişkilerde eşitlik yok	( )	( )	( )	( )
14-Çoğu insan evliliklerinde çok fazla fedakârlık yapmak zorunda kalıyor.	( )	( )	( )	( )
15- Evliliklerin yarısı boşanmayla sonlandığı için evlilik gereksiz gibi görünüyor.	( )	( )	( )	( )
16-Eğer boşanırsam muhtemelen yeniden evlenirim.	( )	( )	( )	( )
17-İnsanların birbirleriyle geçinemedikleri zaman boşanmaları gerektiğine inanıyorum.	( )	( )	( )	( )
18-Bir ilişkinin evlilik töreni olmadan da güçlü olabileceğine inanıyorum.	( )	( )	( )	( )
19-Yaşam boyu kurduğum hayallerimin arasında mutlu bir evlilik var.	( )	( )	( )	( )
20-Mutlu bir evlilik diye bir şey yok.	( )	( )	( )	( )
21-Evlilik bireylerin amaçlarına ulaşmasını kısıtlar.	( )	( )	( )	( )
22-İnsanlar tüm yaşamları boyunca tek bir ilişki içinde kalmak zorunda değillerdir.	( )	( )	( )	( )
23-Evlilik diğer ilişkilerde eksik olan birliktelikleri sağlar.	( )	( )	( )	( )

EK-5- ETİK KURUL

Evrak Tarih ve Sayısı: 14.07.2023-90481

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-88083623-020-90481
Konu : Etik Onayı Hk.

14.07.2023

Sayın Büşra CAN

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Komisyonu'nun 06.07.2023 tarihli ve 2023/06 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

Dr.Öğr.Üyesi Mehmet Sencer GİRGİN
Müdür Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BSP4FRYH4 Pin Kodu : 90772

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/istanbul-aydin-universitesi-ebys/>

Adres : Beşyol Mah. İntern Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Kaçıkçakmece / İSTANBUL

Telefon : 444 1 428

Web : <http://www.aydin.edu.tr/>

Keş Adresi : iau.yazisleri@iau.ku03.kep.tr

Bilgi için : Tuğba SÜNNETÇİ

Unvanı : Yazı İşleri Uzmanı

Tel No : 31002

EK-6- ÖLÇEK İZİNLERİ

Fwd: Evlilik Tutumları Ölçeği

Gelen kutusu

selda oz 30 May
alıcı: ben v

----- Forwarded message -----

Gönderen: **selda oz** <
Date: 16 Mar 2020 Pzt, 19:24
Subject: Evlilik Tutumları Ölçeği

Merhaba, ETÖ evliliğe yönelik bireylerin tutumunu yansıtmaktadır. Bu ölçekten alınacak en düşük puan 23, en yüksek puan 92'dir. Ölçek maddeleri, Tamamen katılıyorum:1, Katılıyorum:2, Katılmıyorum:3, Tamamen katılmıyorum:4 puan olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca ölçekte reverse maddeler yer almaktadır. Bu maddeler: 1, 3, 5, 8, 12, 16, 19, 23. maddelerdir. Aşağıda size ölçeği gönderiyorum. Başarılar dilerim.
Doç. Dr. F.Selda Öz Soysal

Evlilik Tutumları
ölçeği 1 (6).doc
W Doküman

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

Hk. Gelen kutusu

ben 29 May

Sayın Hocam, Ben İstanbul Aydın Üniversitesi, Sos...

Veli Duyan 29 May

alıcı: ben v

Sayın Büşra Can,

Ölçeği çalışmanızda kullanmanızdan memnuniyet duyar, başarılar dilerim. Sağlıcakla kalın.

ÖZGEÇMİŞ

BÜŞRA YÜCEDAĞ

EĞİTİM:

- İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Bölümü, 2021-2023
- Yalova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, 2014-2018

MESLEKİ DENEYİM:

- 2018, Yalova İl Sağlık Müdürlüğü, Stajyer
- 2018-2019 Ataşehir Sağlıklı Yaşam Kliniği, Sosyal Hizmet Uzmanı
- 2019-2020 Mülteci Destek Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanı
- 2020-2021 Mülteci Destek Derneği, Topluluk Katılım Asistanı
- 2021- Halen Sağlık Bakanlığı, Sosyal Hizmet Uzmanı

YAYIMLANMIŞ BİLDİRİ:

Can, B. (2020). "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Erkeklik Çalışmalarının Önemi Üzerine Derleme", **Aydın Sağlık Dergisi**, cilt 8, sayı 2, ss. 95.